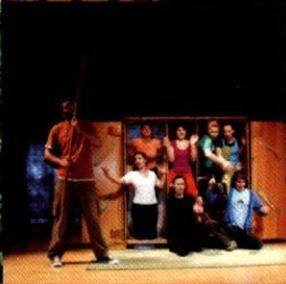
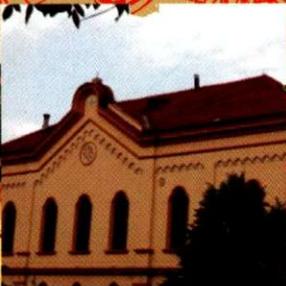

na pulze...

časopis prešovskej univerzity

Ročník I.

Číslo 2 / DECEMBER 2008

Peter Kocák: Nádej

Milý pán rektor, milí akademickí predstavitelia PU, milí študenti našej Alma mater,

je pre mňa milou príležitosťou pozdraviť Vás všetkých pri príležitosti sviatkov Božieho narodenia a nového občianskeho roka 2009. Svetské i cirkevné sviatky sú vždy medzníky medzi jedným obdobím, ktoré sa končí, a druhým obdobím, ktoré sa začína.

Veľké cirkevné sviatky sú pre nás aj povzbudením, lebo nám prinášajú aktuálne a zároveň nadčasové posolstvo. Vianoce nás presvedčajú o Láске, ktorú Všemohúci Boh prejavuje ľudstvu tým, že na zem zosiela svojho Jednorodného Syna, ktorý je Vykupiteľom a Spasiteľom sveta. Pán Ježiš nás všetkých vykúpil a tak nám ponúka cestu k spáse.

Boží Syn nás učí Láске, tej nezištnej, obetujúcej a darujúcej sa láske, láske altruistickej, ktorá sa dosť často vytráca aj z našej spoločnosti. Ľudia sú účelovo motivovaní k telesným pôžitkom, k rozkošiam, čo je živnou pôdou pre egoizmus a sebeckosť. Ježiš nás naopak učí altruizmu. Čo je správne a dobré, to poznáme po ovocí. Egoizmus a sebeckosť ľudí izoluje, vzdďaľuje a ochudobňuje, kým altruizmus a láska ľudí zblízuje a duchovne obohacuje.

Všetkým Vám, Magnificencia vážený pán rektor, vážení páni profesori a milí poslucháči, zo srdca želám počas týchto sviatkov Božieho narodenia duchovné pookriatie a načerpanie nových telesných a najmä duchovných síl.

Do nového roka 2009 žičím veľa pracovných i osobných úspechov a všetkým zo srdca žehnám.

Mons. ThDr. Ján Babjak SJ, PhD.
prešovský arcibiskup a metropolita
Veľký kancelár GTF PU

Želáme Vám,

aby ste Vianoce prežili skutočne ako oslavu narodenia Ježiša Krista,
aby Vianoce boli pre Vás a Vaše rodiny sviatkami radosti a pokoja,
aby ste pamätali, že Boh je štedrý nielen na Vianoce.

V novom roku veľa odvahy popasovať sa s výzvami života,
každý deň vytrvalosť na správnej ceste,
každú hodinu úžas nad Božou dobrotou.

Kňazi a spolupracovníci
Univerziténeho pastoračného centra Dr. Štefana Héseka v Prešove

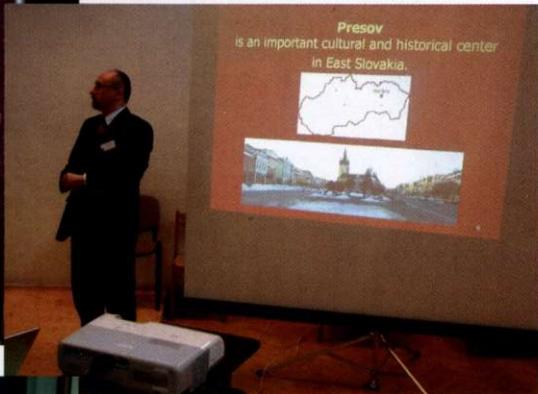
Vážená akademická obec,

je chvíľa, keď sa viac ako inokedy zamýšľame nad svetom a sami nad sebou. Vianoce a koniec kalendárneho roka sú také momenty. Končí sa rok a my si pripomíname narodenie Ježiša Krista. Zároveň sme v polovici akademického roka a v univerzitnom prostredí je to absolútne potvrdenie kontinuity. Niečo končí, niečo začína, ale pretrváva večná túžba ľudí po šťastí a spokojnosti.

Želám Vám študentom, učiteľom, všetkým pracovníkom našej univerzity, aby sme spoločne našli zaľúbenie v našej práci, spokojnosť v osobnom živote a lásku k všetkým ľuďom dobrej vôle.

Požehnané Vianoce a šťastný nový rok 2009.

prof. RNDr. René Matlovič, PhD.
rektor

SLOVENSKÁ
SPORITEĽŇA

Kalendárium kancelárie rektora a útvarov prorektorov Prešovskej univerzity v Prešove

August 2008

– v dňoch **11. – 16. 8. 2008** sa rektor Prešovskej univerzity prof. R. Matlovič zúčastnil na 31. kongrese **International Geographical Union** v Tunise, kde reprezentoval Slovensko ako prezident Slovenskej geografickej spoločnosti pri SAV,

– **dňa 18. 8. 2008 bola zverejnená výzva v rámci Operačného programu Výskum a vývoj**, Opatrenia 5.1 *Budovanie infraštruktúry vysokých škôl a modernizácia ich vnútorného vybavenia za účelom zlepšenia podmienok vzdelávacieho procesu*. Na základe rozhodnutia vedenia PU sa univerzita zapojila do výzvy, začala príprava projektu na základe požiadaviek zo súčasti PU, cieľom je modernizácia existujúcich priestorov objektov PU (vrátane ŠD) – rekonštrukcia objektov, vybavenie IKT,

– **25. 8. 2008 – boli podané tri projekty v rámci Operačného programu Výskum a vývoj**, Opatrenie 2.1 *Podpora sietí excelentných pracovísk výskumu a vývoja ako pilierov rozvoja regiónu a podpora nadregionálnej spolupráce, na príprave ktorých sa podieľali súčasti PU a Oddelenie prorektora pre rozvoj, informatizáciu a hodnotenie kvality*.

Centrum pre geografické informácie a priestorové analýzy (FHPV) 39 mil. Sk

Centrum excelentnosti ekológie živočíchov a človeka (FHPV) 42 mil. Sk

Vybudovanie lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra (FF) 18 mil. Sk

Začiatkom decembra bude ukončené hodnotenie projektov a žiadatelia budú informovaní o úspešnosti, resp. neúspešnosti ich projektu,

– **začiatok implementácie nového informačného systému na Prešovskej univerzite. MAIS** – Modulárny akademický informačný systém – dôvody prechodu z AIS - vyššia flexibilita, bezpečnosť, ochrana dát, predpoklady na jednoduchšiu správu a help desk dodávateľa. Vytvorenie hardvérových podmienok na prevádzku MAIS, akceptačné a migračné prípravné fázy potrebné k prechodu na nový informačný systém.

September 2008

– **dňa 16. 9. 2008 sa rektor prof. R. Matlovič zúčastnil na zasadnutí Vedeckej rady** Katolíckej univerzity v Ružomberku,

– **v dňoch 17. – 19. 9. 2008 prednášal rektor prof. R. Matlovič na 1. letnej škole**, usporiadanej v rámci siete GEOREGNET programu CEEPUS na univerzite v Maribore v Slovinsku,

– **23. 09. 2008 slávnostné otvorenie akademického roka 2008/2009** – pre zvýšený záujem študentov sa slávnosť prvýkrát konala v priestoroch Mestskej športovej haly v Prešove,

– **23. 09. 2008 sa konala tlačová konferencia pri príležitosti „spustenia“ 1. čísla elektronickej verzie časopisu PU Na pulze**,

– **vydaný nový propagačný materiál o PU** v anglickom jazyku pre Erasmus partnerov,

– **v Bratislave sa konala ERASMUS konferencia**, na ktorej sa zúčastnili prorektorka PU doc. I. Kovalčíková, dr. N. Polláková, Mgr. Z. Medoňová za oddelenie zahraničných vzťahov PU, prorektori pre oblasť zahraničných vzťahov na PU. Prešovská univerzita bola vyzvaná na národnom podujatí prezentovať stratégie implementácie programu Erasmus na PU,

– **v dňoch 24. a 25. 9. 2008 sa rektor prof. R. Matlovič zúčastnil na zasadnutí Slovenskej rektorskej konferencie** v Žiline,

– **Prešovská univerzita v Prešove bola prijatá za člena Danube Rectors' Conference**. Dňa 27. 9. 2008 na 25. stretnutí zástupcov Danube Rectors' Conference (DRC), konanej na Eötvös Loránd University v Budapešti, bola PU prijatá za člena prestížnej akademickej asociácie Danube Rectors' Conference. V zmysle strategických zámerov Prešovskej univerzity vedenie PU vyvíja iniciatívy súvisiace s možnosťami vstupu univerzity do európskeho akademického priestoru prostredníctvom členstva v medzinárodných združeniach, ktoré zvyšujú kredit univerzity a vytvárajú priestor na bilaterálnu a multilaterálnu spoluprácu,

– **príprava implementácie MAIS**, dodávateľský tím a tím PU – spolupráca na migrácii existujúcich historických dát, príprava na akceptáciu existujúcich dát, dopracovávanie modulov,

– **V dňoch 29. - 30. 9. sa konala konferencia „Strategický význam IKT pri riadení vysokých škôl“** pod gesciou Združenia EUNIS a Slovenskej rektorskej konferencie v Jasnej, prioritne určenej pre rektorov a vrcho-

lových manažérov slovenských vysokých škôl. Za PU sa na konferencii zúčastnili rektor PU prof. R. Matlovič, prorektor doc. J. Burgerová a riaditeľ CVT PU Ing. V. Pisarský. Závbery konferencie smerovali k víziám v oblasti riadenia vysokých škôl a úlohám IKT v tomto procese.

Október 2008

– uskutočnil sa **Kurz štatistiky pre začiatočníkov** – určený pre pedagogických a vedeckých pracovníkov PU v Prešove,

– **začali sa školenia vybraných skupín používateľov MAIS** (lokálni administrátori, plánovači, študijné referentky ai.) realizované dodávateľom na pôde PU. Školenia majú strategický význam v ďalšom fungovaní administrácie štúdia,

– **Prešovská univerzita v Prešove vystavovala na XII. ročníku najväčšieho vzdelávacieho veľtrhu na Slovensku – ACADEMIA&VAPAC 2008**, počas trojdňovej prezentácie navštívilo stánok PU viac ako 1 500 návštevníkov z radov študentov gymnázií a stredných škôl z celého Slovenska, študijných poradcov a zahraničných hostí,

– **na PU sa konali diseminačné semináre SAIA**: všeobecná informácia o Fonde NIL a výzve č. 0002 na predkladanie projektových žiadostí s uzávierkou 8. 1. 2009, seminár pre študentov VŠ, doktorandov, absolventov VŠ, ktorí majú záujem o študijný program v NEMECKU na rok 2009/2010,

– **Hans Golombek, vedúci referátu pre strednú a východnú Európu Nemeckej akademickej výmennej služby (DAAD)** počas celotýždňovej návštevy Slovenska navštívil aj Prešovskú univerzitu v Prešove. Na pôde rektorátu PU ho privítali rektor univerzity prof. R. Matlovič a prorektor pre vonkajšie vzťahy a marketing doc. I. Kovalčíková. Témou hodinového stretnutia bola prezentácia PU, rovnako aj zhodnotenie spolupráce medzi Slovenskom a Nemeckom v roku 2007 podporovanej spoločnosťou DAAD,

– **Prešovská univerzita v Prešove vystavovala v Bruseli** – v dňoch 6 – 9. októbra 2008 sa v Bruseli konalo podujatie OPEN DAYS – European Week of Regions and Cities Brussels. PU spolu so zástupcami VUC prezentovala študijné programy a materiály týkajúce sa profilu i strategických zámerov PU v rámci stánku „Prešov region“. PU sa naskytla príležitosť predstaviť sa ako akademické centrum prešovského regiónu v medzinárodnom výstavnom priestore,

– **rektor Prešovskej univerzity v Prešove prof. RNDr. R. Matlovič, PhD., udelil titul doctor honoris causa** Prešovskej univerzity v Prešove prof. Dr. Stylianosovi G. Papadopoulosovi z teologickej fakulty Kappodistriakovej univerzity v Aténach. Prof. Papadopoulos je medzinárodne uznávaným odborníkom v oblasti patológie, svätotočvarskej a niptickej teológie. Na slávnostnom zasadnutí sa zúčastnili okrem iných aj rektori vysokých škôl z celého Slovenska, zástupcovia zastupiteľstva mesta Prešov a významní cirkevní hodnostári,

– **Program Erasmus odštartoval svoj IX. ročník na Prešovskej univerzite v Prešove**. Dňa 9. októbra 2008 rektor Prešovskej univerzity v Prešove prof. RNDr. R. Matlovič, PhD., a prorektor pre vonkajšie vzťahy a marketing doc. PhD. I. Kovalčíková, PhD., privítali na pôde rektorátu PU zahraničných študentov, ktorí ako účastníci programu ERASMUS získavajú štatút študentov PU v zimnom semestri akademického roka 2008/ 2009, takmer štyridsiatim študentom z univerzít z Českej republiky, Grécka, Poľska a Turecka sa v úvode stretnutia prihovoril rektor PU, prejavil radosť z narastajúceho záujmu zahraničných študentov o štúdium na Prešovskej univerzite v Prešove,

– **podpredseda vlády a minister školstva SR Ján Mikoš sa 10. 10. 2008 stretol na rektoráte Prešovskej univerzity v Prešove s vedením PU a dekanmi fakúlt**. Na stretnutí sa hovorilo o aktuálnej situácii VŠ na Slovensku, ako aj o pripravovaných zmenách, ktoré prinesú legislatívne zmeny MŠ SR a o prebiehajúcej komplexnej akreditácii. Pripomenul možnosť čerpania financií zo štrukturálnych fondov EÚ prostredníctvom projektov,

– **dňa 14. 10. 2008 sa v Košiciach konala Konferencia SKITU 2008** venovaná problematike predkladania a realizácie IKT projektov v akademickej sfére financovaných zo zdrojov EÚ v operačnom programe Výskum a vývoj. Jej cieľom bola aj prezentácia aktuálnych svetových trendov v oblasti informatizácie vysokého školstva a pracovísk výskumu a vývoja. Na konferencii sa zúčastnil aj rektor PU prof. R. Matlovič a prorektor doc. J. Burgerová,

– **dňa 14. 10. 2008 sa konali oslavy 40. výročia založenia Rádia PaF**. Na slávnostnom stretnutí s bývalými členmi rádia sa zúčastnil rektor prof. Matlovič a ďalší členovia vedenia PU,

– **dňa 15. 10. 2008 rektor PU prof. R. Matlovič a prorektor doc. I. Kovalčíková prijali prof. Josepa Vilu i Subirós z univerzity v Girona (Španielsko),**

– **dňa 15. 10. 2008 sa konal posledný cyklus workshopov týkajúcich sa Projektového manažmentu II** – finančné riadenie projektu, ktoré boli organizované v spolupráci RPIC a firmou 2Bcognitus, špecializovanou na certifikáciu manažérov. Tieto semináre boli ukončené získaním certifikátu spoločnosti 2Bcognitus Project

management II v prípade absolvovanie všetkých 3 workshopoch. Certifikát za PU získala projektová manažérka PhDr. A. Sninčáková,

– **22. októbra sa na Prešovskej univerzite konalo Regionálne diskusné fórum Slovensko Východ** na tému: „Je východné Slovensko predurčené k chudobe?“ (spojené s prezentáciou „*Kniha o chudobe. Spoločenské súvislosti a verejné politiky.*“) Moderátorom fóra bol prof. RNDr. R. Matlovič, PhD., rektor Prešovskej univerzity. Regionálne diskusné fórum sa zaoberalo súvislosťami „chudoby“ na východnom Slovensku. Takmer 40 účastníkov bolo prevažne z akademického sektora a samosprávy Košíc, Prešova a VÚC,

– **dňa 23. 10. 2008 sa rektor PU zúčastnil na zasadnutí Vedeckej rady Ústavu vedy a výskumu UMB** v Banskej Bystrici,

– **dňa 24. 10. 2008 sa rektor prof. R. Matlovič zúčastnil na sympóziu k Historickému atlasu Evanjelickej cirkvi a.v. na Slovensku**, ktoré sa konalo v Bratislave.

November 2008

– **v dňoch 6. – 9. 11. 2008 Prešovská univerzita v Prešove vystavovala a predávala produkty tvorivých pracovníkov PU na 16. ročníku medzinárodného knižného veľtrhu BIBLIOTÉKA 2008** a 13. ročníku výstavy vzdelávania a didaktickej techniky PEDAGOGIKA 2008, ktorú organizovala spoločnosť Incheba a. s. 2008 v priestoroch Incheba Expo Bratislava. PU prezentovala vo svojom výstavnom stánku publikačnú činnosť odborných pracovníkov fakúlt FHPV, GTF, PF, PBF, FŠ a FZ. Knižný veľtrh BIBLIOTÉKA predstavuje už tradične miesto stretnutia tých, ktorí knihy píšú, ilustrujú, predkladajú, vydávajú, tlačia, predávajú, požívajú a čítajú. Odbornú garanciu nad knižným veľtrhom prevzalo Združenie vydavateľov a kníhkupcov SR,

– **dňa 10. 11. 2008 udelila Vedecká rada PU: 1. Zlatú medailu Prešovskej univerzity v Prešove** prof. PhDr. Karolovi Horákovi, CSC., a prof. Dr. Tiborovi Fabinyemu, PhD., **2. docentské dekréty** PaedDr. Tatiane Matulayovej, PhD., PaedDr. Petrovi Juskovi, PhD., a Dr. Ireneuszovi Marianovi Świtałowi, **3. schválila návrh na udelenie titulu Doctor honoris causa** prof. Karolovi Schwarzwovi v odbore história,

– **International Days na pôde Prešovskej univerzity v Prešove** – v dňoch 11. – 14. novembra 2008 sa prvýkrát na PU uskutočnil miniveľtrh zahraničných univerzít s názvom ERASMUS INTERNATIONAL DAYS spojený s prezentáciou zahraničných študijných programov pre študentov PU, predstavili sa pozvaní zástupcovia a vedúci zahraničných oddelení partnerských univerzít z Českej republiky, Fínska, Francúzska, Nórska, Poľska a Turecka, študenti PU a zástupcovia Slovenskej sporiteľne, a. s., ktorá podujatie finančne podporila. Prezentácie pre študentov a učiteľov PU boli doplnené prácou v expertných skupinách na fakultách a katedrách, ktoré prejavili záujem o budúcu spoluprácu so zahraničnými partnermi v rámci medzinárodných grantových schém EÚ, vytvorili sa pracovné skupiny pripravujúce medzinárodné mobilítne projekty v rámci fondu NIL a ERASMUS Intensive Program,

– **zasadala Štipendijná komisia**, ktorá prerozdelila motivačné štipendia medzi viac než 470 študentov. Výška prospechového štipendia, ktoré bolo po prvýkrát pridelované i študentom v externej forme štúdia, bola 5 500 Sk. Prospechové štipendium je udeľované maximálne 10 % študentov. Od počtu študentov sa odvíja aj jeho výška. (10 % je určených z počtu študentov zapísaných v predchádzajúcom akademickom roku k 30. októbru),

– **na Agentúru ministerstva školstva SR pre štrukturálne fondy EÚ bol podaný projekt „Modernizácia IKT a infraštruktúry Prešovskej univerzity“** v rámci výzvy Operačného programu Výskum a vývoj, Opatrenia 5.1 Budovanie infraštruktúry vysokých škôl a modernizácia ich vnútorného vybavenia za účelom zlepšenia podmienok vzdelávacieho procesu. Výsledky úspešnosti projektu v celkovej sume 156 209 626 Sk budú známe v lehote 100 dní od jeho podania,

– **prebiehala finalizácia projektov z ESF** so začiatkom realizácie v roku 2004 z programového obdobia 2004 – 2006. Do ich realizácie boli zapojené: PU – 4 celouniverzitné projekty, PF – 2 projekty, FF – 2 projekty, FZ – 1 projekt a GBF – 2 projekty. Reálna čerpaná finančná čiastka z týchto projektov predstavovala 27 921 527 Sk (pôvodne schválené finančné prostriedky z ESF boli v hodnote 39 138 839 Sk),

– **rektor Prešovskej univerzity v Prešove prof. RNDr. R. Matlovič, PhD., sa 19. novembra 2008 stretol s 24 študentmi univerzity**, ktorým pri príležitosti Dňa študentov odovzdal Cenu rektora za úspešnú reprezentáciu PU. Ocenení študenti aktívne reprezentovali našu univerzitu na medzinárodnej a národnej úrovni v publikačnej, umeleckej, prekladateľskej či športovej činnosti; sú aktívni v humanitnej a sociálnej oblasti,

– **v dňoch 19. – 21. novembra Prešovská univerzita v Prešove vystavovala a prezentovala študijné programy na výstave PRO EDUCO** v Dome techniky v Košiciach. Zámerom výstavy bolo ukázať žiakom a študentom v termíne pred podávaním prihlášok možnosti smerovania ich ďalšieho vzdelávania. Zo slovenských vysokých škôl sa na výstave predstavili Technická univerzita, Univerzita veterinárskeho lekárstva, Vysoká škola bezpečnostného manažérstva a Prešovská univerzita,

– **20. – 21. 11. - Akreditačná komisia navštívila Prešovskú univerzitu v Prešove**,

– dňa 28. 11. 2008 sa stala aktuálnou výzva na podanie projektov z Operačného programu výskum a vývoj – Podpora aplikovaného výskumu, vývoja a transferu technológií – termín podania projektu 28. 2. 2009,

– vydané 1. číslo printovej verzie nového časopisu PU Na PULze,

– konal sa seminár o štipendiách Fulbrightovej nadácie pre študentov a učiteľov, sprievodným podujatím diseminačného seminára bolo stretnutie bývalých fulbrightistov Prešovskej univerzity v Prešove,

– Prešovská univerzita v Prešove sa zapojila do súťaže o Európsku cenu celoživotného vzdelávania za rok 2009 – SUCCESS STORIES.

December 2008

– dňa 1. 12. 2008 sa na pôde Prešovskej univerzity konala tlačová konferencia, ktorej zámerom bolo sumarizovať aktivity a dosiahnuté výsledky PU v roku medzikultúrneho dialógu, rektor PU prof. R. Matlovič informoval zástupcov médií o nasledujúcich aktivitách PU: 1. nový univerzitný študijný program prvého stupňa Stredoeurópske štúdiá, 2. Ústav ázijských štúdií PU (založený s účinnosťou od 1. novembra 2008, riaditeľ ústavu: doc. PaedDr. Daniel Šimčík, Ph.D.), 10. ročník Prešovských politologických dní, 4. participácia PU pri zakladaní Euromediteránnej univerzity (ďalej EMUNI), 5. Študijné programy a študijné moduly v anglickom jazyku pre zahraničných študentov,

– pripravuje sa opatrenie k bibliografickej registrácii, sprístupňovaniu, uchovávaniu a základným náležitostiam záverečných prác na Prešovskej univerzite v Prešove. Najzávažnejšie zmeny oproti teraz platnej smernici sa týkajú spôsobu zberu elektronických verzií a zníženia počtu strán bakalárskej práce,

– dotazník k obsahu a kvalite výučby bude opäť prístupný na konci semestra priamo z hlavného panela webovskej stránky univerzity. Už v minulom akademickom roku sa študenti mohli vyjadriť aj pomocou elektronického dotazníka ku obsahu a kvalite výučby. Veríme, že sa účasť študentov na tejto spätnej väzbe zvýši – odstránili sme identifikáciu študenta, ktorá bola aj doteraz utajenou a odfiltrovanou položkou pred vytvorením reportu,

– 15. 12. 2008 – plánované spustenie ostrej prevádzky MAIS a príprava harmonogramu školení pedagógov pod gesciou R PU a CVT PU,

– vydaný Kalendár našich úspešných absolventov na rok 2009,

– vydaný Kalendár Objektív na univerzitu, prezentujúci fotografie, zaslané do rovnomennej súťaže o Cenu rektora PU,

– Prešovská univerzita v Prešove sa ako jediná vysoká škola v Slovenskej republike stala jedným zo 118 spoluzakladateľov medzinárodnej Euromediteránnej univerzity EMUNI so sídlom v Portoroží. Podpísaním charty sa stala súčasťou konzorcia spoluzakladateľov i súčasťou profesionálnej siete akademických inštitúcií zo 42 krajín z Európy, Ázie a Afriky. EMUNI má ambíciu stať sa uznávanou medzinárodnou výskumnou akademickou inštitúciou. Univerzita bude ponúkať výhradne magisterské a doktorandské študijné programy – tie sú selekciou najlepších študijných programov na univerzitách, ktoré sú spoluzakladateľmi EMUNI, teda aj PU. Hlavnými cieľmi univerzity je rovnako podporovať existujúcu spoluprácu medzi spoluzakladateľmi za účelom kreovania a akreditovania spoločných medzinárodných študijných programov. Predpokladáme, že mobilita vedomostí v rámci siete partnerov EMUNI, efektívna výskumná kooperácia na vysokej profesionálnej úrovni rozšíri priestor študentom a tvorivým pracovníkom PU pre činnosti ktoré korešpondujú s odborným profilom študenta a tvorivého pracovníka univerzity,

– dňa 25. novembra 2008 sa rektor PU prof. R. Matlovič a prorektorka pre oblasť vonkajších vzťahov a marketingu doc. I. Kovalčíková zúčastnili na zasadnutí valného zhromaždenia spoluzakladateľov EMUNI, Euromediteránnej univerzity. Stretnutie, na ktorom bol zvolený rektor EMUNI a správna rada univerzity, sa konalo v Barcelone, rektor PU prispel volebným hlasom k faktu, že v nasledujúcom funkčnom období rektorom EMUNI bude Joseph Mifsud (Malta),

– prorektorka PU doc. I. Kovalčíková rokovala so zástupcami britských a tureckých univerzít o možnostiach prijímania študentov samoplatcov na PU.

Kalendárrium fakúlt Prešovskej univerzity v Prešove

September 2008

V dňoch 11. – 13. septembra 2008 sa už po štvrtýkrát organizovala medzinárodná vedecká konferencia **Hľadanie ekvivalentnosti IV**, ktorú organizovala Katedra rusistiky a translológie FF PU v Prešove. Nosná

téma konferencie, ktorá je súčasťou grantového projektu VEGA č. 1/0182/08, mala názov Jazykový obraz post-sovietskej epochy. Jeho riešenie je naplánované na roky 2008 – 2010 a je doň zapojených 11 filológov z FF PU.

Už siedmy rokov v rámci propagácie zdravého spôsobu života a života v abstinencii pripravuje Gréckokatolícka diecézna charita v Prešove podujatie **Deň abstinencie a zdravého života v Prešove**, ktoré sa koná pod záštitou primátora mesta Prešov Pavla Hagyariho. Tento rok po prvýkrát pripravovala Gréckokatolícka diecézna charita v Prešove podujatie v spolupráci s GTF PU, ktoré sa uskutočnilo 18. septembra 2008. Súčasťou podujatia bol odborný seminár na tému *Alkohol – drogy – závislosti – čo s nimi?*, ktorý svojou účasťou a prednáškou podporil aj ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel Paľa, PhD., prodekan GTF PU pre rozvoj a zahraničné vzťahy.

Október 2008

Odborný asistent Fakulty manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove, PhDr. Peter Dorčák, a študent 5. ročníka Fakulty manažmentu František Pollák pod hlavičkou firmy NetWorth, s. r. o. s projektom lokálneho internetového portálu iVychod.sk dosiahli v celosvetovej podnikateľskej súťaži **Intel Berkeley entrepreneurship challenge** úroveň semifinále, ktoré sa konalo v Istanbuli v dňoch 5. 10. – 8. 10. 2008. Po úspešnom národnom kole sa tím iVychod.sk dostal medzi 15 najlepších európskych tímov, ktoré mali možnosť prezentovať svoje biznis plány pred odbornou porotou zloženou z predstaviteľov spoločnosti Intel a University of California Berkeley. Projekt lokálneho internetového portálu v Istanbuli zaujal nielen porotu, ale aj ostatných účastníkov Intel Berkeley entrepreneurship challenge a bol označený z podnikateľského hľadiska ako jeden z najreálnejších projektov. Lokálny internetový portál iVychod.sk je v súčasnosti vo finálnej fáze svojej tvorby a onedlho budú môcť lokálni internetoví užívatelia naplno využívať služby aktuálneho spravodajstva, internetovej komunity, katalógu lokálnych firiem a časom aj pracovných ponúk a realitných ponúk z regiónu.

8. 10. 2008 sa na zasadnutí AS Fakulty športu PU v Prešove uskutočnila **voľba dekana FŠ PU**. Po tajnom hlasovaní predseda volebnej komisie oznámil výsledky volieb členom senátu a následne aj úspešnému kandidátovi, ktorým bol **prof. PaedDr. Ján Junger, PhD.**

Vo štvrtok 9. októbra 2008 zavítal na GTF PU **Th.D. Tomáš Mrňávek v rámci hostujúcej prednášky z liturgiky**, ktorá bola zameraná na sviatosť myropomazania. Th.D. Tomáš Mrňávek je vysokoškolským pedagógom Katolíckej teologickej fakulty Karlovej univerzity v Prahe, pričom pôsobí aj ako pastoračný asistent apoštolského exarchátu Gréckokatolíckej Cirkvi v Českej republike. Venuje sa najmä prekladu liturgických textov byzantskej liturgie.

Fakulta manažmentu PU v dňoch 9. a 10. októbra 2008 zorganizovala II. medzinárodnú vedeckú konferenciu **MANAŽMENT 2008 – V časoch globálnej zmeny a neistoty**. Zúčastnilo sa na nej 136 zástupcov vedecko-výskumných a pedagogických pracovísk, ako i odborníkov z praxe z 10 krajín sveta vrátane Slovenska (Srbska, Bulharska, Macedónska, Ukrajiny, Poľska, Grécka, Holandska, Čiech a Spojených štátov amerických). Na konferencii bolo prezentovaných počas plenárneho zasadnutia, ako aj v jednotlivých pracovných sekciách vyše 30 odborných vedeckých príspevkov a realizovalo sa viac ako 40 prezentácií v posterovej sekcii konferencie. Odborné príspevky boli publikované v recenzovanom vyše 700 stranovom zborníku konferencie, ktorý vyšiel v anglickom jazyku.

V dňoch 10. – 11. 10. 2008 sa uskutočnila vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou pod názvom **Súčasnosť a budúcnosť predprimárnej edukácie** v spolupráci so SV OMEP, MŠ SR, KŠÚ v Prešove, MPC a. p. Prešov a mestom Prešov. Zúčastnilo na nej 250 účastníkov, ktorých pozdravil minister školstva SR Ján Mikolaj, a osobnú záštitu nad konferenciou mal primátor mesta Prešov Pavel Hagyari.

Inštitút germanistiky FF PU v Prešove si dňa 16. 10. 2008 pripomenul **40. výročie existencie nemeckého lektorátu na prešovskej akademickej pôde**. Pri tejto príležitosti predniesol po krátkom pozdrave doc. PhDr. Pavla Zubala, PhD., riaditeľa IG FF PU v Prešove, slávnostnú prednášku vedúci referátu pre strednú a východnú Európu Nemeckej akademickej výmennej služby (DAAD) pán Hans Golombek.

16. a 17. októbra 2008 sa v rámci 10. ročníka Prešovských politologických dní uskutočnila medzinárodná vedecká konferencia **Medzikultúrny dialóg, stav – kontexty – perspektíva**. Podujatie sa konalo pri príležitosti 15. výročia vzniku Inštitútu politológie FF PU a záštitu nad ním prevzali podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič, rektor Prešovskej univerzity v Prešove René Matlovič, vedúca zastúpenia Európskej komisie na Slovensku Andrea Elscheková-Matisová a primátor mesta Prešov Pavel Hagyari. Podujatie bolo zaradené do programu akcií podporovaných Európskou komisiou v rámci Európskeho roka medzikultúrneho dialógu a do projektu podpory kandidačтуры mesta Prešov na Európske hlavné mesto kultúry 2013.

Pod patronátom dekana PF PU sa 22. 10. 2008 uskutočnila tradičná októbrová akcia známa pod názvom **Deň dekana**. V rámci tohto nevšedného podujatia sa študenti i učitelia fakulty zúčastnili na športových a zábavno-tvorivých aktivitách, ktoré v priestoroch fakulty vyvrcholili slávnostným záverečným vyhlásením výsledkov v aule fakulty spolu s ukázkou najlepších, najzábavnejších a najoriginálnejších výkonov študentov, ktoré ocenil dekan PF.

V dňoch 27. a 29. 10. 2008 členky Katedry hudobnej a výtvarnej výchovy Mgr. Katarína Burgrová a PaedDr. Metodeja Schneiderová, PhD., realizovali v Prešove projekt Koncerty pre 3. a 4. ročník základnej školy s názvom **Eugen Suchoň deťom**. Projekt bol súčasťou aktivít Prešovského hudobného spolku Súzvuk a bol finančne podporený Ministerstvom kultúry SR. Na koncerte účinkoval Ženský spevácky zbor Prešovskej univerzity v Prešove IUVENTUS PAEDAGOGICA pod vedením Tatiany Kanišákovéj, Detský spevácky zbor zo ZŠ na Kúpeľnej ulici v Prešove pod vedením Jany Hudákovéj, Detský spevácky zbor zo ZUŠ v Hanušovciach pod vedením Lenky Sochovej, Prešovské sláčikové kvarteto, študentky PF PU v Prešove K. Garlátyová a M. Jánošová.

V dňoch 27. 10. – 31. 10. 2008 prebiehala v Tatranskej Lomnici odborná konferencia s medzinárodnou účasťou spojená so školením pod názvom **Dentálny týždeň Vysoké Tatry**. Svojím príhovorom ju otvorila dekanka FZ PU prof. PhD. Anna Eliášová, PhD.

Ukončili sa aktivity pilotného projektu v rámci programu EÚ Leonardo da Vinci nazvaného **Zabezpečovanie kvality v kariérom poradenstve**. Prešovská univerzita bola počas dvoch rokov členom medzinárodného konzorcia pozostávajúceho zo siedmich partnerov. Koordinátorom a kontraktorom projektu bolo mládežnícke združenie Computer Art Society (SCAS) zo Sofie a ďalšími partnermi z Bulharska boli Národné študentské kariérne a informačné centrum (NSICC) a združenie Marie Curie. Výstupy z tohto úspešného projektu predstavujú jedinečné vzdelávacie materiály, ktoré v sebe obsahujú európsku dimenziu a v slovenskom kontexte znamenajú významný posun smerom k profesionalizácii služieb pre mladých ľudí.

November 2008

Dňa 5. novembra 2008 Inštitút edukológie a sociálnej práce FF PU v Prešove v spolupráci s Inštitútom pre verejné otázky Bratislava a Univerzitnou knižnicou PU v Prešove usporiadal prednášku spojenú s prezentáciou knihy **Ona a on na Slovensku. Zaoštréné na rod a vek**. Prednáška sa uskutočnila za účasti spoluautoriek publikácie Zory Bútorovej, Olgy Gyarfášovej a Martiny Sekulovej.

Katedra sociálnej práce, Inštitút edukológie a sociálnej práce FF PU a Občianske združenie Potenciál dňa 12. novembra zorganizovali pre študentov prednášku prof. PhD. Ivety Radičovej, PhD., poslankyne NR SR a podpredsedníčky Výboru NR SR pre sociálne veci a bývanie, ktorá mala názov **Sociálna spravodlivosť v 21. storočí**.

V rámci riešenia grantového projektu VEGA (1/0604/08) Teologické súvislosti mediálnej problematiky v katechéze sa 19. novembra 2008 konala v multimediálnej učebni GTF PU vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou na tému **Školská a mimoškolská katechéza v európskej edukačnej štruktúre**. Jej cieľom bolo zmapovať situáciu a stav školskej a mimoškolskej katechézy vo vybraných krajinách Európskej Únie. Na konferencii sa zúčastnili odborníci na didaktiku náboženskej výchovy z Česka, Poľska, Ukrajiny, Maďarska, Srbska, Nemecka a Slovenska.

Už 10 rokov sa na pôde GTF PU uskutočňuje pravidelne vedecká konferencia s názvom **Disputationes Quodlibetales**. Tohtoročná konferencia, ktorá sa konala 20. novembra, niesla názov **Náboženstvo v kontexte súčasného myslenia**. Prítomní diskutovali o problémoch, s ktorými sa v súčasnosti musí vysporiadať nielen kresťanské náboženstvo, ale náboženstvá ako také. Tejto problematike sa účastníci venovali z viacerých pohľadov – politického, teologického, spoločenského, sociologického, filozofického atď.

V utorok 25. novembra PBF PU v Prešove privítala na svojej akademickej pôde gréckeho profesora **Grigorisa Papatomasa**, ktorý prednáša kánonické právo na L'Institut de Théologie Orthodoxe Saint-Serge (Pravoslávny teologický inštitút svätého Sergeja) v Paríži. Pri tejto príležitosti sa uskutočnila prednáška v priestoroch auly fakulty. Po púťavom úvode sa pedagógovia a študenti fakulty dozvedeli odpovede na niektoré aktuálne otázky, týkajúce sa nielen kánonického práva a teológie.

V rámci riešenia projektu VEGA č. 1/3630/06 sa dňa 26. novembra 2008 konal na GTF PU záverečný výstup výskumnej úlohy tohto projektu, ktorého cieľom je reflektovať **vplyv postmodernej sakrálnej architektúry na východnom Slovensku na vedomie veriacich v duchu ekumenizmu**. Jeho zameranie spočívalo najmä v pohľade na architektonické vlastnosti chrámov postavených po roku 1990, ideové a teologické osobitosti chrámov a ďalších prvkov ovplyvňujúcich súčasnú sakrálnu architektúru na východnom Slovensku.

Dňa 26. 11. 2008 študentky 5. ročníka odboru učiteľstvo 1. stupňa ZŠ – predškolská pedagogika zorganizovali v spolupráci s Katedrou predškolskej a elementárnej pedagogiky a psychológie 3. ročník študentskej konferencie pod názvom **Aktuálne otázky predprimárnej a primárnej edukácie**. Hlavný príspevok prezentovala PaedDr. Anna Portíková a následne odznelo 15 príspevkov denných aj externých študentov. V rámci študentskej konferencie vystúpili aj absolventi PF, ktorí sa prišli podeliť s vlastnými skúsenosťami z praxe.

Dňa 27. 11. 2008 sa v Drienici – Lysej uskutočnilo **súčinné cvičenie zložiek Integrovaného záchranného systému (HaZZ, LZS, HZS)**. Cieľom bolo naučiť sa poskytovať prvú pomoc a zabezpečovať transport poraneného v neprístupnom horskom teréne.

V novembri realizovala katedra pôrodnej asistencie **posterovú súťaž študentov odboru pôrodná asistencencia**. Vyhodnotenie sa uskutočnilo s dôrazom na kreativitu študentov.

V rámci projektu VEGA č. 1/0076/08 sa 2. decembra 2008 konala na GTF PU konferencia **Reflexia jednoty v diele a pôsobení blahoslaveného biskupa Vasiľa Hopka (1904 – 1976) v kontexte eurointegračného procesu**. Jej cieľom bolo priblížiť poslucháčom publikačnú činnosť, ktorá sa rozvíjala v období pôsobenia blahoslaveného biskupa Vasiľa Hopka, pričom osobitný dôraz sa kládol najmä na liturgické texty a ich dobovú podobu. Konferencia poukázala aj na význam činnosti blahoslaveného biskupa Vasiľa Hopka, ktorá má byť obrazom jednoty v európskej kultúre.

V dňoch 3. – 5. decembra 2008 sa v Prešove – Sigorde uskutočnilo **18. Kolokvium mladých jazykovedcov**. Podujatie organizoval Inštitút slovakistiky, všeobecnej jazykovedy a masmediálnych štúdií FF PU v Prešove. Na podujatí vystúpilo 82 mladých jazykovedcov zo siedmich krajín.

V dňoch 4. – 5. 12. 2008 sa uskutočnila **pediatrická konferencia** s medzinárodnou účasťou, kde aktívnu účasťou prispeli vyučujúci FZ PU (7 príspevkov). Na konferencii sa zúčastnili aj študenti FZ PU (pasívnou účasťou).

Apoštol Pavol a Malá Ázia je názov výstavy, ktorá sa uskutočňuje pri príležitosti vyhlásenia Roku svätého Pavla (28. jún 2009 – 29. jún 2009). Usporiadateľom a organizátorom je Katolícka univerzita v Ružomberku – Teologická fakulta v Košiciach a mesto Košice. Fotografie Eduarda Szattlera približujú Pavlove cesty v Malej Ázii, po ktorých sa vydal autor i kurátor výstavy Doc. ThDr. Jozef Leščinský, PhD. Na pôde GTF PU bude výstava slávnostne otvorená 9. decembra 2008 o 9.00 hodine J. E. Mons. ThDr. Jánom Babjakom SJ, PhD., arcibiskupom a metropolitom Prešovskej gréckokatolíckej archieparchie na Slovensku.

Počas zimného semestra v spolupráci so štátnym zdravotným ústavom, mestským úradom, Ligou proti rakovine, Klubom Venuša, zväzom diabetikov, odborom školstva, odborom nemocnicou, Červeným krížom a n. o. Europacolom realizovali **študenti a odborní asistenti FZPU** na katedre ošetrovateľstva tieto aktivity a projekty: Samovyšetrenie prsníkov, Samovyšetrenie semenníkov, Podpora nefajčenia u žiakov základných škôl, Podpora zdravého stravovania a telesnej aktivity, Svetový deň výživy, Žíme zdravo, Zdravá výživa mládeže so zameraním na prevenciu obezity, Podpora zdravia – meranie hodnoty hladiny cukru v krvi, Úrazy a prvá pomoc u detí v mladšom školskom veku, Prevencia nádorov hrubého čreva.

Kolektív pracovníkov Inštitútu filozofie a etiky FF PU v Prešove sa významnou mierou podieľal na napínaní reprezentatívnej učebnice **Dejiny etického myslenia**, ktorá vyšla vo vydavateľstve Kalligram. Učebnica svojím rozsahom (896 strán), ale aj spracovaním problematiky nemá obdobu na Slovensku, ale ani v Čechách. Poskytuje ucelený prehľad hlavných prúdov etického myslenia od antiky až po súčasnosť, vrátane stredoeurópskych mysliteľov, ako boli napríklad Ján Amos Komenský, Tomáš Garique Masaryk, Ján Patočka, Leszek Kolakowski, Karol Wojtyła, ako aj slovenských (Svätopluk, Ľudovít Štúr, Ladislav Hanus, Juraj Ciger atď.).

Kalendárium UNIPO centra Prešovskej univerzity v Prešove

- **2. 9. – 31. 10. 2008 – prolongácie univerzitných kariet** – v priebehu dvoch mesiacov prešlo UNIPO centrom vyše 6000 študentov, ktorí si prolongovali svoju kartu známku ISIC alebo NO ISIC. Z toho len počas prvých dvoch týždňov to bolo vyše 2500 študentov,
- **18. 9 – 15. 10. 2008 – Out of Box** – koncert pre študentov univerzít z Prešova a Košíc. UNIPO centrum bolo partnerom tohto podujatia a výhradným distribútorom lístkov pre študentov PU a FVT UPJŠ,
- **8. 10. 2008 – Informačný seminár SAIA** – informácie o možnostiach získania štipendií na štúdium v zahraničí pre študentov PU,
- **16. 10. 2008 – Informačný seminár DAAD** – stretnutie s nemeckým lektorom Christianom Irsfeldom a predstaviteľom nemeckej akademickej výmennej služby DAAD Hansom Golombekom z Nemecka. Informácie o možnostiach štipendií na štúdium v Nemecku pre študentov PU. Organizované v spolupráci z agentúrou SAIA,
- **5. 11. 2008 – 2. informačný seminár SAIA** – prehľadné informácie o štipendiách na individuálne mobility niekoľkých desiatok krajín, o grantových schémach podporujúcich mobility a o sieti mobilných centier Euraxess zjednocujúcich mobility výskumných pracovníkov,
- **6. 11. 2008 – Študentská kvapka krvi** – už tretíkrát bol Národnou transfúznou stanicou v UNIPO centre realizovaný odber krvi pre študentov a zamestnancov PU. Zúčastnilo sa na ňom do 30 darcov,
- **9. 12. 2008 – Mládež v akcii – IUVENTA** – stretnutie s dobrovoľníkmi z Nemecka a Španielska na tému „Dobrovoľníctvo a jeho aspekty v rámci Európskej dobrovoľníckej služby“. Spoluorganizátori – Národná agentúra programu Mládež v akcii a Regionálny konzultant CVC Stará Ľubovňa.

Tvorivosť

Klásť otázky ako malé dieťa. Celkom jednoducho a – ako to robil Malý Princ – aj vytrvalo. Hoc i niekoľkokrát za sebou, kým sa odpoveď nezačne približovať k jadierku. Čo je to?

Napríklad napísať báseň. Alebo namaľovať obraz. Alebo zahrať divadlo. Alebo zložiť pieseň. Alebo...

Vyberať slová a poskladať ich tak, aby v nich ostalo rozochvenie čítateľa, alebo tak, aby sa z viet pred očami vynorila krajina. Farby položiť jednu k druhej až sa premenia na priestor. Cizelovať pohyby tela, hľadať medzi nimi súlad a následnosť tak, aby napokon telo takmer vzlietlo v tanci.

Alebo ...

Začína to pozornosťou a vnímavosťou. V kúsku dreva uvidieť píšťalu. V ornamente oblakov zbadáť siluetu postavy. Na rumovisku si predstaviť záhradu. Inšpirácia sa približuje potichu. Prichádza k otvoreným. Pokračuje to prebudením vôle. Lebo nie pri prvom pohybe ruky sa gesto naplní významom, nie prvé vyslovenie repliky zasiahne diváka a jeden položený kameň ešte nie je katedrálou.

Alebo...

Čítať knihu a vidieť za ňou viac ako príbeh. Študovať dejiny a všimnúť si paralelu s dnešným dňom. Lúštiť znamenia prírody a objavovať, ako súvisia s človekom. V gramatickom jave uvidieť odraz spôsobu ľudského myslenia.

Alebo ešte inak.

Pre svoje myšlienky hľadať tie najpresnejšie a najvýstižnejšie slová, až sa reč premení na hudbu. V nevľúdnej miestnosti položiť na stôl biely obrus a vázu s kvetom. Pozdraviť priateľa tak, aby v ňom po stretnutí ostal úsmev.

To, čo vzišlo z tvorivého, nepozná apatiu, schematickosť ani nudu, nedá sa zameniť za produkciu. Kreatívne verzum reaktívne. Žiaden úkon človeka nie je z dosahu tvorivosti vyňatý. Každý krok, pohyb, slovo, gesto môže utvárať v tom najhlbšom slova zmysle. Tvorí dielo, ale i atmosféru; utvárať spoločnosť, ale i vlastnú osobnosť. Teda počúvať svoj vlastný nepokoj a túžbu po premene. Vložiť do každej práce nadšenie a jedinečnosť.

Prečo?

„Lebo kto tvorí, ten je zároveň i tvorený.“ (Martin Buber)

Mgr. Soňa Pariláková, PhD., FF PU

Školou sme vinní

Na Slovensku sme možno zabudli, že štúdium bolo v minulosti výsadou bohatších alebo nadaných ľudí. My sme ho dostali zadarmo. Vždy ma naplní pocit viny, pretože veci zadarmo nebývajú zväčša dobré. Nič ne-

stoja, a ak si ich náhodou nevšimneme, naša strata je malá. Štúdium výsadou zostalo, akurát iba my sme zbohatli.

Až teraz som na to prišiel. V divadle herci účinkujú, to znamená, že diváci im zveria do rúk svoju pozornosť a nechajú sa ovládnuť. Musia im dôverovať a spolupracovať. Nevyhovárať sa na slabé osvetlenie, zlú akustiku či vyrušujúceho spolusediaceho. Divákom som sám za seba a musím si sám vytvoriť vzťah k pôsobiacemu. Sme mnohí vedľa seba, a predsa všetko, čo sa odohrá, sa udeje vo mne. Závesy, sedačky si nevytvoria vzťah k ponúkanému, pretože ich vnútro je tu na to, aby iba slúžilo. So závesmi a sedačkami som sa na škole stretával neraz. Vyznačujú sa tým, že neplnia svoju funkciu. Závesy majú dávno pokazený závesný mechanizmus, takže padajú vtedy, keď nemajú, a odkrývajú, čo má zostať skryté. Diery v ich štruktúre kazia akúkoľvek prítomnosť tajomnej scény. Sedačky počas predstavení vrzgajú. Sú mäkké, preto sa v nich dobre uniká do sveta ľahostajnosti a rezignácie, čiže spánku. Keď sú sklopené, vyžadujú si presné očíslovanie. Nikto sa nesmie zmýliť a sadnúť si na nejakú inú. Sú žiarlivé.

Na javisku zatiaľ ponúka svoj účinok princezná, kráľ,

Popolvár. My tu dole sme zatiaľ v tme, ale v duchu sa nechávame strhnúť ich mocou, ktorú nad nami majú. Prichádza Hadogašpar, Kráľ drozdia brada, Trojruža. Viem, že za stenou horí dom a černoč ďalej miluje svoju černošku na slobovej kosti, ale mňa vystrašila Perinbaba, Sokratova smrť, netematizovateľné. Obávam sa jazykového hniezda, badám na sebe dištinkívne príznaky Žobrákov. Všetko sa zrkadlí v studničnej vode.

Áno, som vinný, pretože herci to mali so mnou ťažké. Tlieskal som menej ako pískal. Dostal som sa dnu a už sa nemôžem vrátiť vonku rovnaký. Už viem abecedu. Čakám, kedy jej budem rozumieť.

Martin Benikovsky, Fi – SJL,
5. ročník FF PU

Soňa Pariláková: Bardejovské zákutia

Aby som mohla najlepšie vyjadriť to, čo mi dala vysoká škola, musím siahnúť po veršoch z úplne prvého textu, ktorý som ako študentka slovenčiny na Prešovskej univerzite čítala. Tým textom je Proglas. Verše, ktoré mám na mysli, skúsím parafrázovať a aktualizovať takto: Štúdium na vysokej škole ma naučilo povedať radšej päť slov, no svojím rozumom ich riečiť, než hľbu slov nezrozumiteľných; pretože ten človek, ktorý sám nerozumie a nepridá múdre podobenstvo, nemôže ostatným povedať pravú reč... Štúdium na vysokej škole ma naučilo vážiť (si) slová a – opäť použijem citát z Proglasu – otvorilo dvere môjho ducha. Som vďačná všetkým ľuďom, ktorí sa na tom podieľali.

Martina Bodnárová, Et – SJL, 5. ročník FF PU

Nosiť v sebe kúsok detstva znamená úprimnosť

Narodila sa v Hačave. Po skončení strednej školy začala študovať na Filozofickej fakulte UPJŠ odbor slovenský jazyk a literatúra - nemecký jazyk a literatúra. Po krátkom pôsobení na Gymnáziu v Starej Ľubovni začala vyučovať na Pedagogickej fakulte v Prešove. V súčasnosti pôsobí ako profesorka na Katedre komunikačnej a literárnej výchovy a vedie Kabinet detskej reči a kultúry. Vo svojom vedeckom pôsobení sa venuje problematike literatúry pre deti a mládež a z tejto oblasti už vydala viacero monografií. Zuzana Stanislavová.

Pamätáte si na svoju prvú detskú knihu a čo sa Vám s ňou spája?

Mojich prvých detských kníh bolo niekoľko. Keď tak pátram po pamäti, tak celkom prvá kniha, na ktorú si spomínam, ak nepočítam nejaké leporelá, je básnická zbierka Márie Rázusovej-Martákovskej Od jari do zimy. Mala som ju požičanú od staršej sesternice a básničky z nej som recitovala na dedinských slávnostiach. To je moja úplne raná spomienka. Ďalšia kniha, ktorá vo mne zanechala veľmi silný dojem, sú Dobšinského rozprávky. Tie mi čítavala mama vtedy, keď som ešte nevedela čítať, a to v rozličných situáciách, napríklad pri pasení našej kravičky, keďže som vyrastala na dedine. Bývalo to zrejme v nedeľnom čase, lebo cez týždňov mama chodievala do roboty a to bol ešte šesťdňový pracovný týždeň. Čítalo sa tiež doma po večeroch. A potom prišlo také obdobie, keď som blízkych ľudí z našej rodiny, ktorí k nám prišli na návštevu, nútila, aby mi čítali. A potom prišli ďalšie rozprávky, a to rozprávky grimmovské a k nim sa neskôr pridružili aj Hans Christian Andersen. Jeho rozprávky som si už čítala sama a vracala som sa k nim vtedy, keď som mala svetabôľ, lebo ma istým spôsobom aj trochu iritovali, najmä svojou tragikou. Nie vždy mal človek ako dieťa na ne náladu. Ale napriek tomu, že niektoré rozprávky som preplakala, napríklad Dievčatko so zápalkami, to bolo uplakané z každej strany, vracala som sa k nim znovu a znovu. Potom prišla Alice v krajine zázrakov, ale to prvé staršie vydanie pod názvom Elenkine dobrodružstvá v divotvornej krajine a zrkadlovom paláci, značne priblížené nášmu folklóru a našej kultúre. Tak toto boli moje prvé knižky.

Aký ste boli v detstve čitateľ?

V detstve som bola zaniatý čitateľ, odvíjala sa to od toho, že takýmto čitateľom bola moja mama. Otec čítal tiež veľmi rád, no skôr klasiku. Cez neho som sa prvýkrát stretla ako dieťa so Slávou dcérou alebo Chalupkovými Spevmi, teda s klasickým romantizmom. Keď som dorastala, mama pravidelne knihy dokupovala. Mali sme tiež v našom regióne to šťastie, že v Tisovci bola veľmi rozhladená kníhkupekňa. Keď od konca päťdesiatych a v šesťdesiatych rokoch vychádzali autori, ktorí boli v päťdesiatych rokoch „pristrihnutí“, tak my sme si ich všetkých do knižnice postupne nadobudli.

Po strednej škole ste začali študovať na Filozofickej fakulte odbor slovenský jazyk a literatúra - nemecký jazyk a literatúra. Aká bola Vaša motivácia pri výbere vysokej školy?

Veľmi dlho som nebola rozhodnutá, čo chcem študovať.

Chcela som byť archeologičkou, geologičkou, potom aj lekárkou. Najviac ma to však ťahalo k histórii, ktorú som ale nakoniec neštudovala, pretože v čase, keď som končila strednú školu, sa v Prešove kombinácia dejepis - slovenčina neotvorila. Slovenčinu som si zamýšľala skrz literatúru, takže pre ňu som bola rozhodnutá, a ten druhý predmet mal byť dejepis. Keďže sa však v spomínanej kombinácii neotvoril, začala som rozmýšľať o jazyku. S jazykmi som koketovala už skôr a voľba padla na nemčinu preto, že to bol jediný západný jazyk, ktorý sa u nás, v našom zapadnutom mestečku, vyučoval. O angličtine tam nebolo ani chýru. Uvažovala som aj o ruštine, ale po auguste 1968 som na ruštinu na roky zanevrela a jednoducho som to nevedela prekonať, čo ma opätovne utvrdilo v nemčine. Tak som vyštudovala slovenčinu a nemčinu, teda dve filológie, kde bolo treba zároveň aj veľa čítať.

Čo by mal podľa Vás mladý človek počas vysokoškolského štúdia nadobudnúť, spoznať, zažiť?

Z. Stanislavová: Je šťastie, ak si človek v sebe detstvo zachová

Študenti by mali nadobudnúť vzťah k tomu, čo študujú. Nepoviem, že majú nadobudnúť poznatky, lebo ak človek nemá k istej veci vzťah, tak síce poznatky nadobudne, keďže na to niekto dohliada, niekto ho k tomu potlačí, ale takéto poznatky sú menej trvalé, lebo nejdú cez dušu, iba cez rácio. Niekedy si preto, možno kacírsky, myslím, že je dôležitejšie, aby sa v študentoch vytvoril vzťah k tomu, o čom sa s nimi rozprávame, čo je našou povinnosťou s nimi prebrať, než samotné faktické poznatky, ktoré dnes už môžeme získať z akýchkoľvek encyklopédií, slovníkov, internetu. Ak je niečo v kognitívnej sfére veľmi dôležité, je to orientácia v poznaní, do ktorého má učiteľ zasvätiť svojich zverencov. Študent by mal počas štúdia spoznať seba samého. Cez to, čo robí, čo si vybral ako budúcu profesiu. A spoznať ľudí, lebo vysokoškolské štúdium je aj o tom, že sa vytvárajú prvé vážne kontakty, človek sa učí komunikovať a spolunažívať s ľuďmi, učí sa tolerancii. Zažiť by mal pravý študentský život, ku ktorému patrí študentská kultúra. Myslím si, že prešovskí študenti by mali zažiť Akademické Prešovy, spoločné chodenie do kina a do divadla v partii, ako sa chodievalo od nepamäti, a zdá sa mi, že dnes to už nie je také frekventované. Mohli by teda zažiť aspoň to, že by si pozreli kvalitné videoprojekcie spoločne, hoci

z počítača. Ale ozaj kvalitné, nie slaboduché „sladký“ alebo ešte slaboduchejšie „akčňák“. A nakoniec, mladý človek by sa mal nadychnúť slobodného študentského života, ku ktorému patrí aj recesia, možno aj trocha miernej lajdáckosti, ale aj veľká zodpovednosť a priateľstvá.

Váš dlhoročný záujem o problematiku umeleckej tvorivosti pre deti a pôsobenie v tejto oblasti vyústil v roku 2005 do vytvorenia Kabinetu pre výskum detskej reči a kultúry. Mohli by ste skúsiť predstaviť pre širšiu akademickú obec jeho vznik a súčasný profil?

Azda sa nenahneváte, ak odpoviem trochu zoširoka. Môj profesionálny život (ako napokon každého vysokoškolského učiteľa) prebiehal medzi vyučovaním a permanentným štúdiom, pretože nasledoval vstup do aspirantúry, čo je dnes doktorandské štúdium. Moja orientácia na detskú literatúru sa prejavila aj v spomínanom aspirantskom štúdiu. V Ústave slovenskej literatúry SAV, kde som túto aspirantúru robila, ma najprv tlačili do súčasnej literatúry. Tomu som sa trochu vzoprela a trvala som na tom, nech je to v rámci súčasnej literatúry literatúra pre deti a mládež. Nakoniec to vyšlo. Odvtedy ma detská literatúra sprevádzala nepretržite a k nej sa pridružovali rôzne ďalšie aktivity. Najprv to bolo vystupovanie na konferenciách. To má veľký význam pre doktorandov a mladých učiteľov nielen preto, aby na nich vystúpili a mali publikovaný príspevok, hoci aj to je, samozrejme, dôležité, ale aj preto, že tam sa nadobúdajú kontakty, prebiehajú diskusie, v ktorých sa otvárajú nové pohľady na určitú problematiku. A nakoniec sa človek odhodlá zorganizovať nejaké vedecké podujatie aj sám. Tak to bolo aj v mojom prípade. Najprv som sa podieľala na organizácii katedrových konferencií a potom sme spojili sily s profesorkou Žemberovou a spolu sme v tandeme ťahali tradičné prešovské „detskárske“ konferencie. Spolu ich bolo tuším päť a z každej z nich sme vydali aj zborník. Potom nasledovala chvíľka pauza, lebo už to bolo únavné. Čas mi kradla aj vysoká akademická funkcia. Preto sme sa trochu od takýchto spoločných podujatí vzdialili. Dohodli sme sa však, že pri príležitosti životného jubilea šéfredaktora Bibiany a Slniečka Ondreja Sliackeho sa pokúsime opäť spolu zorganizovať konferenciu.

Keďže človek žil celý život s deťmi a detskou literatúrou a keďže literatúra je umenie, ktoré pozostáva zo slov a jazyka, zdalo sa mi po istom čase, že by bolo dobré koncentrovať bádateľské úsilie na takom pracovisku, ktoré by si všímalo jazykové stvárnenie a literárne umenie v oblasti produkcie pre deti, aj podoby toho, čo deti sami produkujú. Tak vznikla idea založiť takéto pracovisko. Spočiatku sa nazývalo Ústav výskumu detskej reči a kultúry, ale keďže v našich skromných pomeroch aj vzhľadom na naše personálne zabezpečenie sa nám pojem ústav zdal príliš honosný, zvolili sme pomenovanie kabinet, aby to bolo také „kabinetnejšie“ a hlavne intímnejšie. Hoci „kabinetnú“ vedu by sme teda tvorili nechceli. Naše úsilia by mali byť prepojené so životom, mali by zachytiť dynamiku literárnej a mediálnej tvorby a dynamiku jazyka, ktorý sa viaže na životy mladých. Rozbiehali sme sa veľmi ťažko, keďže ešte stále mi nad

hlavou visel Damoklov mečov termínov, vyplývajúcich z funkcie. Keď sa to však tak pekne vyvíjalo, že som už funkciu nemala, zostalo mi viac času, aby som sa spomínaným aktivitám venovala. Vtedy do hry opäť vstúpili šťastné náhody. Rozhovor s Karolom Horákom, ktorý sa opýtal na kabinet, a ja som mu povedala, že by som potrebovala niekoho, kto sa špecializuje na médiá a dramatickú výchovu. A on mi spomenul Adelku Mitrovú, ktorá bola práve vtedy na rázcesti a rozhodovala sa, čo ďalej. Keď som sa jej na to spýtala, vzala si krátky čas na rozmyslenie. Páčilo sa mi, že do toho neskočila rovnými nohami. Po niekoľkých dňoch sa rozhodla, súhlasila s nástupom do práce na Pedagogickej fakulte PU a myslím, že urobila dobre, že robí to, čo ju naplňa. Druhá podobná náhoda sa týkala rekonštrukcie jazykového inštitútu, kde sa ako zvyšná ukázala Petra Harčariková ako absolventka latinčiny a slovenčiny, keďže bolo treba posilňovať západné jazyky. Keď som sa dozvedela, že Petra sa venuje detskej reči, začala som konať. Náš pán dekan bol ústretový, veľmi rýchlo pochopil, že takého človeka potrebujeme, keďže tak, ako nám chýbal človek na médiá, chýbal nám človek aj na výskum jazyka a detskej reči. Členkou kabinetu je teda aj Petra Harčariková, ktorej prvoradou úlohou je uzavrieť doktorandské štúdium. Spolu s Petrou by sme chceli hľadať kontakty, aby sme mohli podať žiadosť o grant, najlepšie medzinárodný, čo nie je ľahké. Určite však skúsime najprv aspoň národnú úroveň a od Petry si sľubujeme, že vzťahy s ľuďmi, ktorí skúmajú detskú reč, bude udržiavať a rozvíjať širšie.

Čo sa týka literatúry a médií, chystáme pod záštitou Literárneho informačného centra dejiny literatúry pre deti a mládež po roku 1960. Adela Mitrová v nich bude spracúvať dramatické umenie pre deti, kolega z výtvornej výchovy ilustráciu a ja budem mať na starosti literatúru vrátane prekladu.

Čo pre Vás predstavuje fenomén knihy?

Kniha pre mňa znamená poznanie a zážitok. Jedno s druhým súvisí. Aj kniha, ktorá ponúka veľmi silný zážitok, prirodzene obohacuje človeka i o poznanie a naopak, kniha, ktorá je zdanlivo určená na to, aby prostredníctvom nej človek poznával, poskytuje špecifický druh zážitku. Poskytuje isté opojenie – čo je tiež zážitok – z toho, že ste spoznali, že ste sa dozvedeli, že opäť niečo nové viete. Pamätám si na svoj estetický zážitok z čítania Nogueho monografie o Martinovi Kukučínovi. Je to možno neveriteľné, lebo o Júliusovi Nogem sa tvrdilo, že je strašne suchopárny, a mne taký vôbec nepripadal. Vtedy som cez neho skrz realizmus našla nejakú cestičku k literárnej vede, k recipovaniu literárnej vedy.

Akú úlohu podľa Vás zohráva kniha pri formovaní dieťaťa a mladého človeka? Čo je dôležité pri vytváraní vzťahu dieťaťa k literatúre, knihe, čítaniu?

Kniha pri formovaní dieťaťa a mladého človeka stále zohráva veľmi dôležitú úlohu a ja len dúfam, že ešte veľmi dlho bude. Že zánik Gutenberga sa hádam predsa len neuskutoční, čosi sa tomu vo mne vzpiera. Hoci čistá racionalita mi hovorí, že to speje ku knihám na iných nosičoch, než je papier, a pritom to stále budú iné podoby kníh a textov. Tak ako si dnes už nevieme predstaviť papyrasy, tak si možno raz – ak sa ľudstvo

nezničí – už ľudia nebudú vedieť predstaviť, že niekto čítal z papierových kníh. Ale kniha z papiera má vôňu, ktorú nenahradia iné nosiče; aj tie síce majú svoju vôňu, ale je iná a pre mňa nie taká naozajstná. Kniha je pre mňa symbolom kultúrnosti a myslím si, že v tom zmysle ju treba posúvať aj k dieťaťu. Teda nech je už nosič akýkoľvek, ale nech je to nositeľ kultúrnosti. Preto si myslím, že dieťa by sme nemali deformovať gýčovitými knihami; hoci aj s tými sa musí stretnúť. Ale je potrebné dokázať ho viesť tak, aby sa s nimi stretlo, pozrelo sa na ne, možnože bolo nimi na chvíľočku i očarené, no aby našlo potom cestu opäť k tomu, čo predstavuje hodnotu, čo ho môže naozaj vnútorne obohatiť a nielen mu pomôcť zabiť čas.

Pipi Dlhá Pančucha mala pre svojich kamarátov Aniku a Tomiho tabletku, po ktorej – ak vyslovili čarovnú formulku „Nechcem byť dospulý“ – mohli navždy ostať deťmi. Môžeme si aj bez čarovnej tabletky niečo z detstva zachovať?

Ak by som mala odpovedať na otázku, či v dospelosti človeku niečo z detstva ostáva, povedala by som, že ako komu. Sú ľudia, ktorým niečo zostáva. Myslím si,

hoci to môže znieť ako triviálna vec, no hlboko tomu verím, že niečo z detstva zostáva umelcom. Je to najmä schopnosť nechať sa očariť obyčajným, banálnym predmetom, na ktorý sme už zabudli, no zrazu si uvedomíme, že má svoj tvar, farbu, vôňu a chuť, že si ho môžeme ohmatať. Je veľké šťastie, ak si človek v sebe detstvo zachová. Na detstvo sa viaže spomienka, a ak sme teda mali to šťastie a mohli sme ho prežiť netraummatizujúco, tak tá spomienka je posilňujúca v problémových obdobiach. Čím je človek starší, tým viac si to uvedomuje. V akejkolvek ťažkej chvíli návrat do slnečnej krajiny detstva – lebo pri spomienkach na detstvo sa aspoň mne vždy vynorí slnko, svetlo, leto a teplo alebo beloba zimy, ale vždy je to svetlo – dokáže človeka povzbudiť a vliať mu optimizmus. Taká spomienka jednoducho človeka obdarúva energiou. Nosiť v sebe kúsok detstva znamená úprimnosť, lebo deti hovoria a konajú priamo. Keby sme si dokázali z detstva odnieť aspoň túto schopnosť. Konaj priamo, vedieť sa tešiť zo života, tešiť iných a usmievať sa.

zhovárali sa Soňa Pariláková a Martina Ivanová

Chcem, aby sa na vysoké školy vrátil tvorivý duch

Narodil sa v Katarínskej Hute, jeho mladosť a dospievanie boli späté s Banskou Štiavnicou a jej okolím. Okrem čítania a účinkovania v divadle u svojho otca hrával v detstve najmä futbal. Napriek tomu absolvoval štúdium slovenčiny a ruštiny na Filozofickej fakulte UPJŠ v Prešove. Po skončení štúdiá sa venoval divadlu a stal sa tak zakladateľom a prvým „hýbateľom“ Akademického Prešova, najstaršej prehliadky študentskej tvorivosti na Slovensku. Jeho hry sa hrali na takmer všetkých profesionálnych scénach slovenských divadiel. Napriek zmeneným podmienkam a všetkým ťažkostiam verí, že práca so študentmi má zmysel a význam. Aj vďaka tejto viere si Akademický Prešov tento rok zaknihuje 42. ročník. Pri jeho otvorení opäť stál Karol Horák.

K. Horák: Dôležité je hrať seba v nejakom type predstavenia

V Prešove ste študovali v rokoch 1960 – 1965. Aká bola Vaša motivácia pri výbere školy? Prečo ste sa ako človek pochádzajúci zo stredného Slovenska rozhodli pre Prešov? Nebola pre Vás v tom čase atraktívnejšia Bratislava?

Do Bratislavy som nemohol ísť študovať pre otca, lebo ma neodporučila škola. To bolo také zvláštne obdobie. Naša rodina má korene na strednom Slovensku, v Banskej Štiavnici, vyrastal som v učiteľskej rodine. Po skončení strednej školy som mal ísť na rok do praxe, to znamenalo fyzicky pracovať niekde vo fabrike alebo ísť študovať na Pedagogický inštitút do Banskej Bystrice. Otec mi poradil, aby som vyskúšal Pedagogický in-

štitút, takže pôvodne ma vzali práve do Bystrice. Avšak keďže v septembri sa v Prešove otvárala Filozofická fakulta (hoci fungovala už rok predtým) a robili sa dodatočné prijímacie pohovory, rozhodol som sa prísť sem. Voľná bola vtedy iba kombinácia slovenčina – ruština. V tom období som chcel síce študovať slovenčinu a telesnú výchovu, keďže som bol počas strednej školy aktívny futbalista a celú svoju mladosť a aj neskôr, pokiaľ mi to dovoľovalo zdravie, som aktívne športoval, avšak napriek tomu som prišiel do Prešova.

Čo rozhodlo o Vašom štúdiu humanitných vied?

Humanitný základ som mal vďaka svojej učiteľskej rodine. Doma sa vždy čítalo, vyrastal som teda s knihou a s divadlom. Mój otec ako dedinský učiteľ robil ochotnícke divadlo a ja som hrával najprv v jeho bábkovom divadle a neskôr v divadle pre dospelých. V období puberty som sa síce za to hanbil, keďže to bolo v mojom ponímaní čosi netypické pre budúceho muža, preto som sa počas gymnaziálnych štúdií od divadla vzdialil a venoval som sa športu a čítateľstvu.

Ako si spomínate na atmosféru na vtedajšej Filozofickej fakulte počas svojho štúdia?

Bola to závažná fáza v mojom živote. Filozofická fakulta vtedy nebola veľká, slovenčina, ale aj ruština však mali solídnu úroveň. V tom čase nastupovala generácia mladých pedagógov, ako asistenti tu pôsobili napríklad profesor Ján Sabol, Imro Vaško, Ferdinand Uličný alebo na filozofii Edo Boris z Prahy. Vtedajšia situácia bola priaznivá v tom zmysle, že nás nebolo veľa študentov a dalo sa individuálne konzultovať s pedagógmi.

V tom čase ste sa začali angažovať aj v oblasti umeleckého prednesu...

K prednesu ma privedol František Andraščík a Imrich Vaško, ktorý bol taký fanatik, že sme každé dva týždne v študentskom inter-náte robili takzvané večierky poézie. Bolo to

také skromné divadlo s klavírom, Vaško zostavil program a recitovali sme. Druhý podnet bol späť s tým, že v tom čase existovalo divadlo, ktoré sa volalo Divadlo na konečnej v Solivare. Viedol ho Štefan Olha, tiež absolvent fakulty, známy aj v umeleckom prednese a v malých javiskových formách. V tom období robil divadlo poézie, a keďže v ňom mal málo mužov, vyhľadal ma a ponúkol mi spoluprácu. Bol to vynikajúci interpret a recitátor, vedel výborne analyzovať text, hoci sa nikdy nevenoval literárnej vede. Okrem tejto činnosti som sa vypracoval aj vďaka individuálnej recitácii na Hviezdoslavovom Kubíne. Táto skúsenosť bola pre mňa cenná aj preto, že som sa tam stretol s iným typom divadla poézie ako s tým, aké sme robili v rámci nášho recitačného krúžku či „recitovadla poézie“.

Ako sa zrodila idea Akademického Prešova?

Po skončení štúdia mi ponúkli miesto redaktora univerzitného časopisu, ktorý sa najprv volal Prešovský vysokoškolský časopis, potom Spektrum a vychádzal pod egidou Katedry slovenčiny. Kontinuálne som však pokračoval aj v divadelnej aktivite. Idea Akademického Prešova vznikla tak, že som mal veľmi dobrých študentov z odboru výchova a vzdelávanie dospelých, v rámci tohto odboru existovala vnútorná špecializácia

na kulturológiu a na výchovu umení. S týmito študentmi sme začali robiť divadlo trochu iným spôsobom. Dôležité bolo, že nás podporila škola. Začali sme hrať v študentskom domove v jedálni v zadnej časti, kde sa spravilo malé pódium. Keď sa to začalo rozvíjať, škola dokonca povedala, že tá jedáleň tu nemusí byť, a tak z jedálne na ulici Slovenskej republiky rád 22 postavili veľmi zaujímavé „kukátkové“ divadlo pre 200 ľudí. V šesťdesiatych rokoch, ktoré boli liberálnejšie, vyšla z ministerstva iniciatíva ponúknuť študentom fórum na prezentáciu. Tak vznikol Akademický Zvolen alebo Akademická Nitra, súťaže umeleckej tvorivosti vysokoškolákov, napríklad v ľudovom tanci, vo výtvarnom umení, v komorných orchestroch. Tieto akcie však neboli veľmi vydatené, boli tam len jeden alebo dva súbory, organizácia bola chaotická a podobne. Tak sme sa ponúkli, že jeden ročník usporiadame v Prešove. Bolo to kedysi v rokoch 1967 a 1968, a aby sa zachovala kontinuita, rozhodlo sa, že pôjde o tretí ročník. Tento Akademický Prešov sme zorganizovali veľmi dobre. Bolo tu totiž veľa vhodných priestorov, napríklad PKO, DJZ, Pioniersky dom, divadlo sa dalo hrať aj vo vtedajšom Ukrajinskom divadle. Potom sa to rozdelilo, keďže sa nedali všetky aktivity, to jest divadlo, folklór

a literárna produkcia, realizovať v rámci jedného podujatia. A my sme sa sústredili na divadlo a na umelecký prednes. Literárna tvorba spočiatku nebola. Takto sme to teda zachytili a stala sa z toho tradícia.

Áké boli osudy festivalu študentskej tvorivosti počas obdobia socializmu?

Po tomto úspešnom začiatku nastúpilo nie veľmi priaznivé obdobie. Išlo o roky normalizácie, keď sa program Akademického Prešova musel schvaľovať a často s tým boli nesukčné problémy (napríklad prišiel bratislavský súbor, ktorý viedol Ivan Hudec s Rudom Slobodom, a spravili také predstavenie, že z toho bol „malér“ ako hrom – na tom predstavení bol totiž sovietsky veľvyslanec, a hrali Moliéra a zrazu sa na javisku objavili tri nahé mužské zadky tesne pred tvárou veľvyslancu, ktorý asi po piatich minútach rozčúlený odišiel). Preto sme sa neskôr usilovali zabezpečiť, aby za produkciu bola zodpovedná vysielajúca organizácia, čo malo byť doložené administratívnym potvrdením. Podujatie AP bolo riadené rektorátom a ministerstvom školstva, organizácia festivalu sa zabezpečovala podľa fakúlt, jeden rok sme ho riadili my, potom pedagogická a podobne.

Je pravda, že veľa ľudí si na ňom urobilo aj kariéru a veľakrát ho organizovali aj tí, ktorí nemali nič spoločné s umením, boli dokonca aj určeni politickí garanti, zodpovední za podujatie z ideologického hľadiska. My sme boli tí egyptskí „felachovia“, ktorí tvrdo pracovali. Ale ja neľutujem. Podstatné na Akademickom Prešove je aj to, že tu prišlo viacero výrazných osobností slovenskej kultúry, ktorí sa neprofiliovali počas štúdia

Časť súboru z inscenácie Lermontovovho Démona

ako budúci umelci, ale fórum v Prešove im pomohlo pri ich vnútornej sebaidentifikácii a kryštalizácii. Práve na to kultúra i školstvo neraz rezignuje, ale takto sa tvorí budúca inteligencia, čo je zrejme, keď si uvedomíme, kto sú naši absolventi. Peter Milčák, Karol Horváth, Egon Tomajko, Silvo Lavrič, Inga Hrubaničová, Mišo Otčenáš atď. Sú medzi nimi literáti, každý z nich už má aspoň jednu knihu, ale patria k nim aj ľudia, ktorí sa nevenujú literatúre, pričom sú vynikajúci odborníci vo svojom fachu.

Z tohto obdobia sa priam legendárnym stalo predstavenie V ako Válek. S ním sú späté dva paradoxy: jednak ten, že texty Válek ako emblematickej postavy socialistickej kultúry sa stali východiskom pre alternatívne divadlo, jednak ten, že sa stali nástrojom represie.

Je to naozaj paradox, treba si ale uvedomiť, že Válek je taký „dvojlomový“ autor. My sme vlastne vtedy hrali jeho existenciálne texty, ale v osemdesiatych rokoch sme hrali aj jeho Slovo, dokonca asi dva razy. Pritom si netreba zakrývať jednu vec, že ak sme chceli hrať, tak sme museli splniť aj spoločenskú úlohu, boli sme pod tlakom, aby sme to robili vyvážene. Pamätám si na obdobie, keď sme mali po Válkovi v súbore dištanc.

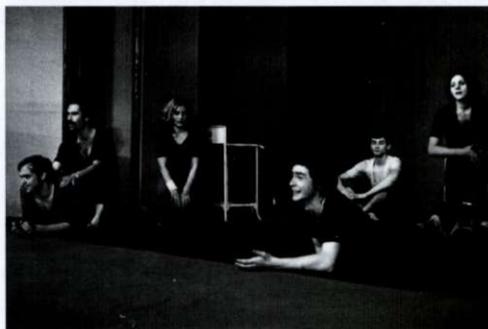
Súbor zanikol, chvíľu to stagnovalo a potom nám povedali, dobre, robte, a tak sme museli súbor nanovo postaviť. Aby sme však mohli robiť pohybové divadlo, napríklad Fragmety, čo bolo výborné predstavenie, museli sme urobiť aj Chlieb náš každodenný partizánsky, pásmo poézie. A to sa zopakovalo niekoľkokrát. Cyklicky sa opakovala štvorročná etapa práce so študentmi, s ktorými sme sa k niečomu vypäli, a potom prišli znova problémy. Vysokoškolskák je totiž vždy človek, ktorý sa profiluje oponentne k oficiálnej verzii kultúry a neraz i politiky, chce pracovať inak, a v tom reprezentatívnom dobovom klišé, dominantnom počas socializmu, všetko, čo bolo trochu iné, bolo nebezpečné. A v regióne obzvlášť. V Bratislave bola iná situácia ako tu, aj normalizácia tam prebiehala ináč. Pri Váľkovi to bolo naozaj paradoxné v jednej veci. Jeho texty v predstavení V ako Válek sme hrali v rokoch 1968 až 1970, postúpili sme na festival do západného Nemecka a tam sme tou prvou časťou, ktorá bola takmer nonverbálna a predstavovala výtvarné a pohybové divadlo, jednoducho zaujali. Bohužiaľ, na pozadí udalostí zo šesťdesiateho ôsmeho sa nás na západe automaticky pýtali, či to je podobenstvo na vstup sovietskych vojsk do Československa. Samozrejme, ja som nikdy taký typ divadla nerobil, lebo pre mňa bola prvoplánová utilitárnosť neadekvátna nielen v divadle poézie, ale aj v literatúre. Pochopiteľne, na istej úrovni to bolo podobenstvo, lebo v divadle je dobré, keď je aspoň umelecký výraz viacznačný, ak má aspoň jeden rozmer navyše. Okolo inscenácie bolo veľmi veľa kriku a vyšetrovania, ale faktom je, že keby nebolo súhlasu Váľka, ktorý povedal, že to môžeme hrať, nikdy by sme s tým neboli mohli do Nemecka ísť.

Divadlo som robil aj preto, lebo raz som sa strašne urazil, keď sme hrali na Wolkrovom Prostějove, teraz neviem, buď Váľka, alebo ešte Démona, a jeden český porotca sa nás spýtal: „A v Prešove je fakulta? Je tam vysoká škola?“ Ja mu hovorím, áno, už aj telefóny zaviedli. To bol aj jeden z motívov mojej činnosti aj smerom ku Kubínu. Ja som sa totiž veľmi ťažko presadzoval aj ako recitátor a mal som neustále polemiky s porotcami. Napríklad som si prekladal texty z češtiny, čo, samozrejme, nebolo kôšer, a recitoval som ich po slovensky. Recitoval som napríklad Gregoryho Corsa, Vlasy, ale aj báseň Armáda, ktorú Válek nemohol preložiť a vydať, a hoci urobil z Corsa výber, Armáda bola neprijateľná. Tú báseň som recitoval vo vojenskej uniforme, z čoho som mal neskôr na vojne opletať. Preto bolo mojou ambíciou aj neskôr skrz divadlo dokázať, že v Prešove nežijú troglodyti.

Dá sa povedať, že Akademický Prešov bol dlho nielen divadelný festival, ale aj alternatívny životný priestor. Ako vnímate status tohto festivalu dnes? Má alternatíva šancu existovať aj v súčasnom priestore?

Samozrejme, že má. Osobne si myslím, že po osemdesiatom deviatom roku vznikla vo vysokoškolskom hnutí zásadne odlišná situácia. Keď mám byť úprimný, keby som sa nebol býval tri – štyri roky veľmi usiloval, festival by možno zanikol. Tá kríza vznikla zhruba v rokoch 1993 až 1996 po tom, čo odišla generácia študentov späť s revolúciou. Spočiatku po revolúcii podporovali študentov rôzne spolky a asociácie, ale potom vznik-

lo akési vákuum a aj zo školy na nás – pre finančné dôvody – tlačili, aby sa festival organizoval len raz za dva roky. Jednoducho hrozilo, že AP zanikne. Nesúhlasil som s týmto návrhom napríklad aj preto, lebo som si pamätal, že takýmto spôsobom zanikol festival malých javiskových foriem v Poprade. Myslím si, že takýto typ podujatia je potrebný, hoci vidím, akým výrazným spôsobom sa zmenila „hlava“ študenta. Je to zreteľné aj pri pripravách na Akademický Prešov vo vzťahu k študentom, ktorí domov odchádzajú vo štvrtok. Na piatok, sobotu a nedeľu nemožno nič naplánovať, dokonca už ani na štvrtok poobede. Keď sme robievali Akademický Prešov od pondelka, počas týždňa mali študenti voľno, preto sa na AP zúčastňovali. Počas víkendov však prišli len ľudia z mesta, čo boli „trapasy“. Počas festivalu prebiehajú workshopy, ktoré predstavujú vynikajúcu príležitosť spoznať sa s profesionálmi, zahraničnými lektormi, jednoducho, dva dni obetovať na isté dobrodružstvo. A hoci si myslím, že so študentmi viem komunikovať, nie vždy sa to darí. Tie workshopy robíme práve preto, aby sme študentov vyburcovali k tvorbe, aby sa identifikovali. Nemusí to byť len divadlo prežívania podľa Stanislavského. Dôležité je hrať seba v nejakom type predstavenia. V súčasnej generácii študentov pozorujem, že u nich neraz prevážuje pragmatické a materiálne vnímanie sveta, overí si svoje skryté kreatívne dispozície. To je veľký problém pri aktivizovaní študentov pre „duchovnú“, umeleckú

Živý nábytok (1975)

tvorbu. Napriek tomu stále verím, že z toho množstva, keďže umenie je vždy výberové spoločenstvo spriaznených duší, sa vždy nájde dosť takých študentov, ktorí mi stoja za to, aby som sa im venoval a trápil sa tým, že ich vediem. Mojou ambíciou je dostať ich do kontaktu s inšpiratívnymi ľuďmi. Som rád, že Akademický Prešov nielen prežíva, ale predovšetkým žije. Nechcem si robiť zásluhy, avšak teší ma najmä fakt, že tu sú bývalí účastníci a súčasníci, ktorí štafetu nesú ďalej. Nech to nevyznie pateticky, ale je to veľmi potrebné. Myslím si spolu so Zamarovským: Jediné kultúra je v civilizácii kontinuálna, všetko ostatné sa mení. Z toho vychádzam a nechcem nič iné, než aby sa na fakulty a vysoké školy vrátil tvorivý duch, aby sa stali konfrontačným fórom budúcej slovenskej inteligencie, tak ako boli konfrontačným fórom na konci osemdesiatych rokov aj vďaka Akademickému Prešovu.

Volanie Ukrajiny

Neskutočné! 300 km vlakom za 13 hodín! Aj taká je cesta z Prešova do Lvova. Osem oduševnených akademikov pripravených na všetko sa v stredu 15. októbra 2008 večer vydalo napospas svojmu osudu, pretože neodolalo lákaniu vidiny Medzinárodnej slavistickej konferencie na Ukrajinu pod názvom „Slovakistika na prelome tisícročí“.

Slovakistickú česť sa na Ukrajinu podujali hájiť prof. PhDr. Zuzana Stanislavová, CSc., Mgr. Adela Mitrová, PhD., Mgr. Petra Harčariková z Kabinetu výskumu detskej reči a kultúry Pedagogickej fakulty PU, Doc. PhDr. Jarmila Opalková, CSc., z Inštitútu prekladateľstva a tlmočníctva a Mgr. Jarmila Kredátusová, PhD., z Inštitútu rusistiky, ukrajinistiky a slavistiky Filozofickej fakulty PU. Psychickú kondíciu výpravy udržiavali aj kolegovia z iných univerzít: z UPJŠ v Košiciach PhDr. Marianna Sedláková, PhD., a z Katolíckej univerzity PaedDr. Eva Dolinská, PhD., a PaedDr. Jozef Zentko, PhD.

Slovanská vzájomnosť prepukla hneď vo vlaku v miniatúrnom kupé s rozmermi cca 2 x 1,5 metra pre 3 osoby a 3 ležadlá, no my sme jeho kapacitu dokázali zväčšiť na 6 osôb v duchu hesla „dobrých ľudí sa [: všade :] dobre v jednom kupé najlepšie“. Mohli by závidieť Hegel aj Štúr. Po docestovaní sa koncentrácia vedeckých kapacít na m², žiaľ, rozriedila do priestraných luxusných izieb v centre Lvova. Po náročnej prebdenej noci sme hneď zamierili na Kafedru slovenskej filológie (v našej situácii bolo osviežujúcejšie ísť na ukrajinskú kafe-dru ako na slovenskú kate-dru). Na Lvovskej národnej univerzite Ivana Franka vďaka kolegom z Lvova, Užhorodu, Kyjeva, Macedónska, Chorvátska... a z-veda-vým študentom (je zvedavý slovotvorne motivovné od slova veda?) výskyt vedeckej inteligencie kulminoval. V kongresovej sále nás kolegovia srdečne privítali. Najväčší záujem bol o pani profesorku Stanislavovú, niekdajšiu lektorku slovenského jazyka a literatúry na tamojšej univerzite, ktorá pred 12 rokmi okrem vyučovania bravúrne zvládala pohyb medzi tarakanmi (neškodný, ľudomilný druh švábov) a vysokou kultúrou Lvova (pozri nižšie). Je prekvapujúce, s akým zápalom a v akej neformálnej, priateľskej atmosfére sa o slovenskej lingvistiky a literatúre počas neveriteľne krátkych dvoch dní diskutovalo. „Rozmlúvať“ o súčasných trendoch v slovakistike bolo pre všetkých veľmi inšpirujúce.

Z bohatých kultúrnych (i mimokultúrnych – rešpektujeme právo na súkromie) ukrajinských vplyvov sme boli omámení. V starobylých uliciach Lvova sa nám prihovárali historické budovy, kostoly (len v centre je ich 68), múzeá, knižnice, výklady značkových obchodov, tradičné bazáre, „bábušky v chustkách“ i záplavy neviest v róbach. Aby sme sa z toho nezbláznili, zabezpečili nás kolegovia z Lvova špeciálnu „ochranu“ Oxanu (viď foto pred divadlom, poznávacie znamenie: najfarebnejšia a najusmievavejšia osôbka). Táto sprievodkyňa – architektka nám ako jediná zástupkyňa mi-

Pred divadlom

lióna Lvovčanov v piatok podvečer nadšene predstavila svoje milované rodné mesto. S priam romantickým vzdorom sme čelili divokým vetrom, urputným kvapkám dažďa a ostenatívnemu svitu slnka i hviezd, len aby sme nasali atmosféru arménskej, židovskej, chorvátskej, krakovskej štvrte v historickom centre mesta. Taktó nabudení sme sa stali centrom pozornosti troch televíznych štábov. Ako prvá nás odchytila univerzitná televízia. Hneď po plenárnej schôdzi namierili zvedaví študenti z katedry žurnalistiky svetlá kamery na profesorku Stanislavovú. Osudu televíznej hviezdy neunikla ani pri ďalšej invázii, tentoraz investigatívnych novinárov z našej nemenovanej súkromnej televízie na šengenskej hranici. Otázky sú vám iste zrejmé a nebudeme vás nimi dlho unúvať. Simplemente, v prvom prípade sa týkali minulosti (lektorátu) a budúcnosti (ďalšej spolupráce), v druhom v prípade prítomnosti (dlhéého prechodu a dôôôkladnej kontrole na hranici). Tretiemu filmovému štábu sme vpadli rovno na pľac sami. Možno si režisér myslel, že sa v Arménskej uličke s rebrikom do neba na jednej zo striech chceme prešmyknúť cez nebeskú bránu, ale my sme sa cez frontovú líniu plnú vojakov v mundúroch prebojovali rovno do miestnej krčmičky s názvom Dziha (nemusíme pripomínať, že Rusi to čítajú inak). Vo Lvove to skrátka kultúrne vri. Mali sme šťastie, že v čase konferencie prebiehal aj medzinárodný divadelný festival „Zlatý lev 2008“ a ešte väčšie, že nás uvádzačka, vidiac naše roztúžené oči po Thálii, napokon pustila na vypredanú premiéru Čechovovho Višňového sadu. Nadšenie nemalo konca kraja, a tak sme naše divadelné mámenie zavřšili zlatým klincom sobotňajšej noci – rovnako famóznou operou Madam Butterfly.

Celá [mižnarodna slavistična] konferencia, všetky kultúrne akcie, prehliadky a stretnutia boli došovzletné. No najcennejšie z celej cesty je pre nás uistenie, že profesor, docent či doktor sa rovná aj spontánny, starostlivý, ba dokonca nôtiaci a zábavný človek. Kto by si bol pomyslel, že služobná cesta sa môže stať príjemným zážitkom na celý život? Ostáva nám len spomínať a [smogtati ukrajinske cukorki].

Mgr. Petra Harčariková, Mgr. Adela Mitrová, PhD.,
PF PU

O inováciách vo vyučovaní jazyka a literatúry alebo O sofistoch a Svätoplukových prútoch

Dnešnej dobe sa určite nedá uprieť jedna vec – veľa sa v nej hovorí. Každý má niečo na srdci a najmä na jazyku. V tejto súvislosti sa tiež dnešku nedá uprieť ďalšia vec – veľa sa v nej hovorí, no povie sa málo. Žiaľ (pre niektorých chvalabohu). Sofisti by na mnohých súčasných rétorov boli hrdí...

Možno práve preto dnes dokážeme viac oceniť toho, kto nielen hovorí, ale dokáže aj niečo povedať. Toho, kto už nastolenou otázkou načrtáva odpoveď. Toho, koho zaujímajú odpovede nielen na „čo“ a „ko“, ale aj „ako“ a „prečo“.

A preto som rád, že Vám môžem oznámiť, že takíto ľudia sa na našej univerzite stretli. Stretli sa na **Pedagogickej fakulte** pod patronátom **Katedry komunikačnej a literárnej výchovy**, ktorá ich pozvala. Bolo totiž načas začať sa pýtať, nastolíť zásadné otázky. Bolo totiž viac ako žiaduce hľadať adekvátne odpovede.

Priestor na (naliehavé) otázky (a nevyhnutné) odpovede poskytla konferencia pod názvom **Inovácie vo vyučovaní jazyka a literatúry**, ktorá sa na pôde PF konala 25. a 26. septembra 2008. Zišli sa na nej odborníci z oblasti lingvistiky, literárnej vedy, lingvodidaktiky a didaktiky literárnej výchovy tak zo Slovenska, ako aj z Poľska a Českej republiky. A o čom sa vlastne diskutovalo?

Diskutovalo sa o konceptných otázkach.

Lebo vzťah učiteľa a žiaka je aj v súčasnom nahliadaní na pedagogickú prax kľúčový. Ale vyžaduje si neustále oživovanie a aktualizáciu učebných metód, postupov a stratégií, ktoré do vyučovacieho procesu dokáže vliať odborné štúdium učiteľa v rámci kariérového rastu. Áno, reformné zmeny sú potrebné – to je jedna strana mince. Tou druhou je však prepotrebná systémovosť a koordinovanosť riešení (nekoncepcnosť je v školstve prívlemlí chronickým vírusom a je načas nasadiť systémové antibiotikum). Nie náhodou bola v rámci odbornej diskusie vyslovená naliehavá potreba odborne precizovať Štátny vzdelávací program SR, pri ktorého vypracovaní sa akosi pozabudlo na vysokoškolské pracoviská, zodpovedné za prípravu budúcich učiteľov slovenského jazyka a literatúry.

Diskutovalo sa o problematike vzdelávacích štandardov, ako aj o otázkach vyučovania jazyka a literatúry.

Lebo je nutné štandardizovať vzdelávacie výstupy v oblasti Jazyk a komunikácia – a to na všetkých vzdelávacích stupňoch. Aktuálna je v tejto súvislosti aj štandardizácia úrovni ovládania slovenčiny ako cudzieho jazyka (na základe Spoločného európskeho referenčného rámca). Možno len súhlasiť s názorom, že páličivým problémom sa v štátnych pedagogických dokumentoch ukazuje aj terminologická nejasnosť a rozkolísanosť. Tá spôsobuje zbytočnú nejasnosť týkajúcu obsahu i výstupov vyučovania a ako príklad možno uviesť priam sofistickované nadužívanie termínu **tvorivosť vo vyučovaní**. Je dehonestovaním pojmu **tvorivosť** priliepať ho ako „módnu“ nálepku bez ladu

a skladu na všetko, čo súvisí s edukáciou.

Pre obsah prípravy budúceho učiteľa jazyka a literatúry boli tiež formulované výzvy, aby sa reflektovali medzery v procese interpretácie umeleckých artefaktov (literatúra, médiá) a zároveň parcializovali stratégie práce s textom (tak aktívna recepcia, ako aj zmysluplná produkcia). Literatúra je v prvom rade umenie a to od počiatku imanentne vyžaruje vznešenú túžbu po kultivácii človeka (zo všetkých osobnostných stránok). A túto túžbu jej pedagóg nesmie ani v procese edukácie odňať. Veď nie pre školu, ale pre život sa človek učí.

V súvislosti s **tvorivosťou** ako vynikajúci „návod“ na to, „ako na to“, poslužil konferenčný predvoj (deň pred konferenciou), ktorý pozostával z atraktívneho stretnutia s českou spisovateľkou a pedagogičkou (nielen) tvorivého písania **Ivonou Březinovou**. Tvorivá dielňa s autorkou sa uskutočnila 24. septembra 2008 v priestoroch PF a poldruhahodinový workshop so spisovateľkou sa po vzájomnej spolupráci s Knižnicou P. O. Hviezdoslava v Prešove zorganizoval ako súčasť podujatia **Prešov číta rád**. Tvorivé písanie ako nadstavba slohovej zložky sa v procese prípravy učiteľa na vyučovanie stáva nevyhnutným a jeho atraktívnosť vzrastá aj v súvislosti s dôrazom na zážitkovo-poznávací vyučovací model. Vďaka **Ivone Březinovej** sa mohli študenti i učitelia presvedčiť, že adekvátne a funkčne využitie tvorivého písania dokáže pedagógovi výrazne napomôcť dosiahnuť vyučovacie ciele vychádzajúce zo spontaneity a prirodzeného osobnostného naturelu každého žiaka/študenta.

Svätoplukove prúty je potrebné držať vedno

Diskutovalo sa aj o procese vyučovania.

Lebo konferencia bola organizovaná v rámci grantového projektu KEGA 3/4092/06, ktorého cieľom je elektronizácia vzdelávania budúcich učiteľov predprimárnej a primárnej školy na Katedre komunikačnej a literárnej výchovy PF PU. Preto jednou z nosných tém stretnutia bola problematika **e-learningu**. Jeho opodstatnenosť a perspektívnosť bola vnímaná najmä v rovine dopĺňajúcej vyučovacej stratégie. Vnímanie elektronizácie vyučovania ako edukačného strašiaka pedagógov je v kontexte súčasnosti už vskutku spiatočnicke a na

túto skutočnosť sa viac nemožno prizerať cez prižmúrené oči. Učiteľ musí naskočiť na rýchlik dneška s platným cestovným lístkom...

Čo dodať na záver?

Stretnutie by nebolo plnohodnotne inovatívnym, ak by sa jeho organizátori sami neboli podujatia chopili sebe vlastnou inovatívnou zručnosťou. Konferencia sa stala výnimočnou nielen tým, že konferenčný zborníkový výstup (**Inovácie vo vyučovaní jazyka a literatúry**) bol vytvorený už v predstihu a vďaka tomu bol k dispozícii každému účastníkovi (čím sa zabezpečil aj jeho aktuálny prínos do súčasného odborného-diskusného priestoru), ale aj tým, že jeho obsahovo-formálna koncepcia v sebe obsiahla inovatívne prvky multimedialného DVD nosiča. Reprezentatívnosť zborníka, ktorá by sa – dozaista – mala stať samozrejmosťou pri všetkých publikačných výstupoch podobného charakteru, bola znásobená i dvojjazyčným zborníkom abstraktov priloženým k multimedialnému DVD. Konkluzívne by som teda na záver rád prezentoval výzvu, ktorú so sebou konferenčné stretnutie odborníkov v oblasti jazyka a literatúry prinieslo:

Optimalizovať model prípravy budúceho učiteľa jazyka a literatúry bez využívania informačno-komunikačných technológií je dnes už naozaj nemysliteľné. A vzhľadom na prípravu budúcich progresívnych učiteľov je dnes rovnako nevyhnutná aj medzinárodná kooperácia vysokoškolských pracovísk.

Svätoplukove pruhy je totiž potrebné držať vedno. Ved' (nesofistikovaná) história je tou najlepšou učiteľkou – ale to už by mal zrejme vedieť každý...

Mgr. Radoslav Rusňák, PhD., PF PU

Študenti občianskej a etickej výchovy FHPV PU v Európskom parlamente

Profesionálna príprava budúcich učiteľov občianskej a etickej výchovy bola v októbri obohatená o nový prifašlivý rozmer. Naši študenti sa zúčastnili na sektorevej sponzorovanej návšteve Európskeho parlamentu v Bruseli.

Hľadám netreba zvlášť pripomínať význam a poslanie spomínanej inštitúcie, ktorá významným spôsobom ovplyvňuje dianie v celej Európskej únii, vrátane Slovenska. Pre informovanosť tých, ktorí nie sú oboznámení s obsahom študijných programov Občianska výchova a Etická výchova, uvedieme, že organickou súčasťou uvedených študijných programov sú aj témy o Európskej únii, jej vzniku, štruktúre jej orgánov a fungovaní, o integračných procesoch vo všeobecnosti a európskych zvlášť. Absolventi uvedených študijných programov pôsobia ako názoroví multiplikátori, ktorí poznatky a vedomosti z uvedených oblastí odovzdávajú nielen stovkám nových žiakov, ale v rámci svojho pôsobenia aj širokej verejnosti. V tomto smere návštevu v Európskom parlamente a informovanie sa priamo na mieste pokladáme za bezprostrednú súčasť vzdelá-

V Európskom parlamente

vacieho procesu, ktorá však bola riešená netradične, ale nadmieru efektívne. O návštevu bol prirodzene zo strany študentov veľký záujem. Žiaľ, prepravná kapacita autobusu a počet účastníkov boli vopred určené. Vďaka dobrej organizácii cesty, na ktorej sa nemalou mierou podieľal vedúci katedry Doc. PhDr. Vladislav Dudinský, PhD., v súčinnosti so Slovenským sektorom Európskeho parlamentu, prebehla návšteva hladko. Napriek náročnej ceste sme veľmi dynamický a bohatý program absolvovali v plnom rozsahu. Jeho ústredným bodom bola samozrejme návšteva Európskeho parlamentu 16. 10. 2008. Pri jeho návšteve sa nás ujala pani Petra de Marneffe (zástupca Slovenského sektoru pre návštevy a semináre na Generálnom riaditeľstve pre informácie EP), ktorá nás veľmi erudovane a so znalosťou veci oboznámila s cieľmi a poslaním Európskeho parlamentu, jeho organizačnou štruktúrou a spôsobom prijímania legislatívy Európskeho spoločenstva a Európskej únie. Pani Petra de Marneffe fundovane a vyčerpávajúco odpovedala na otázky študentov a v tejto súvislosti ocenila pripravenosť návštevníkov. Kvalifikovane reagovala aj na záujem študentov o možnostiach ich neskoršieho uplatnenia v štruktúrach Európskeho parlamentu.

Veľmi milé a bezprostredné bolo stretnutie s europoslankyňou za Slovenskú republiku v EP pani MUDr. Irenou Belohorskou. Pani Belohorská napriek limitovanému času zotrvala s našimi študentmi v priateľskej besede, ktorej hlavným obsahom bolo priblíženie práce europoslancov zvolených za Slovenskú republiku a jej blízky vzťah k Prešovu a jeho obyvateľom. Osobitnú pozornosť venovali účastníci v rámci diskusie otázkam životného prostredia a iniciatívam, ktoré v tejto súvislosti zamestnávajú poslancov Európskeho parlamentu. Po prehliadke priestorov Európskeho parlamentu vrátane hlavnej kongresovej sály sme sa presunuli do slova na „pôdu prešovského regiónu“. Ako vyslanci Prešovskej univerzity v Prešove sme nevynechali príležitosť navštíviť Dom slovenských regiónov v Bruseli, konkrétne kanceláriu nášho Prešovského samosprávneho kraja. Veľmi srdečne prijatie nám pripravili jej pracovníci pani Natália Tarasovová a Tomáš Hruška, ktorí na brífingu vysvetlili poslanie Domu regiónov a svoje pôsobenie v Bruseli ako zástupcov PSK. V následnej diskusii študenti prejavili živý záujem o bližšie informácie týkajúce sa pôsobenia zástupcov prešovského regiónu v centre európskeho diania a o ich prínose pre

rozvoj nášho kraja.

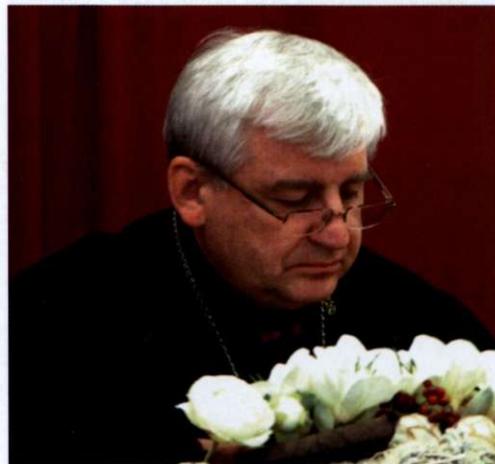
Spríevodným podujatím našej cesty bola prehliadka historického centra Bruselu a Leuvenu, kde sme boli ubytovaní. Cestou späť sme si prezreli historické miesto slávnej bitky Waterloo, v ktorej utrpelo napoleonské vojsko rozhodujúcu porážku zo strany vtedajších spojencov. Po návšteve pamätníka, ktorá si vyžadovala vyšliapanie úctyhodných vyše 260 schodov, sme mali možnosť pozrieť si pôsobivé múzeum venované tejto historickej udalosti. Po tejto návšteve sme už nabrali kurz na stavebnú Prahu, ktorá nás privítala za slnečného, ale veľmi chladného rána. Deväťhodinovú zastávku sme využili na prechádzku a prehliadku najkrajších pamätihodností hlavného mesta Českej republiky. Návštevu Prahy sme zavřili našu exkurziu a vydali sme sa na cestu domov.

Návšteva Európskeho parlamentu v Bruseli bola pre nás všetkých veľkým zážitkom. V jeho sídle sme sa presvedčili, pozorujúc návštevy z iných krajín, aká je Európa rozmanitá svojou kultúrou, jazykmi i farbou pleti a zároveň aká je nám blízka spoluprácou na budovaní architektúry „novej“ Európy. Ďakujeme i touto cestou za možnosť hoci iba symbolicky na krátky čas byť súčasťou „veľkého srdca“ Európy.

PhDr. Anton Takáč, PhD.
Mgr. Peter Straka

Gréckokatolícka cirkev na Slovensku vo svetle výročí

Gréckokatolícka cirkev na Slovensku počas svojho jestvovania 18 rokov oficiálne neexistovala, ale napriek tomu oslávila významné medzníky svojej existencie verejne, s radosťou a hrdosťou. V čase od 4. do 5. novembra 2008 spomínala na udalosti i dôležité osobnosti svojej doby v rámci medzinárodnej vedeckej konferencie Gréckokatolícka cirkev na Slovensku vo svetle výročí.

Príhovor
Mons. ThDr. Ján Babjaka SJ, PhD.

Gréckokatolícka teologická fakulta PU v Prešove bola jej organizátorom a dnes môžeme skonštatovať, že konferencia bola úspešná a podnetná.

V tomto roku si Gréckokatolícka cirkev na Slovensku pripomína viaceré významné udalosti vo svojej histórii:

- 215 rokov od narodenia druhého prešovského biskupa Jozefa Gaganca a 165 rokov od jeho biskupskej konsekrácie,
- 190 rokov od kanonického erigovania Prešovského gréckokatolíckeho biskupstva,
- 175 rokov od narodenia tretieho prešovského gréckokatolíckeho biskupa Dr. Mikuláša Tótha,
- 130 rokov od narodenia generálneho vikára Prešovského biskupstva a významného teológa prof. Mikuláša Rusnáka,
- 125 rokov od biskupskej konsekrácie a intronizácie štvrtého prešovského gréckokatolíckeho biskupa Dr. Jána Vályiho,
- 120 rokov od narodenia blahoslaveného biskupa – mučeníka Pavla Petra Gojdiča, OSBM, šiesteho prešovského sídelného biskupa,
- 40 rokov od obnovenia činnosti Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v roku 1968,
- vyhlásenie metropolie Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku a povýšenie Prešovského biskupstva na arcibiskupstvo,
- povýšenie Košického gréckokatolíckeho apoštolského exarchátu na biskupstvo,
- zriadenie Bratislavského gréckokatolíckeho biskupstva.

Konferenciu na pôde Gréckokatolíckej teologickej fakulty PU v Prešove (GTF PU) otvoril príhovorom prof. ThDr. Peter Šturák, PhD., dekan GTF PU. Po svojom príhovore ocenil Emeritného biskupa Mons. Jána Hirku a súčasného arcibiskupa – metropolitu Mons. ThDr. Jána Babjaka SJ, PhD., pamätňou medailou za celoživotný prínos k rozvoju tejto teologickej fakulty. Potom, ako sa hosťom príhovorili ocenení biskupi, pokračoval príhovorom rektor PU v Prešove prof. René Matlovič, PhD. Svojou návštevou poctil túto konferenciu aj vzácný človek, mediálny odborník a rektor Katolíckej univerzity v Ružomberku Prof. Dr.h.c. Tadeusz Ząsepa. Zúčastneným svoje prednášky ponúkli odborníci a významné osobnosti, historici, profesori a kňazi z celého Slovenska i zahraničia.

Prodekan pre vedu a vzdelávanie GTF PU PhDr. Jaroslav Coranič, PhD., hovoril o procese vzniku Prešovského gréckokatolíckeho biskupstva, Doc. ThDr. Marek Petro, PhD., o iniciatívach otca ordinára Jána Hirku o revitalizáciu teologickej fakulty a kňazského seminára po roku 1968. Pôsobenie vладыky Jána Babjaka, SJ, vo vzťahu k teologickému vzdelávaniu a kňazskej formácii v Prešove zmapoval jeho hovorca a kancelár arcibiskupského úradu v Prešove a odborný asistent na GTF PU v Prešove ThDr. Lubomír Petřík, PhD., ktorý zároveň predstavil výnimočnú a vzácnu publikáciu *Očami hovorcu*. Toto dielo predstavuje doslova historický exkurz do mediálneho obrazu arcibiskupa, jeho aktivít, návštev, stretnutí a zároveň je plné postrehov autora. Kniha si svojím historickým významom nájde svoje

popredné miesto zrejme až uplynutím času a pre budúce generácie bude pozoruhodným exemplárom. Ale už dnes je nepochybne publikáciou hodnou pozornosti, pretože mapuje aj život miestnej gréckokatolíckej cirkvi v súčasnosti a zároveň je vydaná pri príležitosti výročí, ktorým sa venovala aj táto konferencia. Takto ju predstavil aj prodekan pre zahraničné vzťahy a rozvoj ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel Paľa, PhD. Blahoslavený biskup P. P. Gojdič, OSBM, a jeho prínos pre rozvoj cirkevného školstva bol témou prof. ThDr. Petra Šturáka, PhD., o aktuálnosti historického diela Mikuláša Rusnaka pre súčasnosť hovoril prof. ThDr. Vojtech Boháč, PhD. Nový gréckokatolícky kalendár predstavil jeho zostavovateľ ThDr. Michal Hospodár, PhD.

Dr. hab. Józef Marecki, prof., vo svojom príspevku hovoril o patrocíniách gréckokatolíckych chrámov na Slovensku, čím vyjadril, že zasvätenie chrámu vždy bolo určitým druhom verejného vyznania viery lokálneho spoločenstva. Na základe patrocínia môžeme urobiť ich obsahovú i historickú analýzu. O biskupovi Jánovi Vályim a maďarských gréckokatolíkoch hovoril Dr. György Janka. Vo svojej prednáške Rímske Collegium Germanicum a Hungaricum o jednej z najvýznamnejších bohosloveckých inštitúcií, vyzdvihujúc vlastnosti, ktorými disponujú tam vychovávaní bohoslovci, hovoril Dr. Tamás Véghseő a ich vzťah ku gréckokatolíckej cirkvi ilustroval na príklade germánskeho absolventa Juraja Lippayiho.

O trnavskom arcibiskupstve a jeho posune od administratúry k súčasnému metropolitnému sídlu hovoril doc. PhDr. ThLic. Juraj Dolinský, SJ, PhD. Vzniku Spišskej diecézy a osobe biskupa Jána Vojtáššáka sa venoval prof. ThDr. ICDr. PaedDr. František Dluhoš, PhD., o Košickej arcidiecéze a seminári sv. Karola Boromejského prednášal prof. ThDr. Cyril Hišem, PhD. So stručnou históriou banskobystrickej diecézy a jej biskupmi zúčastnených oboznámil ThDr. Gabriel Brendza, PhD. Osobnosť biskupa Jozefa de Camillisa a jeho boj s problémami administratívnymi, pastoračnými i vieroučnými v rámci gréckokatolíckej cirkvi v 17. storočí mapoval prof. ICDr. Cyril Vasil' SJ, PhD., rektor Pontificio Instituto Orientale v Ríme (PIO). Prednášku o gréckokatolíkoch v Šariši v druhej polovici 18. storočia mal Mgr. Ján Adam, PhD., z Filozofickej fakulty

PU v Prešove. Dr. Oleg Dukh z Ukrajiny pútavo hovoril o rozvoji baziliánskych kláštoroch v strednej a východnej Európe. O obnove gréckokatolíckej cirkvi v roku 1968 o neľahkej ceste znovuzrodenia a procese jej legalizácie hovoril ThDr. Peter Borza, PhD. Konferenciu prednáškou o unionizme a ekumenizme na území tzv. Prešovska v 20. storočí ukončil ICDr. František Čitabaj, PhD.

V rámci tejto vedeckej konferencie bola podpísaná aj medzinárodná zmluva o spolupráci medzi GTF PU v Prešove a PIO v Ríme.

Nepochybne môžeme skonštatovať, že konferencia bola jedinečná aj prítomnosťou troch rektorov, ktorí sa prihovarili účastníkom konferencie, a tiež tým, že mapovala jedinečné medzníky gréckokatolíckej cirkvi, jej výrazné osobnosti a jedinečnosť výročí stretávajúci sa práve v jednom roku. Význam oslavy gréckokatolíckej cirkvi a jej historických udalostí je o to výraznejší, že životu tejto cirkvi bol v päťdesiatych rokoch zasadený zničujúci úder, za prekonanie ktorého môžu len ľudia oddaní a milujúci svoju cirkev.

Vďaka za výraznú pomoc patrí spoluorganizátorom tejto konferencie – Gréckokatolíckemu arcibiskupstvu v Prešove, Pontificio Instituto Orientale Roma a Gréckokatolíckemu kňazskému semináru bl. biskupa Pavla Petra Gojdiča v Prešove.

Mgr. Martina Poláková

Čo všetko je schopný urobiť učiteľ pre svojich žiakov (alebo ako bolo na súťaži záchranárov)

Odpoveď na obrázku z nadpisu znie: takmer všetko. Napríklad, šoféruje 400 km v noci sanitku s družstvom poslucháčov Fakulty zdravotníctva, záchranárov – adeptov a potom si komcom septembra o tretej nad ránom ľahne v spacáku na asfalt parkoviska pred nemocnicou v Ostrave, aby si pred súťažou aspoň trošku pospal.

Nebolo to až také strašné, len ten autobus, čo mi každých 15 minút prehučal popri hlave, mohol byť trošku menej hlučný. Asi som vyzeral veľmi zle, lebo ráno ma zobudila ostravská kolegyňa so slovami: „Pane docen-

Otvorenie konferencie

Transport raneného

te, *přinesla sme Vám trochu kávy a housku.*" Prijemné, šarmantné prebudenie! A potom to celé začalo. O čom bude reč? O medzinárodnej súťaži zdravotníckych záchranárov, presnejšie poslucháčov odboru urgentná zdravotná starostlivosť. Mnohí z Vás si určite povedia, ako vlastne možno súťažiť v ošetrovaní toho, komu je zle, alebo nedajbože umiera? Dá sa. Môžeme napríklad merať čas, za aký dobehne k pacientovi, hĺbku kompresii pri masáži srdca, rýchlosť ošetrovania poranení, presnosť prvotnej diagnózy a mnoho iných. V tomto sme my, zdravotnícki záchranári, medzi zdravotníkmi výnimkou, súťažíme medzi sebou pravidelne a niektoré to súťaží sú také náročné, že sa hovorí: **„Jedna účasť na súťaži = pol roka teoretickej prípravy.“**

Práve na takúto súťaž sme vyrazili s poslucháčmi II. ročníka odboru urgentná zdravotná starostlivosť FZ PU do Ostravy na pozvanie družobnej ostravskej Katedry urgentnej zdravotnej starostlivosti a forenzných odborov tamojšej Fakulty zdravotníctva a sociálnej práce. Po milom privítaní začal na tejto fakulte Deň prvej pomoci. Úvod bol určený najmenším, žiakom základných škôl, aby ukázali, čo vedia o poskytovaní prvej pomoci. Samozrejme, pri konkrétnych súťažných úlohách veľa toho nevedeli, ale aspoň to vynahrádili výrečnosťou, ako napríklad jeden z malých piatakov. Mal ošetriť mäsiara, ktorý si odsekol sekerkou prst na ruke. Nevedel, ako na to, ale situáciu vyriešil po svojom: *„Nic si z toho nedelejte, podívejte, jak je dnes hezky?!“* Po súťaži dostali ceny, ktorým sa potešili, a začal hurhaj.

Zo všetkých strán sirény, najprv hasiči, potom policajti a nakoniec zdravotníci. Začala sa totiž ukážka zásahu týchto zložiek Integrovaného záchranného systému na havarovanom aute, v ktorom boli dvaja poranení. Hasiči ukázali, ako sa dá celé auto otvoriť jednoducho ako konzerva so sardinkami a zdravotníci ošetrovali poranených. A čo policajti? Tí sa aktívne zapájali do poskytovania prvej pomoci. Klobkú dole! To sa len tak nevidí! Vzápätí potom, ako zachránili poranených z auta, prišli na rad naši, súťaž trojčlenných družstiev poslucháčov – záchranárov z Ostravy, Brna, Olomouca, Hradca Králové, Nitra a Prešova.

Prvá súťažná úloha – preplávať akýmkoľvek štýlom 100 m, potom 100 m ťahať utopeného a posledných 100 m dopomáhať unavenému plavcovi. Poviem to na rovinu. Katastrofa. Niektorí záchranári sami potrebovali vo vode pomôcť a mám niekoľko humorných fotografií, na ktorých sa záchranár drží figuríny utopeného, aby sa sám neutopil! Prešovské družstvo – posledné. Nasledujúcej úlohy som sa nebal, lebo podobné situácie majú naši študenti už nacvičené počas výcvikov v teréne. Mali sa kompletne obliecť do horolezeckého výstroja a pripraviť na výstup na komín továrne kvôli záchrane poraneného. Bolo už 9 hodín večer a katastrofa pokračovala. Horolezecký výstroj oblečený naopak, ani jeden uzol nezaviazaný tak, aby udržal záchranca aj zachraňovaného. Výsledok – posledné miesto nášho družstva priebežne potvrdené. Prepadla ma depresia neúspešného učiteľa a hriechne myšlienky to celé hneď zabaliť a potichučko zmiznúť domov, aby sme si neurobili medzinárodnú hanbu. Reprezentanti prešovskej Fakulty zdravotníctva tiško sedeli a mlčky prehltali teplé párky. Priznám sa, už mi to bolo jedno. Aj negatívna skúsenosť je dobrá skúsenosť, aspoň viem, ako

to nabudúce trénovať s nimi v teréne lepšie a poctivejšie. Poslednou úlohou bolo vyhľadať okolo poľnoci v tmavých kríkoch bezdomovca, ktorý volal o pomoc. Zamaskovaný bol perfektne. Posypaný živými červíkmi z obchodu s rybárskymi potrebami a poliaty smradom, že by z toho krava zdochla. Naši to vydržali, a aj keď boli psychicky z prvých neúspechov na dne, ako cvičenie automatické stroje zvládli celú situáciu vyšetrenia aj ošetrovania poraneného bezdomovca perfektne. Výsledok – zvládli to ako jediní bez trestných bodov, lebo žiadne iné družstvo si nevšímalo, že okolo bezdomovca sa potuluje aj opitá agresívna pani, ktorá bola tiež poranená. Upokojili a ošetrili ju. Potešilo nás to, ale aj tak sme si líhali okolo jednej po poľnoci do postelí bez toho, aby sme hodnotili priebeh dňa. Každý sa v duchu zaoberal tým, kde urobil chyby. Musím sa priznať, aj ja.

Jedna účasť na súťaži = pol roka teoretickej prípravy

Ráno o šiestej povinná káva, k tomu rožok a hajde zachraňovať ďalej. Nedalo mi, aby som našim študentom neprehovoril do duše a nepožil pri tom niekoľko mojích obľúbených výrazov zo slovníka švédskych námorníkov. Veď sme neprišli robiť hanbu Prešovu, ale ukázať, čo v nás je a čo dokážeme!!! Ten slovník švédskych námorníkov v preklade do slovenčiny sa ukázal ako užitočný (*na požiadanie požičiam*). Potom to zrazu išlo ako po masle. Pacienti volajúci o pomoc nasledovali ako na bežiacom páse. Chlap spadnutý zo stromu – ošetrovanie našimi záchranármi perfektne (*až na to, že toho veľkého chlapa položili na nosidlá naopak*). Mladé dievča, u ktorého začal na ulici spontánny potrat s hrozivým krvácaním z rodidiel – ošetrovanie bez chyby. Chlapec, čo spadol z bicykla a volantom si prerazil brušnú stenu – výborné hodnotenie. Angličan s infarktom v parku – ošetrovanie bezchybné (*až na tú angličtinu, čo mi trhala uši!!!*). Ale Angličan rozumel, takže podobné boli asi aj jeho znalosti tohto jazyka. Najťažšou úlohou, nočnou morou každého záchranára, bola resuscitácia dvoch osôb v bezvedomí so zastavením srdca. Viete prečo? Lebo v každej sanitke máme vybavenie na resuscitáciu len jedného pacienta a naraz sú pred vami na zemi vyvalení dvaja. Iným družstvám to trvalo takmer hodinu, našim 20 minút. Jeden pacient síce zomrel, ale aj tak to bolo bez trestných bodov. Pri siedmom pacientovi už bolo badať na reprezentantoch Prešovskej univer-

zity únavu. Hromadná havária s jedným pacientom v bezvedomí a ďalšími dvoma poranenými bola náročná na vyšetrenie aj ošetrovanie, ale s malými chybami zvládli aj to. Dokonca ustrážili aj dezorientovaného šoféra s ostrasom mozgu, ktorý väčšine

družstiev v pomátenosti z poranenia a situácie ušiel. V týchto chvíľach som mal pocit, že slovami bičujem naše družstvo ako bičom unaveného koňa. Ošetriť 16 pacientov v priebehu 24 hodín je výkon, s ktorým sa v praxi nestretávajú ani skúsení, exponovaní záchranári. Bodkou za úspešnými pretekmi pre našich bola diabetička, ktorá odpadla v meste. Mám pocit, že sa im podaril miestny rekord. Určenie diagnózy aj začiatok akútnej liečby za 30 sekúnd. Fantastické! Až mi to bolo trápne, akými slovami chvály ich zahrnula hodnotiacia porotkyňa. Vraj takých dobrých záchranárov ešte v živote nestretla. Narástol som o 20 cm.

Konečne s úderom poludnia bol celému tomu frmolu koniec. Mohli sme sa zastaviť, najesť a napiť. Šťastní a unavení sme čakali na záverečné vyhodnotenie. Všetci súťažiaci sa tiesnili v jednej z tried fakulty a atmosféra bola nabitá nedočkavosťou. Naši špekulovali: „*Dúfame, že nebudeme poslední. Keby sme boli aspoň predposlední, lebo nemôžeme sa postaviť pred pani dekanu s biľagom posledných (voľne preložené najhľúpejších a najmenej šikovných)?*“ Konečne sa porota dohodla. Huráááá! Poslední nie sme! Toto čestné miesto získali kolegovia z Nitry. Ani predposlední? Ako je to možné? Toto umiestnenie si vybojovali domáci borci z Ostravskej fakulty. Objavili sa prvé úsmevy na tvárach nášho družstva. Teraz konečne prestane ten náš docent kričať a nadávať. Nebudem to zbytočne naťahovať, nenadával som, lebo neboli ani piati, ani štvrtí, ani tretí, ale druhí. So stratou 20 trestných bodov na najúspešnejších kolegov z Olomouca pri pomere 1570 a 1590 bodov. „*To ten leukoplast!*“ ozval sa Tomáš. Aký leukoplast? Ten, ktorým zabudli na pacientovi fixovať zavedenú intravenóznou kanylu. Túto chybu beriem však na seba, lebo ich učíme, že pri rýchlom ošetrovaní pacienta je to strata času, často vzácného pre toho, kto bojuje o život. Naším pretekárom už neprekázalo nič. Ani to, že nedostali diplomy (vraj neboli ešte vytlačené), ani to, že ako jediní nedostali ceny, lebo vraj v obchode pre nich určené ceny nemali. Vracali sme sa teda domov bez ocenení, ale celí šťastní po tom, ako porota osobitne vysoko ohodnotila naše družstvo v kvalite prednemocničného ošetrovania a komunikovania s postihnutým pacientom. Musel som tých 400 km domov došoférovať v noci sanitku sám, špinavý, unavený, hladný, skoro poslepiacky, ale neprekázalo mi to, lebo celou cestou som počúval od študentov len o tom, ako to nabudúce urobia ešte lepšie. **A o to predsa ide, nie?**

Doc. MUDr. Marián Šanta, CSC.
Katedra urgentnej zdravotnej starostlivosti, FZ PU

Rok sv. Pavla

Ked' Svätý Otec Benedikt XVI. vyhlásil 29. júna 2008 Rok svätého Pavla, určite netušil, čo všetko sa okolo tohto apoštola národov spustí po celom svete.

Na Slovensku nezaostávame. Na podnet študentov Gréckokatolíckej teologickej fakulty vznikla v spolupráci s mesačníkom Cesta webová stránka, ktorá bola vôbec prvou stránkou venovanou sv. Pavlovi na Slovensku. Pri jej zostavovaní sa študenti nechali inšpirovať aj aktivitou kongregácie Dcéry sv. Pavla, ktorá pôsobí v Prahe. Sestričky v tamojšej predajni dali k dispozícii ľuďom možnosť ručne prepisovať Listy sv. Pavla. V spolupráci s o. ThLic. Petrom Tirpákom tak rozbehli prepisovanie aj na Slovensku. Vďaka záujmu študentov sa prepisovanie uskutočňuje hneď na štyroch miestach v Prešove – v Gréckokatolíckom katedrálom chráme sv. Jána Krstiteľa, priamo v priestoroch GTF PU v Kaplnke Božej múdrosti, v kaviarni Smajlík a v predajni František.

Možnosť zapojiť sa do ručného prepisovania Listov sv. Pavla tak má každý – veriaci, neveriaci, mladí, starí, deti... Všetci, ktorí majú chuť, možnosť a čas. Prepísať pri tom stačí iba vetu, prípadne odsek. A nechať Slovo, aby hovorilo... Bol to práve Pavol, ktorý nám zanechal najkrajšie slová o láske v dejinách spisovateľov. Jeho Hymnus na lásku tak patrí k tým najcitovanejším. Veď čím by sme boli bez lásky? Ale Pavol nás zároveň upozorňuje, že nejde o lásku, na ktorú my čakáme. Ale o lásku, ktorú práve my rozdáme iným. Bez lásky, bez takejto lásky by sme totižto boli ničím. Pretože je to práve láska, ktorá je najdôležitejšia zo všetkého.

Pavla zastihol Kristus uprostred slnečného dňa a jeho svetlo bolo jasnejšie ako slnko. Túto skúsenosť nám odovzdal Pavol prostredníctvom svojich listov, ktoré máme možnosť spoznať aj ručným prepisovaním. Môžeme tak dať priestor tomuto jasnému Svetlu, aby zasiahlo aj nás.

Študentov pri napínaní tejto myšlienky okrem širokej verejnosti podporili aj predajcovia mesačníka Cesta – bezdomovci z Útulku Archa GK DCH v Prešove.

Jednotlivé prepísané stránky budú zviazané a odovzdané Svätému Otcovi. Veď on to vlastne všetko „spískal“, keď vyhlásil rok tohto výnimočného svätca.

Andrea Čusová,
GTF PU

Reportážna fotografia a jej výtvarné aspekty...

28. októbra Univerzitná knižnica PU v spolupráci s Českým centrom Košice vo svojich priestoroch uviedla expozíciu reportážnych fotografií, zachytávajúcich udalosti v Československu medzi rokmi 1968 a 1989. Výstava fotografií pod názvom **BLÚDENIE** medzi augustom 1968 a novembrom 1989 trvala do 17. novembra 2008. (fotoreportáž z výstavy sa nachádza na stránke www.pulib.sk).

Galerie WWG.CZ

Foto: © Vladimír LAMMER

Na tejto výstave sme mali možnosť prezrieť si priame zobrazenia udalostí, ktoré sa v tejto dobe v našej krajine odohrávali, a tiež to, ako tieto udalosti vplývali na vtedajších zúčastnených. Najmä s nimi sa stretávame na fotografiách, pretože práve títo zachytení jednotlivci nám poskytujú svedectvo o vlastnom prežívaní, pocitoch a postojoch v daných dobových okamihoch. Autenticnosť týchto fotografií vychádza z bezprostredných reakcií zúčastnených, ktorí sú nič netušiac zachytení v určitom momente vlastného prežívania. Fotograf – umelec, ktorý vytvára tieto autentické obrazy a prostredníctvom nich ukazuje, zachytáva ľudské emócie, si zvolil konkrétny objekt a kompozíciu, na základe ktorých využil parametre: ostrosť, čas, citlivosť, clona (hra so svetlom a tieňom). Zároveň sa však snažil aj o umelecké poňatie – na viacerých fotografiách vystupuje do popredia nielen dokumentárna, ale aj umelecká, výtvarná hodnota. Táto hodnota spočíva nielen v autentickom

zobrazení, ale najmä v zosilnení emočného momentu (ktorý sa už neudeje, pretože je jedinečný). Fotograf sa zúčastňuje na týchto udalostiach, prežíva ju spolu s ostatnými a snaží sa svojím poňatím danú udalosť spolu s jej atmosférou zobrazíť. Intenzita pôsobenia týchto fotografií na nás rovnako súvisí s celkovým kontextom doby, s vtedajším dianím, ako aj s technickými a inými dobovými vymoženosťami a ďalšími aspektmi: čierno-bielosť týchto fotografií, odev, atmosféra námestí, na ktorých sa nachádzajú ruskí vojaci a tanky. Pre zúčastnených pôsobia tieto zobrazené momenty emotívnejšie, pretože vyznievajú nostalgicky, vyvolávajú v nich spomienky. Avšak, nedá sa povedať, že ich zhladnutie nepôsobí na tých, ktorí v tejto dobe nežili alebo prebiehajúce udalosti vtedy poriadne nevnímali. Aj dnes pôsobia na nás svojou atmosférickosťou, náladou, a keďže sú v nej zastúpené i výtvarné zložky, podieľajú sa na estetickom zážitku. Po tomto účinku sa chceme dozvedieť viac o tejto dobe a vidieť ďalšie takéto obrazy. Ak by sme rozanalyzovali jednotlivé fotografie, našli by sme v niektorých niečo lyrické alebo expresívne – teda pocitové, atmosférické a v tom spočíva ich výtvarná stránka (hmla, zachytenie strnulosti postáv, ich tváre v čierno-bielom kontraste, taktiež rozmazané tváre, ich pohľad, zobrazenie, ale komponované v celku s ostatnými). Autor tieto prvky zámerne využíva, pracuje s nimi, aby jeho fotografia dosiahla estetickú pôsobnosť. Dokumentačná funkcia je v tomto ohľade potlačená. Niektoré sa zameriavajú viac na zachytenie, zdokumentovanie konkrétnych okamihov. V takýchto prípadoch pozeráme viac na opis toho, čo daná fotografia zachytáva. V tomto prípade prevažuje dokumentárna funkcia fotografie. Reportážne fotografie zachycujú jedinečné náhodné momenty, ktoré sa do určitej miery predvídajú, hľadajú, čaká sa na ne. Čiastočne sa môže do nich aj vstupovať – pózou (viď fotografiu od Josefa Koudelku – vstup ruky s hodinkami). Na druhej strane prekročená redukcia náhody by mohla vyústiť už do iného žánru fotografie...

Martina Kozmová
S redigovaním pomáhala Monika Timková

Vladimír Lammer

Blúdenie medzi šesťdesiatym ôsmym a osemdesiatym deviatym...

Po každom z exkurzov do minulosti sa nám nastíska otázka: aký vplyv to má na nás v dnešnej dobe? Respektíve, čo si z toho mladí vezmú? Či vulgárnejšie: a čo ja s tým?

Blúdenie medzi šesťdesiatym ôsmym a osemdesiatym deviatym je dávno za nami. Tú druhú udalosť si sami matne pamätáme a na tú prvú si matne spomínajú naši rodičia. Preto pokúsiť sa odpovedať na otázku nebude jednoduché (alebo bude prijednoduché?).

Názov výstavy našepkáva, že blúdenie je za nami. Teda je čas jasných smerov, presných cieľov a istého tempa kroku.(?) Skončili časy, ktoré priniesli tanky s mladými ruskými vojačikmi, ktorí ani netušili, kde sa 21. augusta pred štyridsiatimi rokmi ocitli. Mnohí netušili, že idú do Československa, niektorí si mysleli, že idú bojovať proti po zuby ozbrojeným nepriateľským silám. Určite žiaden z nich nechcel na štyridsať rokov priviesť československý ľud (ktorý ich vítal v uliciach nie ako osloboditeľov, ale ako okupantov) do situácie nazwanej Normalizácia. Tá v skutočnosti znamenala deformáciu pojmov, ako je kultúra, história, ľudské myslenie a čítanie, a namiesto toho dala pocítiť všadeprítomnú silu štátu.

Našťastie je to za nami – mohla by znieť odpoveď na moju otázku. Naša generácia však má to šťastie, že nie je priamo zasiahnutá udalosťami z obdobia „Blúdenia“

(a aj vďaka akciám ako je táto má možnosť kontaktu s tou dobou aspoň prostredníctvom autentických fotografií), a preto má predpoklad istého odstupu. Môžeme teda dúfať, že názor, ktorý si na toto obdobie urobí, bude objektívnejší.

Pravdupovediac, po prečítaní si komentára usporiadateľa som nadobudol pocit, že nešlo len o priblíženie histórie mladej generácii či o poukázanie na techniku dokumentárnej fotografie. Skôr cítim, že potreba stavať pamätníky je v nás akosi zakorenená prihlboko na to, aby to bolo len o snahe pripomenúť si minulosť. Že sme ešte stále poznačení ideológiami natoľko, že si neodpustíme aspoň na čo-to pozabudnúť a čo-to prikrásliť. Potreba odstupu od takej čerstvej minulosti je myslím viac ako potrebná a hodnotiť udalosti z historického hľadiska (čo si táto výstava neodpustila) by nemalo prislúchať ľuďom, ktorí ju tvorili. V opačnom prípade sme svedkami toho istého procesu (aj keď už nie takeho dramatického), ktorý je zobrazený na fotografiách. Pre mňa je pomník neznámemu vojakovi rovnako dôležitý ako pocta Jánovi Palachovi. Oba ja zomreli, obaja vraj aj pre mňa. Aký je medzi nimi rozdiel? Rozdiel je akurát v tom, kto mu reční nad hrobom. Teda čo si prinášam z tejto výstavy? Dobré, že je to za nami, ale pozor na ľudí, čo stavajú pomníky. Asi budú reční.

Viktor Pončák

Výstava „Cyrilika - nová abeceda Európskej únie“ na PU

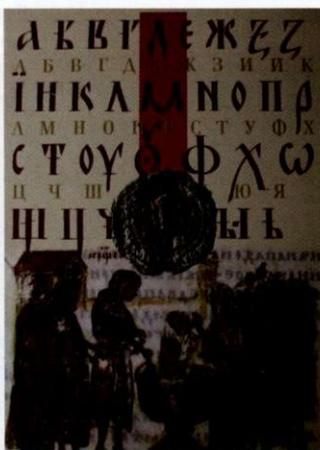
Po prvý raz výstavu verejnosť videla v Bulharsku, v predvečer vstupu tejto krajiny do Európskej únie (1. 1. 2007). Vznikla ako výsledok iniciatívy doc. Kirila Gogova a jeho študentov Výtvarnej akadémie v Sofii, ktorí sa takýmto spôsobom rozhodli demonštrovať novú abecedu EÚ aj ako výtvarný objekt. Tento projekt je časť dlhšie trvajúceho programu Ministerstva školstva Bulharska - „Európa číta a píše po bulharsky“.

Samotná výstava sa snaží ukázať historický vývoj cyrilických znakov ako samobytný písomný systém. Obsahuje 48 originálnych grafických listov (posterov), na ktorých v pozadí sú zobrazené pôvodné historické a kultúrne pamiatky - protobulharské epigrafické písomné pamiatky z Plisky, Preslava, Veľkého Trnova a ine stredoveké miesta Bulharska, dve slovenské abecedy „hlaholika“ a „cyrilika“, miniatúry stredovekých rukopisov, ktoré ilustrujú udalosti bulharskej histórie, súčasné cyrilické štýly písmen vytvorené bulharskými umelcami. Postupne výstava ukazuje rozvoj písma na území stredovekého Bulharského štátu a potvrdzuje bulharskú identitu cyriliky ako originálnej písomnej sústavy.

V rozličných modifikáciách - ako časť celistvej prezentácie Bulharska alebo samostatnej vý-

stavy - v spolupráci s bulharskými veľvyslanectvami a bulharskými kultúrnymi inštitútami zodpovedajúcich štátov „Cyrilská abeceda“ bola predstavená postupne v Bruseli, Berlíne, Paríži, Dublini, Prahe, Bratislave, Martine a iné.

Na pôde Prešovskej univerzity sa táto výstava uskutočnila 6. októbra 2008, v študovni Univerzitnej knižnice PU, pri príležitosti osláv 15. výročia založenia katedry slavistiky IRUaS. Katedra slavistiky výstavu zorganizovala v spolupráci s Bulharským kultúrnym inštitútom v Bratislave. Na otvorení výstavy sa zúčastnili Ing. Elena Arnaudová, riaditeľka Bulharského kultúrneho inštitútu, pán Stefan Peytchev, riaditeľ Bulharského klubu v Košiciach, PhDr. Ľubomír Guzi, PhD., zástupca riaditeľky IRUaS, členovia katedry a študenti odboru slavistika. Na začiatku bol premietnutý krátky film o Bulharsku a jeho kultúre a výstava bola slávnostne otvorená Ing. Petrom Haľkom, riaditeľom Univerzitnej knižnice PU. Pri tejto príležitosti Ing. Elena Arnaudová darovala knižnú publikáciu katedre slavistiky IRUaS a Univerzitnej knižnici PU.

Cyrilská abeceda

PhDr. Nikolaj Nikolov, lektor bulharského jazyka,
Mgr. Gabriela Imrichová,
Katedra slavistiky, IRUaS, FF PU

Na ceste k založeniu Katedry gréckeho jazyka a kultúry PBF PU

Snečné Grécko s prizrakujúcim morom má dlhú históriu a bohatú kultúru. Je krásnym miestom na odych či dovolenku. No svetu neponúka len turistické atrakcie, ale aj svoj jazyk, ktorý má takmer tritisícročné korene. Hoci dnes už nie je svetovým jazykom na prvom mieste, stále zostáva živý.

Študenti PBF PU s námestníkom MZV GR Jannisom Valinakisom (v strede)

Zo svetových dejín vnímame gréčtinu ako jazyk, v ktorom písali významní teológovia, filozofi, vedci a umelci. Bola v ňom sformovaná a definovaná väčšina odborných termínov mnohých vedných disciplín, ktoré sa dodnes používajú takmer na celom svete.

Pravoslávni teológovia sú si vedomí veľkého daru poznania gréckej kultúry – jazyka a byzantskej vzdelanosti. V gréčtine bol napísaný takmer celý Nový Zákon, všetky základné teologické diela a bohoslužobné texty, v ktorých Cirkve vyjadruje svoju vierouku. Poznanie týchto originálov v gréčtine je nevyhnutné na pochopenie doby ich vzniku a následne na štúdium a súčasnú vedeckú prácu. Pokladáme preto za mravnú povinnosť spoznávať pravoslávnu teológiu v gréckom origináli, aby sme mohli ďalej pokračovať v rozvoji toho, čo vzniklo v slávnej Byzancii.

V tomto kontexte Pravoslávna cirkev na Slovensku vníma potrebu štúdia gréckeho jazyka, ktorý patrí medzi základné predmety pravoslávnych bohosloveckých škôl. S cieľom zvýšiť úroveň jeho výučby Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU spolupracuje od roku 1998 s gréckou organizáciou *Σωματείο Διεθνών Σχέσεων και Πολιτιστικών Ανταλλαγών Καλύμνου – Αθήνας* (Združenie medzinárodných vzťahov a kultúrnych výmen Kalymnos – Atény) a so samosprávou ostrova Kalymnos *Δήμος Καλυμνίων*. Iniciátorom tejto myšlienky bol prof. ThDr. Ján Zozulák, PhD., ktorý s nimi nadviazal pracovné kontakty.

K aktivitám združenia patrí organizovanie sympózií z oblasti gréckych štúdií, letných kurzov novogréckeho jazyka a kultúry. Pomáha pri zakladaní centier gréckeho jazyka a kultúry v jednotlivých krajinách, ktorým následne ponúka rôznorodú pomoc.

Spolupráca sa realizuje v nasledujúcich oblastiach.

Letný kurz novogréckeho jazyka

Študenti PBF PU sú už ôsmy rok účastníkmi letného kurzu novogréckeho jazyka v Grécku. Organizuje sa už štrnásť rokov pre záujemcov o grécky jazyk a kultúru z celého sveta bez ohľadu na ich vierovyznanie.

Doteraz má vyše 400 absolventov z 31 krajín zo všetkých kontinentov. Zo Slovenska ho absolvovalo 11 študentov PBF PU: Dana Zozuláková, Vladimír Kocvár, Lenka Kuzanová, Maroš Černý, Erika Šmajdová, Pavol Kochan, Viera Pasterová, Michaela Chovancová, Mária Balodánská, Katarína Krušková a Vladimír Gerka.

Každoročne je sprevádzaný sympóziom s medzinárodnou účasťou pod záštitou primátora ostrova Kalymnos pána Georgiosa Roussa.

Procesná kooperácia

Kvôli zvyšujúcemu sa záujmu o grécky jazyk na PBF PU *Združenie medzinárodných vzťahov a kultúrnych výmen Kalymnos – Atény* pod vedením jeho predsedníčky Marii Theodoridou a Pravoslávna bohoslovecká fakulta PU v novembri 2005 v Prešove usporiadali sympóziom o gréckom jazyku a kultúre. Táto udalosť bola jednou z najdôležitejších základov, ktoré viedli k zriadeniu Katedry gréckeho jazyka a kultúry PBF PU. Išlo o dlhoročný proces, ktorého výsledkom je prvá katedra gréckeho jazyka a kultúry na Slovensku.

V rámci tejto súčinnosti primátor ostrova Kalymnos finančne podporil vydanie prvej učebnice novogréckeho jazyka na Slovensku (Zozulák, J. – Zozuláková, D.: *Učíme sa novogrécky jazyk*. Prešov, 2007).

Stretnutie študentov PBF PU s námestníkom Ministerstva zahraničných vecí Gréckej republiky

Počas trvania jazykového kurzu na ostrove Kalymnos poctil účastníkov svojou návštevou pán Jannis Valinakis, prvý námestník Ministerstva zahraničných vecí Gréckej republiky. Na spoločnom stretnutí sme poďakovali za možnosti, ktoré vytvára Grécka republika pre zahraničných študentov študujúcich grécky jazyk. Oboznámili sme ho s novozriadenou Katedrou gréckeho jazyka a kultúry PBF PU, prvou na Slovensku, a priblížili mu doterajšie aktivity, ktoré k jej zriadeniu viedli. Odovzdali sme mu tak tiež prvú slovenskú učebnicu prof. Jána Zozuláka *Učíme sa novogrécky jazyk* a informačné materiály Prešovskej univerzity. Zároveň sme ho poprosili o spoluprácu a pomoc pri výučbe gréckeho jazyka na novej katedre.

Ocenenie

Na zriadenie novej katedry bolo potrebné vynaložiť úsilie a vykonať veľa práce. V júli tohto roku to v Aténach na sympóziu ocenila samospráva ostrova Kalymnos *Δήμος Καλυμνίων*, ktorá prof. ThDr. Jánovi Zozulákovi, PhD., dekanovi Pravoslávnej bohosloveckej fakulty Prešovskej univerzity, vyjadrila hlbokú vďaku za veľký prínos v rozširovaní gréckeho jazyka a kultúry, za založenie katedry na PBF PU a odovzdala mu čestný diplom.

Samospráva ostrova Kalymnos *Δήμος Καλυμνίων* a *Združenie medzinárodných vzťahov a kultúrnych výmen Kalymnos – Atény* udelili ocenenie aj dvom

účastníkom jazykového kurzu za pokrok v štúdiu gréckeho jazyka, medzi ktorými bol Vladimír Gerka, študent PBF PU. *Združenie medzinárodných vzťahov a kultúrnych výmien Kalymnos – Atény* sa stalo centrom, v ktorom sa rozvíja spolupráca v oblasti gréckych štúdií medzi univerzitami v Čile, Španielsku, Tunisku, Egypte, Jordánsku, Turecku, Grécku, Rumunsku, Srbsku, Slovensku, Čechách, Lotyšsku, Ukrajine, Rusku, Gruzínsku, Uzbekistane a v Austrálii.

Vladimír Gerka, Katarína Krušková

Ste tichá sila

Rozhovor s gréckym lektorom Apostolosom Sourlandisom, pôsobiacim na Katedre gréckeho jazyka a kultúry Pravoslávnej bohosloveckej fakulty.

Aký boli Vaše prvé dojmy po príchode do Prešova?

Vo vašej krajine a vo vašom meste som hneď pri prvom kontakte našiel mnoho stôp gréckej civilizácie. V prvom rade to je Neptúnova fontána, súčasťou ktorej je postava z gréckej mytológie. Ide o symbol vášho mesta, postavený židovským obchodníkom ako vďaka za udelenie statusu občana. Ďalším spojivom je názov veľkého knihkupectva, Panta rei, spojený s filozofom Pytagorasom. A na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte som našiel jadro helenizmu, na fakulte nie je len Katedra gréckeho jazyka, tak ako sú katedry gréčtiny na celom svete, ale stretol som sa s názvom Katedra gréckeho jazyka a kultúry, ide teda aj o oblasť gréckej kultúry. Našiel som tu tiež niekoľko vydaných kníh, čo ma veľmi prekvapilo. V prvom rade je to doktorská práca pána Zozulaka *Vzťah otca a syna podľa Vasilija Veľkého*, je to štúdia, ktorá je veľkým vkladom do štúdia gréckych cirkevných otcov. Nie je napísaná v jednoduchej gréčtine, ale je to gréčtina, ktorú poznajú intelektuáli. Jej súčasťou sú zvraty a výrazy, ktoré sa používajú od antického Grécka až po súčasnosť. Iba niekoľko Grékov pozná gréčtinu do takej hĺbky ako pán Zozulak. Ďalšia veľmi zaujímavá publikácia, ktorou som bol nadšený, je učebnica gréckeho jazyka pre študentov na Slovensku. V Grécku existuje niekoľko kníh, ktoré sa venujú metodológii vyučovania gréčtiny ako cudzieho jazyka. Boli napísané gréckymi filológmi, ale táto kniha je originálna v tom zmysle, že je v nej uvedených mnoho informácií pre začiatočníkov, ktoré sú doplnené slovenskými vysvetlivkami, takže slovenskí študenti môžu oveľa ľahšie prekonať začiatky štúdia gréckeho jazyka. Okrem obsahu je táto učebnica príťažlivá aj vďaka obálke a vnútornej úprave. O túto knihu tak majú záujem nielen začiatočníci, ale aj pokročilí, a to z dvoch dôvodov: kvôli peknému vizuálu,

ktorý ich láka, aby takúto knihu mali vo svojej knižnici, a kvôli komentárom, ktoré štúdium gréčtiny uľahčujú aj pokročilým. Ďalej som sa tu stretol s prvým malým grécko-slovenským slovníkom. Netušil som, že takáto publikácia v slovenčine existuje. Dozvedel som sa to až na Slovensku. Toto je len malý zlomok zo stoviek článkov, ktoré pán Zozulak napísal. Práve pred vašim príchodom sme sa rozprávali o tom, že jeho články skompletizujeme pre grécke publikum a vydáme z nich zborník. Ja som učil grécky jazyk aj v iných krajinách sveta, napríklad Južná Afrika, Albánsko, ale s takým entuziazmom, aký panuje na Slovensku, som sa nestretol nikde. Pán Zozulak má jeden sen a ja viďm, že tento sen sa mu začína pomaly naplňať. Aj môj príchod bol súčasťou tohto sna. Práve dnes ráno sme napísali do Grécka žiadosť, aby práve na Slovensko bolo vytvorené skúšobné centrum, v ktorého kompetencii bude aj vydávanie certifikátov o jednotlivých úrovniach zvládnutia gréckeho jazyka s potvrdením z Grécka. A je zaujímavé, že to nie je Bratislava, ale Prešov, ktorý možno dostane šancu vybudovať toto centrum, v ktorom budú môcť študenti gréckeho jazyka absolvovať testy, uznávané Gréckom. Napriek tomu, že v Bratislave už niekoľko rokov funguje katedra klasickej gréčtiny, považujem Prešov za oveľa významnejšie centrum, ako je Bratislava. A sen pána Zozulaka sa naplní tiež v založení Knižnice gréckej knihy, v budovaní ktorej mu pomôžem. A chceme tiež presiahnuť hranice Katedry gréckeho jazyka a kultúry prostredníctvom založenia Inštitútu gréckeho jazyka. Pre mňa bolo veľkým prekvapením počuť všetky tieto sny pána Zozulaka, ale viďm, že sa splniteľné a my môžeme pokračovať ďalej v ich realizácii. Prvé dva kroky – založenie

Prof. ThDr. Ján Zozulak, PhD., pri preberaní ocenenia

katedry gréčtiny a príchod gréckeho lektora, filológa, ktorý študentov učí grécky jazyk – sa zrealizovali po opakovaných žiadosťach pána Zozulaka. Takže spolu máme čo robiť.

Toto je prvý grécky lektor, ktorého Katedra gréckeho jazyka a kultúry má. Ako sa vôbec stane, že sa Grék s takouto úlohou ocitne na Slovensku? Bol príchod na Slovensko Vaša voľba alebo sa to udialo iným spôsobom?

Slovensko som si vybral ja. Už predtým som sa dočítal na internete aj v iných zdrojoch o založení Katedry gréckeho jazyka a kultúry, čo som považoval za významný počin. Nejaké obdobie som pôsobil ako predseda filológov Grécka. Okrem usporadúvania konferencií boli našim plánom aj návštevy centier gréckeho jazyka a kultúry vo svete. Cestovali sme napríklad po Španielsku aj po iných krajinách a našou ambíciou bola obnova týchto centier. Ďalším dôvodom, prečo som sa rozhodol pre Slovensko, boli samotní Slováci, ktorí sa ako národ odlišujú od ostatných národov v strednej Európe. Ste zdvorilý národ, máte vnútornú dobrotu, ste pracovití a tvoriví a v Európskej únii idete rýchlymi

kokromi vpred. Metaforicky by sa dalo povedať, že ste tichá sila. Robíte dôležité veci, ale pokorne, na rozdiel napríklad od Českej republiky.

Sme malé krajiny, Grécko i Slovensko, sme malé jazyky. Myslím si, že Európa by si mala tú mnohojazykovosť uchovať a dbať na ochranu malých jazykov. Nemyslím si, že existujú veľké a malé, nižšie a vyššie jazyky, jednoducho, jazyky sa navzájom odlišujú a v tom spočíva tá krása. Takže na jednej strane môžeme hovoriť, že existuje mnoho jazykov, na druhej strane v istom zmysle existuje len jeden jazyk. Existujú len rozliční ľudia, ktorí to isté v živote vyjadrujú odlišným spôsobom, pomocou rôznych nástrojov. Vyjadrenie myslenia je v podstate jazyk, to, čo vnímam, čo chápem, je jazyk. „Veľké“ i „malé“ jazyky sú výsledkom toho istého a to je myslenie človeka. V súčasnej jazykovede sa preto nehovorí o veľkých alebo malých jazykoch. Jediná odlišnosť, o ktorej hovorí jazykovedci, je odlišnosť na báze kultúrnych aspektov. Ten rozdiel sa môže prejaviť v poézii, filológii, v rozlišovaní viac alebo menej kultivovaných jazykov. Možno to vyjadriť aj tak, že jazyky jednotlivých národov sú bohaté do tej miery, ako sú dané krajiny kultúrne vyspelé. Inými slovami, hranice nášho jazyka sú hranicami našej kultúry.

Keď človek niekam prichádza, prichádza s nejakou predstavou, ktorá vychádza z toho, čo o danom mieste alebo krajine čítal, a táto predstava sa potom konfrontuje s realitou. Ako táto konfrontácia dopadla vo Vašom prípade?

Ja som mal veľa autentických skúseností, lebo som sa často rozprával s ľuďmi, ktorí v päťdesiatych rokoch odchádzali z Grécka a prichádzali žiť do Československa. Od nich som vedel, ako to tu vyzerať, ako sa správajú ľudia. Mnohí z týchto ľudí sa do Grécka vrátili a pekne hovorili o jazyku a o štáte, ktorý ich vtedy prichýlil, keďže títo ľudia boli politickí utečenci. Rozprávali mi o spôsobe života, ktorý tu bol, o živote bez stresov a bez nejakej veľkej nervozity. Samozrejme, boli to ešte rozprávania z časov, keď boli všetci zamestnaní, pričom u nás už vtedy nezamestnanosť bola. V Grécku je totiž už desať rokov taká situácia, že politici a ministri nehovoria o práci, ale o zamestnaní. Dúfam, že na Slovensku sa nestane to isté. U nás existujú firmy, kde nejestvujú pracovné návyky napríklad v zmysle osemhodinového pracovného času, ale dve hodiny sa pracuje dnes, dve zajtra, teda ide o nepravidelný harmonogram práce. A práve mladí ľudia, ktorí skončili univerzity, majú kvalitné vzdelanie a veľké schopnosti, sú často nezamestnaní a nemôžu ukázať, čo vedia. Sú zamestnaní, napríklad vrátnik alebo strážnik, kde človek dostane aj tisíc eur mesačne, ale študenti, ktorí skončili univerzitu a majú kvalitné vzdelanie niekedy ťažko dostanú šesťsto eur. Ale uzavrieme to.

Ja pochádzam z malej krajiny, akou je Grécko, z jednej skaly uprostred Egejského mora, ale tradícia a história gréckej kultúry je veľmi dávna a starobylá. Grécky jazyk sa neprestal používať už od dob Homéra, ktorý napísal prvé umelecké diela, eposy Ilias a Odysea, pred dvetisícosemsto rokmi. Keď Thompson cestoval po mnohých krajinách, hovoril, že nevidí kontinuálnu súvislosť medzi starým gréckym jazykom a novogréčtinou. Možno však hovoriť o jednote historického vývoja jazyka. A všimol som si, že naše jazyky sú si v tisí-

och detailoch podobné. Slovenčina obsahuje veľa gréckych slov. Možno Cyril a Metod neprinesli len cyrilské písmo a kresťanstvo, ale aj niečo iné. Keď čítam noviny a knihy, pozorujem že každé druhé alebo tretie slovo je pôvodom grécke – anatómia, biológia a ďalšie. Sú to tisícky slov, ktoré sú si podobné. Verím, že s pánom Zozulakom pripravíme štúdiu, v ktorej sa budeme venovať tejto podobnosti medzi gréckym a slovenským jazykom. Tento malý slovník je len začiatkom a ja želám pánovi Zozulakovi, aby dokončil aj veľký slovensko-grécky a grécko-slovenský slovník. Som presvedčený, že táto katedra sa tak stane miestom, ktorý bude prepájať slovenský a grécky národ.

zhovárala sa Martina Ivanová
tmočenie prof. ThDr. Ján Zozulak, PhD.

Kniha pre každého učiteľa

Najlepšie si pamätáme to, čo sa pred nami odohráva v pohybe, ktorého sme sami aktívnymi účastníkmi, potom to, čo vidíme, a najhoršie to, čo vnímame sluchom.

Napriek tomu je vyučovanie stále založené najmä na výklade učiteľa, ktorého majú žiaci disciplinovane počúvať. A to je ten najmenej účinný spôsob vyučovania, ako to okrem iného vyjadruje aforizmus: Najlepší spôsob ako sa učiť je niečo robiť, najhorší spôsob ako učiť iných je rozprávať.

To je krátka ukážka z knihy Štefana Vendela: Pedagogická psychológia, 2. vydanie (Bratislava: Epos, 2007, 448 strán, ISBN978-80-8057-710-0). Knihu využijú vo svojej praxi všetci učitelia, vrátane nás vysokoškolských, a tiež študenti všetkých fakúlt PU v učiteľských a teologických odboroch a aj v odboroch psychológia, andragogika atď., ktorí majú vo svojich študijných programoch predmet Pedagogická psychológia.

Pedagogická psychológia má učiteľom veľa čo povedať. Poznatky z tejto vednej disciplíny tvoria vedeckú súčasť umenia a vedy vyučovania. Bez nich by síce učitelia ovládali svoj predmet, nie vedeli by, ako odovzdať svoje vedomosti žiakom, píše autor v úvode knihy.

Ozaj, je výchova a vzdelávanie umením alebo vedou? Ak je to umenie, vyžaduje inšpiráciu, intuíciu, talent a tvorivosť – len málo z toho sa dá naučiť. Avšak ak je výchova a vzdelávanie vedou, vyžaduje vedomosti a spôsobilosti, ktoré sa dajú naučiť. Š. Vendel sa domnieva, že vyučovanie má oba prvky – je tak umením, ako aj vedou. Predpokladá rozvinutie talentu a tvorivosti – najväčšími učiteľmi boli tí, ktorí k základnej príprave dokázali pridať niečo z tvorivosti a inšpirácie. Avšak výchova a vzdelávanie predpokladá aj ovládanie postupov a spôsobilosti, ktorým sa dá naučiť. A učí ich to práve pedagogická psychológia.

Pedagogika a psychológia majú medzi sebou dlhodobý vzťah. Pedagogická psychológia sa sústreďuje na psychologické poznávanie každodenných problémov vo vzdelávaní, z ktorých vyvodzuje princípy, modely, teórie, postupy vyučovania a praktické metódy vyučovania a hodnotenia. Stojí jednou nohou vo vede, druhou v praxi.

Môže sa zdať, že pedagogickí psychológovia objavujú samozrejme veci. Nie je to však tak. Keď sú princípy formulované jednoduchými slovami, znejú jednoducho. Podobný jav môže nastať, keď pozorujeme nadaného tanečníka alebo športovca; dobre nat-

renované výkony vyzerajú ľahké. Avšak vidíme len výsledok výcviku, nie všetku námahu, ktorá nakoniec viedla k majstrovskému zvládnutiu jednotlivých pohybov. Podobne sa akékoľvek vedecké zistenie môže zdať v súlade so zdravým rozumom. Nejde však o to, čo je rozumné na pohľad, ale o to, či to účinkuje, keď to podrobíme prísnej skúške.

Čo teda môže Pedagogická psychológia povedať terajším aj budúcim učiteľom? Nestačia na učenie iba odborné vedomosti a zdravý rozum? Podľa Š. Vendela nie. Autor to dokladá viacerými príkladmi, v ktorých ukazuje, ako sa prístup učiteľa k riešeniu bežných pedagogických situácií založený na zdravom rozume líši od toho, čo hovorí výskum.

Výskum – pedagogický a hlavne psychologický – je zdrojom, z ktorého monografia Š. Vendela výdatne čerpá a to je rozdiel oproti starším dielam z tejto oblasti, ktoré vychádzali skôr z racionálneho, než z empirického prístupu k výchove a vzdelávaniu. A tak sme celým generáciám budúcich učiteľov vštepovali všeobecné princípy a zásady, ktoré však poväčšine neboli nikdy potvrdené výskumom.

Š. Vendel vo svojej monografii analyzuje všetky aktuálne témy z pedagogickej psychológie. Práca má 26 členených kapitol a je ilustrovaná. Autor analyzuje nielen bežné učenie sa z textov, ale aj učenie riešením problémov a sociálne učenie. Zvýšenú pozornosť venuje motivácii k učeniu, ktorú pokrýva popri schopnostiach študentov za rozhodujúcu.

Podľa Národného programu výchovy a vzdelávania v SR na najbližších 15 – 20 rokov (MŠ SR, 2002) je jedným z hlavných cieľov vzdelávania na všetkých typoch a stupňoch škôl rozvoj schopnosti žiakov a študentov efektívne sa učiť. Text 12. kapitoly knihy preto hovorí práve o tejto problematike a prináša praktické rady ako zlepšovať študijné spôsobilosti a pamäť žiakov.

Inou dôležitou funkciou učiteľa v škole je riadenie triedy. Žiaci môžu spôsobovať problémy, ktoré má problém zvládnuť aj najskúsenejší učiteľ. V monografii Š. Vendela sú tejto problematike venované dve kapitoly. Autor v nich podáva učiteľom praktické rady ako predchádzať vyrušovaniu na vyučovaní a analyzuje niektoré špecifické prípady nevhodného správania žiakov. Pretože v povolani učiteľa hrajú významnú úlohu osobnostné charakteristiky, autor venuje pozornosť aj osobnostným vlastnostiam efektívneho učiteľa a tiež priebehu kariéry učiteľa. Spracovanie jednotlivých tém monografie svedčí o dobrej orientácii autora v problematike. Zoznam literatúry v závere diela obsahuje 132 odkazov, z ktorých 62 tvoria diela publikované po roku 2000.

Monografia Š. Vendela je modernou učebnicou pedagogickej psychológie, ktorá vyplňuje viac ako 20-ročnú medzeru v publikáciách z tejto oblasti. Uvítajú ju študenti učiteľstva, psychológie, andragogiky a iste aj učelia a vychovávateľa na všetkých stupňoch škôl v praxi. A to o to viac, že dielo s takýmto názvom a za-

meraním sa v súčasnosti nenachádza na knižnom trhu ani v SR, ani v ČR...

U čitateľov sa dielo stretlo s priaznivým ohlasom. Študenti aj učelia v praxi oceňujú, že teoretickú analýzu problematiky autor doplnil o aplikáciu výskumných zistení do praxe výchovy a vzdelávania. O užitočnosti monografie svedčí aj jej využívanie. Všetkých 14 exemplárov prvého vydania knihy a 9 exemplárov druhého vydania knihy, ktoré sú k dispozícii v Univerzitnej knižnici, je neustále vypožičaných.

Doc. PhDr. Irena Antoniňová, PhD.

Katedra psychológie, Ústav pedagogiky a psychológie na FHPV PU

Psychológia manažmentu (sociálnopsychologický výcvik, jeho metódy a formy aplikácie) autor: prof. PhDr. Ing. Vincent Kovačič, CSc.

Dovoľujem si upriamiť pozornosť kolegov i študentov na Prešovskej univerzite v Prešove na novú publikáciu, ktorá uzrela svetlo sveta v posledných týždňoch. Do pozornosti odborníkov, vysokoškolských lektorov, študujúcich i vedecko-výskumných pracovníkov sa dostávajú predovšetkým také publikácie, ktoré majú väzbu na požiadavky spoločenskej praxe a ktoré sa využívajú v jej aplikačných zámeroch. Tento zámer osobitne vystupuje u absolventov vysokoškolského štúdia v súvislosti s výučbovým procesom, ktorý ich pripravuje na vhodnú orientáciu vo využití ich zložitej kvalifikačnej náplne v praktickom uplatnení získaných odborných poznatkov. Predovšetkým takéto ciele videl autor spracovanej monografie. Rešpektoval potrebu integrovať viaceré vedné disciplíny do aplikovateľného komplexu v konkrétnej forme postupov a realizácie získavaných odborných poznatkov. Vychádzal z požiadavky, že takéto úsilie je veľmi zreteľné a efektívne najmä v našej transformovanej spoločnosti pri spájaní psychologickéj a ekonomickej vednej disciplíny, pri využívaní ich princípov, poznatkov, metodických postupov. Zo spoločenských skúseností je evidentné, že aj pri globalizácii a vývoji súčasnej úrovne je podmienkou v ekonomických, technických a vývojových prvkoch rešpektovať aspekty a mechanizmy ľudského činiteľa. Človek môže byť určujúcim nositeľom nielen žiaduceho technologického procesu, ale i očakávaných ekonomických výstupov a ziskov. Tieto poznatky a požiadavky zohľadňuje a aplikuje autor vo svojej publikácii *Psychológia manažmentu* takou formou, že popri odborných poznatkoch, princípoch a odporúčaníach vo svojej práci dáva návod na ich využitie konkrétnymi metódami, výcvikom, tréningom a lektorským postupom. Monografia je návodom na výučbový proces, výber prehľadných metód a ich sociálnopsychologický výcvik v nosných oblastiach organizácie, v jej štruktúre, v pracovnom, personálnom a sociálnom manažmente. Publikáciu odporúčam nielen do pozornosti študentom a poslucháčom na vysokých školách s humanitným študijným zameraním, ale i ako návod pre vyučujúcich v technických a ekonomických profesiách.

doc. PhDr. Michal Oláh, PhD.

sociálny pracovník

Každý slobodný a premýšľavý človek má v tejto spoločnosti cenu zlata

Kniha by nemala byť leďajakým nosičom textu

Na Filozofickej fakulte UPJŠ vyštudoval slovenčinu a angličtinu. V roku 1991 založil vydavateľstvo Modrý Peter, ktoré sa venuje vydávaniu pôvodnej slovenskej poézie. V rokoch 1999 - 2002 žil v kanadskej Mississaugi, kde vydal básnické zbierky viacerých európskych básnikov. Ako lektor slovenského jazyka pôsobil na Varšavskej univerzite. Debutoval v roku 1989 básnickou zbierkou Záprah pred zimou. Jeho druhá básnická zbierka, Prípravná čiara 57, vyšla v roku 2005. Je tiež autorom literárnovednej publikácie Postava a jej kompetencie v rozprávkovom texte. V súčasnosti žije v Levoči. Peter Miličák.

Vyrastal si síce v rodine lekára, avšak lekára, ktorý píše literatúru, ako aj v spoločnosti staršieho brata, ktorý je dnes podobne ako ty autorom i učiteľom literatúry na vysokej škole. Ako ťa toto rodinné prostredie ovplyvnilo? Kedy si objavil literatúru sám pre seba?

Pochopiteľne, najprv som sa stal čitateľom, ba vlastne poslucháčom. Prvá kniha, na ktorú sa zreteľne pamätám, bol Smelý zajko Jozefa Čigera Hronského. Čítavala mi ju mama pred spaním. Ako detského samočitateľa ma azda najsilnejšie zasiahol Tolstého Zlatý kľúčik. To je kniha, ku ktorej sa aj v dospelosti neustále vraciam. Bol som aj stálym a pravidelným poslucháčom toho, čo práve písal môj otec, lebo mi často čítaval ukážky pripravovaného textu.

Po strednej škole si prišiel študovať do Prešova slovenský a anglický jazyk a literatúru. Čo o tom rozhodlo? Nelákala ťa Bratislava?

Nie, Bratislava ma nelákala a neláka ma ani teraz. Už som raz konštatoval, že sa pokúša byť tým, čím sa nikdy nemôže stať. Keď si Poliaci v centre hlavného mesta postavili veľké nákupné stredisko, nazývajú ho Zlaté terasy. V Bratislave sa to hmyří samými Auparkmi, objektmi s názvami v angličtine, čo ja pokladám za zreteľný prejav nedostatku sebavedomia. A okrem toho, prešovská katedra slovenčiny na Filozofickej fakulte mala v osemdesiatych rokoch mimoriadne silné zloženie, takže ísť študovať na inú katedru by bolo nerozumné.

Čo ťa ako študenta najvýraznejšie utváralo? Spomínaš si na ovzdušie, ktoré v tých rokoch na vysokej škole vládlo?

Doba a celková atmosféra neboli príjemné, veď išlo o obdobie pred rokom 1989, teda ešte pred zmenou spoločenského systému. Našťastie, na fakulte bolo niekoľko pedagógov, ktorým sa podarilo pre seba i pre študentov, ktorí o to stáli, vytvoriť slobodný priestor. Jedným z takých ľudí bol profesor Stanislav Rakús, s ktorým som počas štúdia v čase mimo vyučovania celé hodiny hovoril o literatúre a o vlastnej tvorbe. Bola to moja súkromná univerzita, nezaplátiteľná a nenahraditeľná, to najlepšie, čo mi vtedajšia filozofická fakulta mohla ponúknuť, aj keď to prichádzalo neoficiálne, akosi pomimo, len z dobrej vôle pedagóga, ktorý uveril svojmu študentovi. Vďačím mu aj za mnoho vecí, ktoré bezprostredne nesúviseli so štúdiom, skôr boli školou života. A raz ma v mimoriadne ťažkej situácii zachránil, keď na mňa iný vyučujúci začal vyvíjať nátlak, aby som vstúpil do komunistickej strany. Vtedy mi poradil, aby som mu povedal, že sa necítim dostatočne vnútorne pripravený na plnenie takej zodpovednej úlohy. Zabralo to a ja som sa na celý život nemusel pošpiniť.

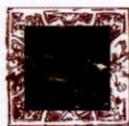
Zažil si osobne atmosféru Akademických Prešovov, a to z viacerých strán – najprv ako divák, účastník, potom ako autor, herec a spoluorganizátor a napokon ako porotca vlastnej tvorby. Prečo je podľa teba dôležité, aby si študenti takéto typ podujatia „vyskúšali“ a „odžili“?

Akademický Prešov vytvára jedinečný priestor na konfrontáciu umeleckých aktivít študentov z rôznych vysokých škôl. Umožňuje vidieť, ako to robia iní, poučiť sa, nechať sa inšpirovať a v neposlednom rade sa dozvedieť aj hodnotenia porotcov. Sú to výnimočné dni určené mladým ľuďom, počas ktorých by sa mala potvrdiť vysoká hodnota tvorivosti. Každý slobodný a premýšľavý človek, ktorý svoju tvorivosť spája so zodpovednosťou, má v tejto spoločnosti cenu zlata. Často mám totiž pocit, že ju tvoria najmä vzdelaní, ale bezcharakterní jednotlivci a potom nekonečné zástupy konzumentov, tých infantilných čitateľov denníka, v ktorom býva viac obrázkov ako textu.

Keď si mal 23 rokov, vyšla ti prvá básnická zbierka. Keby si sa mal obzrieť späť, aká bola a je genéza tvojho písania?

Bude to znieť banálne, ale je to tak: básne som začal písať na strednej škole, lebo som sa zamiloval. Postupne som však v písaní poézie, okrem iného, objavil aj prostriedok, ktorým sa možno pokúsiť pomenovať seba i svet okolo, a urobiť si ho tak prijateľnejším a bližším. Medzi vydaním mojej prvej a druhej knihy ubehlo šesťnásť rokov. V tomto medzičase boli obdobia, v ktorých som si myslel, že už nikdy žiadnu báseň nenapišem. Nie som veľmi produktívny autor, za rok napíšem len jednu, dve básne, ale vidí sa mi, že je to v poriadku, lebo povaha mojich textov mi nadbytočnú produkciu ani neumožňuje.

Ako a prečo sa človek stane z autora vydavateľa

lom? S akou predstavou si vstupoval na územie vydavateľa umeleckej literatúry?

V čase po spoločenských zmenách, keď vznikalo vydavateľstvo Modrý Peter, zaniklo viacero štátnych vydavateľstiev a zrazu tu takmer nebolo vydavateľstva, ktoré by sa programovo hlásilo k vydávaniu pôvodnej poézie. Vstúpil som teda do toho uvoľneného priestoru s presvedčením, že budem vedieť vydávať knihy, hoci som dovtedy žiadnu vydavateľskú skúsenosť nemal. Poznal som totiž autorov, ktorí mali rukopis, ale nie vydavateľa. Povedal som si, že budem vydávať také knihy, aké by som ako čitateľ rád čítal. Spojil som sa s grafikom Petrom Grísom, pretože som chcel vydávať pekné knihy. Po čase si Modrý Peter vytvoril okruh autorov, ktorí sú mu výrazovo a hodnotovo blízki, ale to neznamená, že sa uzavrel pre iných. Onedlho vyjde v edícii pôvodnej slovenskej poézie Mušľa nová zbierka Jána Buzássyho nazvaná Bystruška a bude to už jeho tretia kniha vo farbách Modrého Petra. Spolu s Buzássym však vychádza aj zbierka Teloi Jozefa Palaščáka, ktorý je študentom prešovskej Filozofickej fakulty. Myslím si, že má šancu stať sa najlepším básnickým debutom roka 2008.

Ľudia z tvojho blízkeho okolia vedia, prečo si si vybral pre svoje vydavateľstvo názov Modrý Peter...

V anglickom výkladovom slovníku som pri prekladaní veľského básnika R. S. Thomasa narazil na heslo Blue Peter. Bolo to v roku 1991 a ja som vtedy hľadal názov pre práve vznikajúce vydavateľstvo. Keď som si prečítal, že Modrý Peter je námornícka vlajka, ktorá sa vztyčuje vtedy, keď je loď pripravená vyplávať na more, bolo rozhodnuté.

V počiatočoch vydavateľského „remesla“ vydavateľ nebol len ten, čo knihu vytlačil, ale zároveň ten, kto rozhodoval o tom, ktorá kniha má vyjsť, kto sa staral o jej grafickú úpravu, a v prípade potreby bol aj autorom. Tvoja vydavateľská filozofia je tomu v mnohom podobná. Kvalita tvojich vydávaných titulov, ako aj grafická úprava kníh boli viackrát ocenené. Ako vnímaš fenomén knihy?

Vydavateľstvo Modrý Peter sídli v Levoči, teda v meste s vyše päťstoročnou tlačiarskou a vydavateľskou tradíciou. Existuje hypotéza, podľa ktorej bola najstaršia kniha na slovenskom území vtedajšieho Uhorska vytlačená v Levoči. Mal ju vytlačiť krakovský tlačiar Svätopluk Fiol, ktorý sa v roku 1511 stal v Levoči mešťanom. Obsahom knihy Zlatá studňa, údajne vytlačenej v roku 1515, mali byť husitské nábožné piesne. Mestský levočský archív však v roku 1550 vyhorel, a tak sa nezachovali žiadne priame dôkazy, na základe ktorých by sa táto hypotéza dala potvrdiť. Dokázateľne najstaršou levočskou tlačiarnou bola Klössova tlačiareň, založená v roku 1614. Najslávnejšou spomedzi všetkých bola azda tlačiareň rodu Brewercovcov, v ktorej boli vytlačené diela ako Tranovského Cithara sanctorum, Komenského Orbis pictus, Lutherov katechizmus a mnoho ďalších na tú dobu významných kníh. Som presvedčený o tom, že kniha by nemala byť leďakým nosičom textu, hociakou kôpkou potlačených zviazaných hárkov papiera, ale objektom, pri

ktorom sa rovnako veľký dôraz kladie aj na jeho estetický rozmer vytváraný kvalitou papiera, dizajnom, typografiou či ilustráciami. Za veľkú výhodou práce vo vlastnom vydavateľstve považujem to, že sa môžem sám rozhodnúť, ako dlho budem knihu pripravovať, a preto nemusím pracovať pod tlakom rôznych termínov. Keďže nemám žiadnych zamestnancov, môžem si spolupracovníkov vyberať sám v závislosti od toho, akú predstavu mám o knihe, ktorú práve chystám. Tieto okolnosti mi umožňujú pracovať s vynikajúcimi slovenskými grafikmi a dizajnérmi a spolu sa nám podarilo vytvoriť niekoľko kníh, ktoré získali ocenenie Najkrajšia kniha Slovenska.

Tvoje vydavateľstvo sa orientuje na vydávanie poézie, ktorá má na malom Slovensku, pokiaľ pokladáme umeleckú produkciu za menšinovú záležitosť, postavenie akéjsi menšiny v menšine. Ako je to vo veľkej Kanade?

Aj tam je situácia podobná tej na Slovensku. Náklady básnických kníh bežne nepresahujú 500 výtlačkov. Čitateľov teda nie je veľa, ale to je okrem percepčnej náročnosti básnického textu spôsobené aj tým, že veľa obyvateľov Kanady má iný materinský jazyk než angličtinu. Na druhej strane, a to je v porovnaní so Slovenskom ten najdôležitejší rozdiel, vydavateľa, ktorí v priebehu svojho niekoľkoročného fungovania dokážu, že to s vydávaním pôvodnej kanadskej literatúry myslia vážne, sa o svoju existenciu obávajú nemusia. Systém súkromných či provinčných a federálnych grantov je dostatočne široký a spoľahlivý. Na Slovensku majú vydavateľia postupne vymierajú, niekoľko zaujímavých vydavateľských projektov z deväťdesiatych rokov už nejstúvajú (Drewo a srd Petra Šuleja, Timotej a Tichá voda Erika Grocha, Solitudo Ruda Juroleka, Hevi Daniela Heviera). Štát nepomáha, ale sťažuje situáciu a celkom aktuálne zvýšenie vydavateľskej spoluúčasti pri žiadosti o granty ministerstva kultúry z 5 na 30 percent nemožno nazvať inak len sofistikovanou likvidáciou tých, čo napriek všetkému ešte prežili. Veď ak vezmeme do úvahy, že sa na Slovensku predá z jednej básnickej zbierky priemerne 150 výtlačkov, nie je v silách žiadneho malého vydavateľa bez grantovej podpory finančne zvládnuť túto situáciu.

Ako teba osobne ľudsky a vydavateľsky obohatil pohľad „z druhého brehu“?

Väčšiu časť svojho pobytu som pracoval ako grafický technik v kanadskej pobočke americkej firmy, ktorá vytvárala elektronické obsahy. Tam som videl, ako si firma môže vážiť svojich zamestnancov. Keď sa blížila snehová búrka, vedenie ukončilo pracovný deň o jednej popoludní, aby sa všetci dostali bezpečne domov. A to bez toho, aby sa odpustené hodiny museli na druhý deň odpracovať, aj keď sa toto rozhodnutie týkalo vyše tristo pracovníkov. Alebo inokedy, v jedno piatkové popoludnie, nás všetkých prepravili do kinosály, kde sa malo uskutočniť dôležité stretnutie zamestnancov s majiteľmi spoločnosti. Majitelia meškali, napätie rástlo a po dvadsiati minútach čakania nám riaditeľ pobočky povedal, že ide o žart, chce nám záver týždňa spríjemniť, a preto objednal premietanie komédie. Vzťahy na pracovisku boli mimoriadne koréktne, až priateľské, ale to bol s najväčšou pravdepodobnosťou odraz atmosféry porozumenia a tolerance, aká vládne

v celej spoločnosti.

Po Kanade nasledoval návrat do slovenského kultúrneho kontextu, avšak nie na Slovensko, ale do Poľska, kde si pôsobil ako lektor slovenského jazyka. Môže sa človek dozvedieť niečo nové o svojom jazyku a kultúre, keď učí cudzincov?

Najpodnetnejší bol večerný kurz slovenského jazyka organizovaný Slovenským inštitútom vo Varšave, ktorý som viedol štyri roky. Moju skupinu tvorili študenti, dospelí ľudia rôznych profesií, ale aj sedemdesiatročný dôchodca. Všetci títo ľudia sa učili slovenčinu s veľkým potešením a z vlastného záujmu. Slovensko s rešpektom vnímali ako svojho najbližšieho suseda a úprimne nám závideli reformy, ktoré u nás prebiehali počas druhej Dzurindovej vlády. Mnohí boli očarení krajinou, ktorú si často vyberali za cieľ svojich dovolenkových výjazdov. Keď si tento obraz porovnám s obrazom, aký si mnohí Slováci vytvárajú o svojich severných susedoch, ktorých vnímajú len ako pohraničných obchodníkov s lacným tovarom, cítim sa zahanbene. Poľsko sa naozaj nekončí na trhu v Nowom Targu, ale je európskou kultúrnou veľmocou, kráľovstvom poézie. Varšavská kultúrna ponuka neraz vyráža dych, je omnoho štedrejšia a rôznorodejšia ako povedzme ponuka bohatšieho Toronta. Ako odborný asistent som sa počas svojho slovenského pôsobenia venoval iba literatúre, preto bola moja skúsenosť s vyučovaním slovenského jazyka v Poľsku čímsi mimoriadnym. Cudzojazyční študenti sa zvyknú pýtať otázky, ktoré by slovenskému študentovi na um nezišli. Výuka slovenčiny ako cudzieho jazyka bola pre mňa obrovskou zápravou, hrou so slovami, ich tvarmi a významami, hrou s textom, v ktorom sa možno so študentmi navzájom stratiť i nájsť. Usiloval som sa dať študentom čo najviac, lebo aj oni mi – nielen svojim otázkami – ponúkali množstvo podnetov na uvažovanie. Tá práca ma zaujala natoľko, že som vytvoril niekoľko desiatok vlastných cvičení a teraz tajne dúfam, že ešte bude príležitosť dať ich dohromady a knižne vydať.

zhovárali sa Soňa Pariláková a Martina Ivanová

Účinkovanie v študentskom divadle bola pre mňa druhá vysoká škola

PaedDr. Mária Kuderjavá vyštudovala odbor slovenský jazyk a literatúra – ukrajinský jazyk a literatúra (SJaL – UJaL) na Pedagogickej fakulte UPJŠ v Prešove (1981 – 1986). Je pedagogičkou literárno-dramatického odboru na Základnej umeleckej škole M. Moyzesa v Prešove, externe vyučuje moderovanie na Katedre všeobecnej jazykovedy, fonetiky a masmediálnych štúdií FF PU v Prešove.

Prečo si sa rozhodla študovať práve odbor SJaL – UJaL?

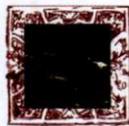
My, čo sme nemali radi matematiku, chémiu a fyziku atď., sme si hľadali také povolania, ktoré by neobsahovali prírodovedné odbory. A ja som sa rozhodla, že musím ísť študovať niečo, čo nesúvisí s týmito predmetmi. Takže do úvahy pripadala žurnalistika, nejaká

pedagogické vzdelanie alebo mi napadlo aj herectvo, ale na to som vôbec nemala dosť odvahy ani sebavedomia. To sa len miha taká myšlienka. Ale o žurnalistike som celkom vážne uvažovala, aj o pedagogickej alebo filozofickej fakulte v Prešove – tam som chcela študovať slovenčinu – nemčinu alebo slovenčinu – ruštinu. Ruská literatúra ma dodnes fascinuje, no takýto odbor sa práve neotváral. Keďže slovenčina bola stále na prvom mieste, napokon som sa rozhodla, že teda pôjdem študovať slovenčinu a ešte nejaký privesok. Naivne som sa vtedy domnievala, že tým priveskom by mohlo byť štúdium hudobnej výchovy. Takže som začala študovať hudobnú. Myslela som si, že keď mám skončenú ľudovú školu umenia (akordeón), tak to bude prechádzka ružovou záhradou. No i stalo sa, že počas štúdia v 1. ročníku – na slovenčine bolo všetko v poriadku, lebo k nej som výrazne inklinovala – som hudobnú naozaj brala ako taký privesok, domnievajúc sa, že to pôjde ľahko, no veľmi som sa sklamala, ale v sebe, lebo to vôbec nešlo tak, ako som si predstavovala. Na hudobnej nestačilo mať skončenú LŠU, tam človek musel byť buď dobrá nástrojárka, alebo speváčka, alebo mu aspoň muselo páliť na harmónii, no a mne veru ani nepáľilo, ani nástrojárka som nebola dobrá, ani speváčka. Prosto som sa v tej hudobnej výchove pomýlila. Ale nie tak, že by som neurobila skúšky, len som neznášala také zazeranie učiteľov, že „ty tu nepatíš“. Po roku som prestúpila na slovenčinu – ukrajčinu. Takže to je moja genéza. Začiatok.

Ako si spomínaš na vysokoškolské štúdium? Čo bolo pre Teba na štúdiu na vysokej škole dôležité?

Ľudia sú pre mňa dôležití vždy a všade. A boli aj na vysokej škole. Z katedry slovenčiny si veľmi rada spomínam napríklad na už nebohého pána doktora Petroviča. To bol človek s veľkým srdcom, veľmi múdry a veľmi skromný. Mal na starosti staršiu slovenskú literatúru. A páčilo sa mi, že keď videl rezervu, neprivrel oko a nedal známku, ale ešte poradil „toto si ešte skúsťe naštudovať“, aj to, čo nebolo v primárnej literatúre. Nebol taký, že by sa chcel študentom zapáčiť, ale bol skvelý. Naňho si veľmi rada spomínam. Potom aj na veľmi precízneho človeka, na doktora Kušníra, on nás učil lexikológiu a morfológiu, na Zuzku Stanislavovú, prí nej som robila aj diplomovku. Učila nás literatúru pre deti a mládež. Súčasnú slovenskú literatúru nás učila externe Eva Jenčíková. S ňou sa dalo hovoriť na všelijaké témy.

Totožto vtedy ešte nebolo taký otvorený dialóg medzi študentom a učiteľom, ako je dnes, lebo bola doba, aká bola. A na Evu Jenčíkovú si spomínam rada aj preto, lebo som napríklad čítala Slobodov Rozum a nemala som sa s tým o ňom porozprávať a ona na skúške chcela vedieť aj o ňom, „čo ste čítali“. A ja že Rozum a ona, že výborne a už sme rozprávali o knihe, o Slobodovi ako takom atď. Čiže tá skúška bola viac rozhovor, taký otvorený dialóg. Dnes to študenti, myslím si, majú lepšie, čo sa týka aj vyjadrenia svojho vlastného názoru. No a potom na Zuzku Stanislavovú. Zuzka ani nevie, že ju mám označenú v krabičke mojich talizmanov, lebo Zuzka bola pre mňa naozaj taký talizman. Ja som si nahovárala, že keď stretnem dnes Zuzanu, tak to bude

dobry deň, tak sa mi podarí napríklad urobiť skúšku. A fakt sa mi to hocikedy potvrdilo. Potom som už programovo vyzerala, či náhodou Zuzku nevidím. Zuzka bola tiež spolu s doktorkou Ichniovskou iniciátorka a koordinátorka nášho divadielka poézie.

Takže ste mali bohaté aktivity aj popri škole?

Pravdaže. Ja som pôsobila v IRŠ-ku (Internátnom rozhlasovom štúdiu) a v divadielku poézie. Zo začiatku sme len tak pokukávali po Horákovcoch, že robia divadlo a sú dobrí a že aj my by sme mohli, ale nemal kto s nami to divadlo robiť. Práve vďaka týmto dvom dámam, Katke Ichniovskej a Zuzke Stanislavovej, sa začalo čosi diať. A tieto mimoškolské aktivity, IRŠ aj divadlo, boli super, lebo to už bolo zložené na dialógu a na otvorenejšej komunikácii a to bolo fajn. Tam sme sa veľmi veľa naučili a veľmi veľa zažili. Naše divadlo sa volalo Versus a pamätám si, ako sme mali trenice s vtedajšou politickou garnitúrou. Nechceli nám schváliť názov súboru, lebo prečo Versus? Proti čomu? A my sme chceli byť ani neviem proti čomu, proti konvenciám? Názov asi vymyslela Dana, už si nepamätám genézu, len to, že sme ho kdesi išli schvaľovať.

A obhájili ste...

Áno, ostali sme Versus. Divadlo bolo super, lebo tam sme ohmatávali literatúru z každej strany a učili sme sa ju dávať do priestoru a vyjadrovať sa prostredníctvom nej. Dovtedy sme nechápali, že toto je nástroj na vyjadrenie našich postojov, názorov a myšlienok.

Aká bola spolupráca s Danou Šilanovou?

O spolupráci s Danou Šilanovou by mohol vzniknúť samostatný rozhovor. Najprv sme na ňu pozerali ako na človeka z iného sveta. Veľmi veľa nás naučila, bola otvorená, ústretová, múdry človek. Keď k nám prišla, tak sa nám zdalo, že vie všetko. Generačne sme boli veľmi blízko, bola staršia asi tak o 10 rokov, ale intelektuálne bola, samozrejme, oveľa ďalej. Fakt sa mi vtedy zdalo, že vie všetko. Vedela napísať scenár, bola perfektná, čo sa týka pohybových záležitostí, mala fantáziu, predstavivosť. My sme nevedeli, ako sa robí divadlo poézie, s tým sme nemali skúsenosti a zrazu sme videli, že takto sa to dá. Danu som nesmierne obdivovala. Ona bola naozaj skvelá, lebo na jednej strane veľa toho vedela a na druhej strane bola s nami úžasná kamarátka. Niekde som to už určite povedala, že Dana

Šilanová a účinkovanie v študentskom divadle bola pre mňa druhá vysoká škola. A som veľmi vďačná a šťastná, že som sa s Danou mohla stretnúť na tejto platforme.

Kde všade ste účinkovali so študentským divadlom? Získali ste aj nejaké ocenenia?

Už si presne nepamätám. Viem, že sme raz vyhrali aj Apečko, aj Kubín. Chodili sme na rôzne vystúpenia a na súťaže, ktoré fungovali a fungujú vlastne aj dodnes, čiže na Akademický Prešov, Hviezdoslavov Kubín. Žili sme tým divadlom.

Dá sa povedať, že Ťa vysoká škola jednoznačne ovplyvnila v tom, kam si sa napokon nasmerovala vo svojom povolaní?

Divadlo som robila rada, ale že to budem robiť ďalej, že budem učiť v ZUŠ-ke, tak to by mi ani nebolo napadlo. Ale to je tak, „človek mieni, Pánboh mení“. Mne sa stalo viacero takých paradoxov v živote. Ale ani vo sne by mi nenapadlo, že budem niekedy učiteľkou na ZUŠ-ke. A závidím všetkým kolegiám, ktoré hovoria, že to je škola ich života alebo že sa im splnil sen. Mne sa nespínil sen, ale asi som tu mala byť a celkom ma to baví. Ale neša som sem s tým cieľom, že si idem hľadať prácu na ZUŠ-ke. Po skončení školy som začala pracovať tam, kde Dana Šilanová, teda v podnikovom časopise ZPA Prešov. Bolo to dobré, len podmienky boli drsné. Človek má nejaké predstavy, že skončí vysokú školu a bude sa pohybovať v intelektuálnom prostredí a zrazu je hodený do vody, zrazu plávajú. Niekedy to bolo tak, že keď inžinier skončil vysokú školu, musel ísť na pol roka ku stroju. A ja ako absolvent vysokej školy som predtým, ako začnem písať v časopise, tiež mala ísť na pol roka ku stroju. To som si povedala, že v žiadnom prípade. Nám šéfoval človek, ktorý mal skončenú učňovskú školu, no, však nič proti tomu, ale

bol v komunistickej strane. Kto mal väčšiu politickú moc, mal aj väčšiu váhu pri rozhodovaní a pri výbere článkov. Takže boli výrazne poznačené dobou. Ale v ZPA som zistila, ako chutí život. Odtiaľ mám takisto dobrých kamarátov a dodnes sa stretávame. Ale nebolo to „to pravé orechové“, čo som chcela robiť.

A práve vtedy sa uvoľňovalo miesto na ZUŠ-ke, takže som oň požiadala. Zaujímavé bolo, že som ešte účinkovala v študentskom divadle a už som učila na ZUŠ-ke, a vtipné bolo, keď sme sa stretli s mojím súborikom s deťmi a s vysokoškolskými. Bol to taký príjemný prechod z toho, čo som nechcela opustiť, zo študentského do pracovného.

Aké boli Tvoje začiatky na literárno-dramatickom odbore (LDO)?

Začiatky sú všade ťažké. Ale tým, že som pôsobila

Divadlo Versus

v študentskom divadle, že ma v mnohých veciach aj ovplyvnilo, tak som aspoň tušila, o čom tá dramatická výchova je a ako by sa to malo robiť. Ako skončená slovenčinárka som až také veľké tušenie o dramatickej výchove nemala. Takže pôsobenie v študentskom divadle mi veľmi pomohlo aj pri mojej práci s deťmi v Základnej umeleckej škole.

Čo ponúka LDO študentom? Čomu sa na hodinách venujete?

Literárno-dramatický odbor... ono sa to podľa mňa volá dosť nešťastne, tak akademicky. Zo začiatku som vyvíjala snahu venovať sa aj prvej časti názvu, čiže sme sa s deťmi pokúšali aj o nejakú literárnu tvorbu. Ale viac som sa vyprofilovala na tú druhú časť, na dramatický odbor. Robíme s deťmi umelecký prednes, v rámci dramatickej výchovy rozličné improvizácie, etudy aj divadlá poézie a činohru. Snažím sa, aby sa deti naučili aj niečo odmoderovať. Hlavne ide o kultúru reči, ale potrpím si aj na kultúru správania. Improvizujeme rozličné situácie. Napríklad si dáme názov etudy alebo dramatickej hry „V reštaurácii“ a rozohrávame, ako sa budeme správať, aká konfliktná situácia môže nastať a ako sa zachováme. Čiže deti si tu môžu vyskúšať, ako by reagovali na všelijaké podnety v živote a možno im to aj v živote pomôže. Potom takisto ohmatávame literárny priestor, literárny text. Viedem deti a mladých ľudí k tomu, aby literárny text chápali ako prostriedok na sebakomunikáciu.

Mnohí z Tvojich žiakov sa stali študentmi umeleckých odborov na VŠMU v Bratislave, AMU v Banskej Bystrici, ale aj humanitných odborov na Prešovskej univerzite a idú takpovediac v Tvojich šľapajach.

Na Prešovskej univerzite študovali napríklad Miron Pukan, Bea Szabóová, Adela Mitrová, Zuzka Zvirinská, Martina Karnišová, Martina Greňová, Lucia Tarbajovská, Júlia Hrdličková, ešte študujú Diana Laciaková, Lenka Regrútová, Laura Urbanová. Mnohí sú na žurnalistike a zopár aj na VŠMU ako Lenka Dzadiková, Veronika Pavelková, Gabiela Marcinková alebo už „hotoví ľudia“ ako Veronika Husovská (rod. Koščová), Renáta Ryniková, Zuzka Onufráková, ktorí hrajú v divadlách a televízii.

Je to pre Teba isté zadostučinenie?

Áno. Veľmi sa z toho teším. I keď niekedy, keď mám pocit stagnácie, si hovorím, že som odsúdená tešiť sa z úspechov iných, mojich žiakov, ale to v dobrom.

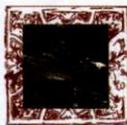
Áké sú Tvoje terajšie návraty na akademickú pôdu?

Teraz pôsobím externe na masmediálnych štúdiách. Môj návrat je príjemný. Som rada so študentmi. Je to pre mňa príjemné ozvláštnenie a osvieženie mojej práce, lebo človek sa chtiac-nechtiac dostáva do istého stereotypu. A môžem teraz aj generačne porovnávať, ako sme my vnímali učiteľov a ako sa správajú súčasní študenti.

Je to veľký rozdiel?

Dosť. Ani nie tak v študentoch, ale skôr v podmienkach. Komunikácia s učiteľom bola iná. My sme boli pred učiteľmi „vyklepaní“. Niekedy sme sa ani neucíli preto, aby sme sa v probléme vedeli orientovať, ale aby sme uspokojili učiteľa. Aby nás nevyhodil z hodiny. A práve tí, pri ktorých sme sa triasli, nás veľa naučili.

V živote by som si nebola dovolila oponovať. Ale to bolo naozaj tou dobou. No literatúra ma bytostne zaujímala. Pamätám sa, že s docentom Jurčom sme hovorili o nejakej básni a bola tam metafora, že kohút trikrát zakiriká. Vieš, koľko mi dalo námahy, aby som povedala, že je to o zapretí, že je to prosto biblický námět? A keď povedal, že áno, tak mi až odľahlo. Bála som sa to povedať na pedagogickej fakulte, kde bola primárne mafia. Takže my sme tam „rafali“ mafiu a robili referáty na vedecký ateizmus.

Medzi deťmi a mladými ľuďmi sa cítim dobre

Na pedagogickej fakulte bola mafia?

(smiech) Marxisticko-leninská filozofia. Na škole sme sa mali učiť filozofiu, ale nielen marxisticko-leninskú. Filozofia ma zaujíma a dodnes mám v tejto oblasti veľký handicap. Mafia nikoho nezaujímal, ale museli sme spracovávať tie konspekty a nič z toho. Ale nešťastujem sa, bolo to tak a hotovo. Alebo sme prišli na školu a každý sa opatrne tváril, že nechodí do kostola alebo že nikto neverí v Boha. Nehovorilo sa o tom. A náhodou som videla v kostole u františkánov aj iných. No, báli sme sa. Na pedagogickej fakulte bol podmienkou materialistický svetonázor. Museli sme najprv rekonštruovať situáciu.

Vrátim sa teda ku komunikácii. Chcem to porovnať s dneškom. Nie žeby mi prekážalo, keď mi študenti zavolajú, len si uvedomujem rozdiel. Že zrazu zdvihneš mobil – lebo dáš číslo študentom, pretože treba nejakým spôsobom komunikovať – a u niektorých v podtexte cítiš aj výčitku, že nie si hneď k dispozícii. Niekedy bol nonsens zavolať domov vyučujúcemu. Študenti sa nezmenili, skôr podmienky.

Pravdaže, nie pred všetkými učiteľmi sme mali obavy. So Zuzanou Stanislavovou sme spolupracovali v divadle, takže sme mali iný vzťah. Pamätám si, ako sme pred štátnicami boli na sústreďení s divadlom. Napriek tomu, že boli štátnice, som na sústreďenie išla. A bola som ešte dokončené veci. Bola tam jedna dosť ťažká otázka „vývin románu“, ktorá nebola nikde spracovaná. A pamätám si, ako sme so Zuzkou ležali v posteli a ona mi tú otázku diktovala, vypracovala. Tak veľmi som túžila dostať na štátniciach tú otázku, že budem „hviezdí“, ale nedostala som. No tento zážitok hviezdí v mojej pamäti.

Akreditácia

Príprava na jeden z najdôležitejších procesov týkajúcich sa univerzitného života – na komplexnú akreditáciu univerzity – sa

na Prešovskej univerzite v Prešove začala intenzívne realizovať už via ako pred rokom. Finálny výsledok tohto procesu – spis s rozsahom 111 721 strán – sa ako podkladový materiál na hodnotenie začiatkom apríla 2008 odovzdal Akreditačnej komisii. Ďalším významným momentom spätým s komplexnou akreditáciou bola návšteva pracovnej skupiny Akreditačnej komisie na našej univerzite, ktorá sa uskutočnila dňa 20. novembra 2008. Pracovná skupina určená pre Prešovskú univerzitu pozostávala z týchto členov: prof. PhDr. T. Žilka, DrSc. (predseda), prof. JUDr. P. Vojčík, CSc. (podpredseda), prof. PaedDr. L. Janočková, CSc., prof. Ing. J. Škvarenina, CSc., prof. M. Čorba, prof. Ing. S. Biskupič, DrSc., prof. Dr. MA Ing. J. Horváth, PhD., prof. JUDr. J. Beňa, CSc. Zámerom návštevy tejto pracovnej skupiny bola prehliadka priestorov a vybavenia školy, prehliadka Univerzitnej knižnice, pohovory s členmi vedenia univerzity a fakúlt, garantmi príslušných študijných programov, ale aj stretnutia a diskusie so zamestnancami, členmi akademickej samosprávy a v neposlednom rade i so študentmi. O priebehu a výsledkoch tejto návštevy sme sa rozprávali s **prof. PhDr. Petrom Kónyom, PhD.**, prorektorom PU pre vedu, doktorandské štúdium a akreditáciu.

Pán prorektor, aké sú prvé výsledky pobytu pracovnej skupiny Akreditačnej komisie na našej univerzite?

Cieľom návštevy tejto pracovnej skupiny, ako to býva pri komplexnej akreditácii, je urobiť si obraz o univerzite, zistiť, ako je vybudovaná infraštruktúra, či už vyučovacia, ale aj vedecko-výskumná, aký je vzťah medzi učiteľmi a študentmi, aké sú pracovnoprávne vzťahy, v akom stave je administratíva, pracovné zmluvy a ostatné formálne náležitosti. Okrem týchto monitorovacích aktivít súčasťou programu tejto komisie boli tiež rozhovory s vedením univerzity a jednotlivých fakúlt, návštevy laboratórií v rámci fakúlt, napríklad na Fakulte humanitných a prírodných vied i na Filozofickej fakulte, ale i obliadky iných priestorov na Fakulte športu či Fakulte zdravotníctva. Z univerzitných pracovísk bola významná návšteva Univerzitnej knižnice, ktorá dopadla veľmi dobre. Páčil sa im najmä systém, ktorý knižnica používa. Okrem stretnutí s vedením a garantmi sa pracovná komisia stretla aj so študentmi všetkých stupňov štúdia v rámci uzatvoreného stretnutia bez prítomnosti pracovníkov univerzity. Za každú fakultu sa na tomto stretnutí zúčastnilo 10 študentov.

Podľa akého kľúča sa vyberali študenti účastní na tomto stretnutí?

Boli to študenti, ktorí boli oslovení prostredníctvom senátorov alebo vedením fakúlt. Musím povedať, že so stretnutím so študentmi bola pracovná skupina veľmi spokojná. Naozaj nás prekvapilo, že študenti pochválili svoje fakulty, niektorí sa dokonca vyjadrili, že išli študovať na Prešovskú univerzitu kvôli vyučujúcim, ktorí na nej učia. To sa počúvalo dobre.

Zazneli zo strany pracovnej skupiny aj nejaké výhrady?

Celkovo možno konštatovať, že pracovná skupina Akreditačnej komisie vyjadřila s výsledkami návštevy spokojnosť. Samozrejme, vyvstali aj nejaké otázky, ktoré sa objavovali v hodnotení univerzity už skôr. Ide napríklad o problém duplicit študijných programov, ktoré sme sa pri poslednej akreditácii snažili odstrániť univerzitnými študijnými programami, ale aj duplicit pracovísk. Zrejme pôjde o problém, ktorý sa bude objavovať aj naďalej, keďže naň upozornila aj Evalvačná komisia EUA. Ďalej tu vyvstali otázky v súvislosti s akreditáciami niektorých študijných programov, ktoré budeme musieť vyriešiť. Pri niektorých študijných programoch sa ako problém objavil vek garantov, resp. problém, keď v súvislosti s nariadením ministerstva nemôže garantom magisterských študijných programov byť docent, ale profesor. Garanti i dekáni o týchto veciach vedia. Treba tiež podotknúť, že všetci zainteresovaní pristúpili k príprave na túto návštevu seriózne jednak tým, že si splnili všetky svoje úlohy, jednak tým, že na fakultách bola vytvorená veľmi príjemná pracovná atmosféra, čo ocenil aj predseda pracovnej skupiny, profesor Žilka, na záverečnom stretnutí, ktoré bolo v piatok 21. novembra. Rušivo pôsobilo len to, že sa na tomto stretnutí zúčastnili všetci dekáni okrem dekana Filozofickej fakulty a to bez predchádzajúceho udania dôvodu, hoci akreditačná komisia si vyžiadala účasť všetkých dekanov.

Ako vidíte ďalší postup akreditačného procesu napríklad aj z hľadiska časového harmonogramu?

Ďalší postup bude taký, že v priebehu decembra, resp. januára by predseda pracovnej skupiny pre Prešovskú univerzitu, profesor Žilka, mal pripraviť hodnotiacu správu z komplexnej akreditácie týkajúcu sa tak jednotlivých študijných programov a odborov habilitácií a inaugurácií, ako aj hodnotiacu správu týkajúcu sa jednotlivých fakúlt a celej univerzity. Táto hodnotiacia správa bude predstavovať východisko pre zaradenie vysokej školy do príslušnej kategórie, teda do kategórie univerzít, vysokých škôl alebo vyšších odborných škôl.

Áký bude podľa Vášho názoru výsledok akreditácie PU? Bude PU patriť medzi vysoké školy univerzitného typu? Viete povedať, pokiaľ ide o plnenie základných šiestich kritérií kategorizácie, kde vidíte najväčšie rezervy?

Prvých päť kritérií vcelku splňame. Najväčšie rezervy sa týkajú počtu študentov na miesto vysokoškolského učiteľa minimálne s titulom PhD. Problém by neexistoval, pokiaľ by všetci učители na univerzite mali titul PhD...

Na základe tohto kritéria by počet týchto študentov nemal prekročiť hranicu 20 študentov. Ako je to na PU?

V minulom roku to bolo 22, v prechádzajúcich rokoch viac. Je to spôsobené dvoma faktormi: jednak nedostatočným počtom učiteľov s titulom PhD., jednak veľkým počtom študentov, najmä pri tých odboroch, ktoré ponúkajú externé štúdium, ktoré na seba viaže veľký počet študentov.

Aké je teda riešenie? Znižovať počet študentov alebo motivovať učiteľov k získaniu titulu PhD.?

Pravdepodobne jedno aj druhé. Treba však povedať, že je pochopiteľné, že Prešovská univerzita má veľký počet študentov, lebo sme jediná vysoká škola v Prešovskom kraji a takto zameraná a profílovaná vysoká škola nie je ani v Košickom kraji. V Bratislave, Trnave alebo v Nitre možno tento problém nie je natoľko vypuklý, lebo tam je možnosť na výber vysokej školy viac. Pravdou teda je, že vychádzame z potrieb praxe, pravdou je však i to, že našou starou bolesťou je kvalifikačná štruktúra, ktorá sa musí zmeniť. Na univerzite, ktorá má právo poskytovať PhD., by mali fungovať ľudia, ktorí titul PhD. majú. Preto aj v oblasti ľudských zdrojov rektor PU uviedol do platnosti pravidlo, podľa ktorého majú pri konkurzoch na pracovné miesta vysokoškolských učiteľov prednosť uchádzači, ktorí titul PhD. majú. Uchádzači bez titulu PhD. sa prijímajú len vo výnimočných prípadoch a maximálne na rok.

Aká je filozofia ministerstva týkajúca sa kategorizácie univerzít? Má ministerstvo podľa Vás predbežnú predstavu o tom, koľko vysokých škôl

na Slovensku by malo mať status vysokej školy univerzitného charakteru?

Rozhodnutie o kategorizácii vysokých škôl bude napokon zrejme politické. Predstavy boli rôzne, často sa napríklad spomínalo číslo štyri, čo je ale dosť málo, keď si uvedomíme, že medzi nimi budú s najväčšou pravdepodobnosťou aj tri technické vysoké školy. Rovnako by za úvahu stálo aj to, či by nemali existovať aj iné kritériá na zaraďovanie vysokej školy do jednotlivých kategórií, než sú výskumné granty alebo počty študentov či doktorandov. Celý proces komplexnej akreditácie by sa mal uzavrieť v septembri 2009. Predstava ministerstva je, že školy, ktoré nezískajú štatút univerzity, dostanú rok na to, aby príslušné kritériá začali plniť. Podľa doterajšieho priebehu procesu komplexnej akreditácie, ktorého vyvrcholením bola aj návšteva pracovnej skupiny Akreditačnej komisie pre Prešovskú univerzitu, možno konštatovať, že sme na dobrej ceste k jej úspešnému završeniu.

zhovárala sa Martina Ivanová

Rozhovor s riaditeľom ŠDaJ PU, PhDr. Ivanom Benkom

Vysokoškolský život považujú mnohí za najlepšie obdobie v živote človeka. Na jednej strane nadobúdame voľnosť a slobodu, o ktorej sme v skoršom veku na stredných školách iba snivali, teda sa osamostatňujeme, čo je však na druhej strane spojené s väčšou zodpovednosťou na našich pleciah.

Riadnu dávku nových povinností si užívajú najmä tí študenti, ktorí opúšťajú rodné hniezdo a sťahujú sa za školou do iných miest. Pribúdajú starosti s ubytovaním, ktoré dosť podstatným spôsobom pomáhajú riešiť študentské domovy.

Život na nich je už doslova opradený mnohými legendami. Nečudo, veď taký internát spája v relatívne malom priestore neskutočné množstvo ľudí s rozličnými charaktermi, potrebami.

A tieto nie sú vždy naplnené k ich spokojnosti. Ťažko sa však niečomu diviť, pretože vyhovieť každému z 1857 študentov, ktorých môže študentský domov podľa kapacitných údajov uvedených na svojej stránke ubytovať, je minimálne ťažké, ak nie nemožné. Predsa sú však vynára pár problémov trápiacich početnejšie skupiny obyvateľov internátu, a preto sme sa im v rozhovore s riaditeľom ŠDaJ PU PhDr. Ivanom Benkom rozhodli venovať.

Koľko internátov spadá do vašej právomoci?

Všetky, ktoré patria Prešovskej univerzite, teda štyri. Študenti z nového internátu spomínali, že sa budú musieť na pár dní vystaňovať z internátu kvôli Zimnému zrazu turistov...

Koncom januára a začiatkom februára sa uskutočnil Zimný zraz turistov. Táto akcia je pod záštitou pána rektora.

Čiže vy ste dostali nejaký príkaz, že máte internát uvoľniť?

Tu nejde o príkaz. Treba si prečítať, čo podpisujem. Lebo oni to podpísali, že sa dobrovoľne vystaňujú. Myslím, že na tri alebo na dva dni. To vám neviem presne povedať.

Niektorí vraveli, že sa stretli s podmienkou, podľa ktorej museli podpísať dodatok k zmluve, ktorý práve toto vystaňovanie riešil, inak by nedostali kľúč od izby.

Zdá sa mi to trochu smiešne, ak to nepodpíšem, nedostanem izbu.

Nám to tiež pripadalo smiešne, preto sa pýtame oboch strán.

Na túto otázku by vám vedeli odpovedať práve zo Študentskej internátnej rady, pretože s nimi

to bolo prerokované.

Čiže neviete, ako sa budú riešiť prípady, ak študent dodatok k zmluve nepodpísal?

Nie, pretože rozdelenie ubytovania podľa ubytovacieho poriadku robí ubytovacie oddelenie a Študentská internátna rada. Ja im do toho nezasahujem, aby som

nerobil zbytočné zmätky. Neviem, nezaujímal som sa o to. Je to vec, ktorá by potom spadala do disciplinárnej dikcie, ktorá je

buď pri Akademickom senáte, alebo pri rektoráte. Existuje disciplinárny poriadok.

Čo v prípade, že by si študenti z nejakých objektívnych príčin nemali ako a kam odložiť svoje veci?

Veci si neberú. Potrebujeme len posteľ. Prelepia a opečiatkujú sa skrine. Títo účastníci zjazdu im do skriň chodiť nebudú. Skriňa sa dá zamknúť, prelepí sa a všetko bude v poriadku.

Nevnímate to ako zásah do súkromia?

Myslím, že ani nie. Bežne sa tieto veci robievajú na všetkých internátoch na Slovensku, keď sa robí takáto väčšia akcia. Je to samozrejme. Je to prezentácia Prešovskej univerzity práve na celoslovenskom zimnom zraze turistov, kde sa zídu ľudia z celého Slovenska a mám taký dojem, že aj zo zahraničia. Keď sa vieme uskromniť pri Akademickom Prešove...

Ako sa rieši ubytovanie pri Akademickom Prešove?

Tak isto, že sa býva, zalepia sa skrine a hotovo.

Čiže sa vysťahujú ľudia tiež niekde preč?

Áno, samozrejme.

O ktoré poschodia pôjde konkrétne pri vysťahovaní kvôli Zimnému zrazu turistov?

To by vám vedeli presne povedať na ubytovacom oddelení.

V januári prejde Slovenská republika na euro. Akým spôsobom sa to odrazí na cenách za ubytovanie?

Posledná úprava cien bola robená 12. 6. 2006. Odvtedy už bol návrh dvakrát v Senáte, ale keďže boli okolo toho určité výhrady, tak to zdôvodnenie neprešlo. 29. októbra 2008 bude ďalšie zasadnutie Akademického senátu s tým, že od 1. 11. by mala byť nejaká úprava. Išlo hore napríklad stočné z 27 korún na 59,80. Podobne aj elektrika, plyn, všetko išlo hore za posledné dva roky, len naše poplatky zostali trošičku zmrazené.

Ako sa zmenia poplatky študentov pod vplyvom spomínaného zvyšovania cien?

Počítam, že to vychádza 600 korún na izbu. To značí, že v dvojke na posteľ 300 korún, v trojke 200 korún a v štvorke 150. To sa potom prepočíta konverzným kurzom na euro. Čiže žiadne úpravy hore - dolu. Tak ako to zverejnili novinári, že kvôli euro budeme upravovať.

Študenti ale podpisovali pri zápise zmluvu, kde bola fixná cena.

Áno, to nie je fixná cena. Podpisali zmluvu, ale úpravy cien sa môžu robiť počas akademického roku so súhlasom Akademického senátu.

Taktiež sa pri zápise platil poplatok 300 korún a nie všetci študenti vedeli, na čo bol vlastne určený.

To bol manipulačný poplatok, pretože vždy sa vyberalo za spotrebiče. Dali sme to teraz do jedného manipulačného poplatku. 300 korún, prepočítali sme to, že asi tak to vyjde na jedného človeka za desať mesiacov.

Teraz sa nevyberajú mesačné poplatky za televízor ani za počítač?

Nie, nie.

Ako je to s internetom?

Tam, kde je na izbe internet, ostáva. Ten sa bude zavádzať na každú izbu.

Plánujete to ešte v tomto akademickom roku?

Je to veľmi zdĺhavá záležitosť. Robí sa to. A myslím, že za dva alebo za tri roky sme spravili jednu tretinu izieb.

Stretli sme sa so sťažnosťou, že sa blokujú niektoré porty. Je to pravda?

Samozrejme, že sa blokujú. Ale oznam je, treba sa ísť spýtať na centrum výpočtovej techniky. Ja som takisto užívateľ internetu a ja ich nemám zablokované.

Kvôli čomu a ktoré porty sú zablokované?

Ja neviem, treba sa ísť opýtať odborníka. To nie je záležitosť riaditeľa študentského domova. Ja to neviem zablokovať. Všetko ide cez centrum výpočtovej techniky.

Veci ako napríklad blokovanie portov neprechádzajú cez vás na schválenie?

Prechádzajú, ale neviem, o čo ide. Celý ten „črevný“ systém je v centre výpočtovej techniky.

Niektorí študenti spomínali obavy zo spoplatnenia parkoviska pred internátom.

A to odkiaľ berú?

Asi sa zľakli tej novej závery.

No závara bude, aby tam neparkoval nikto iný, len učiteľia a študenti.

Ale nespoplatňuje sa?

Majú čipy? Spoplatňuje sa im vstup do internátu? Ja nerozumiem, kde sa takéto chýry nabrali. Bude tam závara jedna, druhá, ale má sa to riešiť na karty. Žiadne spoplatnenie tam nebude.

Čiže vstup na parkovisko bude riešený prostredníctvom ISIC kariet?

Cez ISIC karty, cez zamestnanecké karty, aby tu neparkovali cudzí.

Prebehla cez leto nejaká rekonštrukcia?

Prebehla, dokončili sme výmenu nábytku v novom internáte, ale neprebehlo to úplne tak, ako sme si to predstavovali. Čakali sme, lebo chceme robiť veľkú rekonštrukciu A bloku za cirka 40 miliónov korún v starom internáte.

A na kedy to plánujete?

No, bude to v júni. Keď skončí akademický rok, popripade, ak by to bolo skôr, tak čo sa uvoľní, tak by sme vysťahovali z A bloku, no a začali by sme už počas akademického roka.

Plánujete aj vybudovať kúpeľne a sprchy na starom internáte?

No, pokiaľ sa bude rekonštruovať, určite.

S kúpeľňami súvisí tiež problém na novom internáte, kde sa študenti sťažujú na plesne v nich. A takýto stav pretrváva už niekoľko rokov.

To je tzv. kolaudačná závada od roku 1969. Takže sa budú robiť, mali sme to v projekte aj tohto roku, aby sa tam robili sprchovacie kúty s odvetrávaním, so všetkým, nevyšiel projekt, zostalo to zatiaľ visieť.

Kedy myslíte, že sa to zmení?

Ak budú peniaze, aj zajtra. Treba to naprojektovať, treba tam dať veci, treba spraviť vyťaženosť a treba objednať na Myjave boxy, ktoré nám vojdú práve do tých priestorov, ktoré sú tam.

Na novom internáte je ešte problém s nefunkčnosťou niektorých výťahov.

No, ak vojde sedem ľudí do výťahu, kde majú byť maximálne triaja, tak potom nech sa nedivia, že nefungujú.

Ale tam je aj výťah, ktorý takto nefunguje už asi rok.

Ale nefunguje rok, on je opravený, zase tam vlezie sedem ľudí a zase... Páka tam zapadne a dva týždne nám trvá, pokiaľ príde opravár z Košíc, tú páku vytiahne, odblokuje, zablokuje, ráno príde sedem ľudí, zas to zapadne a zas to nejde. Trikrát to prejde, takže tu by bolo treba trošičku disciplíny aj od študentov.

Ibaže niektoré z tých výťahov naozaj občas fungujú a tento tam už rok nešiel.

No áno, on vypadáva postupne, pretože ho sústavne preťažujú. No a ak bude pravda to, čo sa vraví, tak od januára ani jeden výťah nepôjde.

Prečo?

Pretože existuje európska norma, podľa ktorej ak nebudete mať zatváracie dvere vo výťahu, tak ho nebudete môcť pustiť.

A ako budete toto riešiť?

Veľmi jednoducho. Odstavia sa výťahy a bude sa chodiť pešo.

Neexistuje nijaká európska norma, podľa ktorej platí, že keď má budova 11 poschodí, mala by mať výťah?

Ak má budova 5 poschodí, môže sa spraviť výťah. Ale nikto zatiaľ nezakázal mladým zdravým ľuďom chodiť po schodoch.

Ale na internáte sú ubytovaní aj telesne postihnutí...

Áno, to na prvom podlaží, pre nich výťah určite bude.

Prostriedky na nové výťahy sa teda nenájdu?

Musia sa nájsť. Len si treba uvedomiť, že je potrebné čakať minimálne tri mesiace na projektovú dokumentáciu, zaplatiť projektovú dokumentáciu. Projektová dokumentácia stojí 8 percent z diela, tak si pozrite, keď jeden náš výťah stojí tak 6,7 miliónov, sú štyri, čiže keď to vezmeme dokopy, to je cirká 40 miliónov. A keď ja poviem, treba robiť akumuláciu, pretože na každé jedno miesto študent, či býva v dvojke alebo v štvorke, by si mal zaplatiť 1883 korún, taký je náklad na posteľ v internáte, tak zrazu by ste prišli na to, že hop, asi veľmi lacno bývame.

Ďalšou výhradou zo strany študentov je, že sa za internát musí stále platiť iba v hotovosti.

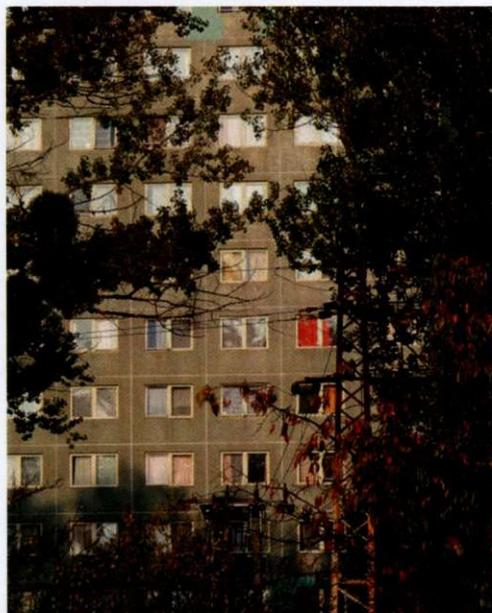
Dnes som bol na vedení. Máme tieto veci doriešiť. Mám taký dojem, že sa bude dať platiť aj šekmi na poštách. Práve dnes má pani kvestorka vytvoriť podúčty, na ktorý sa budú posilať všetky tie veci.

A prečo s tým začínate až dnes, keď už takéto veci bežne fungujú v iných mes-tách?

Pretože sme počítali, že tieto veci pôjdu cez AIS. A AIS nám nejakým spôsobom hapruje, sami dobre viete, ako to je.

Z čoho je vlastne internát financovaný okrem poplatkov od študentov?

Zo štátneho rozpočtu. 450 korún je dotácia na posteľ a na budovu. Na každého človeka, ktorý tu býva. Mzdy sú dotované zo štátneho rozpočtu.

Vy ste spomínali aj nejaký projekt.

No, projekt na Európsku úniu a teraz, keď tu bol v piatek pán minister, tak sľúbil, že uvoľní nejaké peniaze aj pre študentské domovy.

To je z našej strany asi všetko, posledná otázka je skôr možnosť pre vás, skúste odprezentovať, čo sa vám za posledné obdobie podarilo, v čom ste boli úspešní v riadení internátu a z čoho teda máte radosť.

Podarilo sa vymeniť nábytok, to bola prvá vec. Tu je potrebné, aby sa študenti, ktorí sú v akademickom semestri, viac zaoberali životom v študentskom domove. Viete, zajtra sa oslavuje 40 rokov internátneho rozhlasového štúdia. To sme niekedy zakladali ako divadelníci. Keď príde Milan Desiatnik, on bol prvým, povedal by som, moderátorom tu v internátnom rozhlasovom štúdiu. Som rád, že nezanikol Akademický Prešov, viete, a keď ja som chodieval do školy, tak nás dokopy bolo asi 500. Aj na pedagogickej, aj na filozofickej. Teraz je vás 9500 denných študentov. Ale internáty sa proste neroztlačili, takže tu je práve potrebné rozmýšľať nad tým, kde ako pristávať, nadstávať.

Ďakujeme za rozhovor.

Ďakujem aj ja.

Zhovárili sa

Zuzana Kováčová a Martina Demčáková, FF PU

Čriepky z letných stáží študentov FZ PU: I. Stáž v ZZS KHK

Do Hradca sme cestovali 31. mája 2008 v sobotu vo večerných hodinách. Ja som cestoval z Prešova a Dáša priskočila v Považskej Bystrici. Cesta bola dlhá, no kladom bolo to, že sme cestovali v noci, takže na niektorých úsekoch cesty sa nám podarilo aj trošku si pospať.

„Prešovská“ Zdravotnícka záchraná služba
Královehradeckého kraja

Pricestovali sme v skorých ranných hodinách, ospalí, ovešaní s, vtedy pre nás, asi stokilovými cestovnými taškami. Ubytovňu sme našli pomerne rýchlo, čo bol podľa môjho názoru na našu dvojku výkon. Po ubytovaní sme sa rozliezli do svojich izieb. U mňa už spal Jožo – fyzioterapeut, spolubývajúci, tak som si len zložil veci a šli sme s Dášou trošku si okukať okolie. Keďže naša ubytovňa bola oproti obchodnému centru, naše prvé kroky viedli tam. Poobede, keď už docestovali aj ostatní „účastníci zájazdu“, povedali sme si, že ideme hľadať nemocnicu a stredisko záchrannej zdravotnej služby. Obidve inštitúcie sú, dá sa povedať, oproti

sebe. Ďalší deň sme nastúpili do práce v Zdravotníckej záchrannej službe Královehradeckého kraja (ZZS KHK). Prijali nás tam s určitými obavami. No počas stáže sme ich presvedčili, že obavy neboli namieste. Do kolektívu sme zapadli pomerne rýchlo. Pracovali sme päť dní v týždni, no občas sme si potiahli aj nejakú tú službu cez víkend. Záchranári zo ZZS KHK v spolupráci s hasičmi nám umožnili sa zúčastniť aj na cvičení Leteckej záchrannej služby. V rámci cvičenia nás fixovali v transportných pomôckach a „znášali“ nás vrtuľníkom zo skál v podvese na zem. Po skončení cvičenia nás dokonca vrtuľníkom odviezli do Prahy...

Okrem služieb na staniách RZP (rýchlej zdravotníckej pomoci – t. j. posádka bez lekára) a RLP (rýchla lekárska pomoc – posádka s lekárom) sme slúžili aj na dispečingu záchrannej služby na linke 155. V prvé dni sme tam boli v role pozorovateľov, neskôr sme dostali za úlohu brať vysielачky, pomocou ktorých boli v kontakte posádky a dispečing a ohlasovať príchod jednotlivých posádok telefonicky do nemocníc (to znamená: čo vezú, aký vážny je stav, za ako dlho budú v nemocnici a či niečo potrebujú, napríklad sedačku alebo ležadlo...). Občas sme dokonca aj preberali tiesňové hovory a vysielali posádky na miesto určenia. Počas dní, keď sme mali voľno, sme chodievali na výlety po okolí. Navštívili sme Prahu, Sněžku a Krkonoše, Teplické skály, Adršpach, Ještěd a kolegov hasičov.

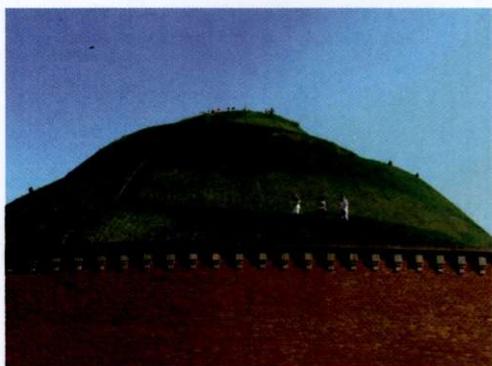
Ku koncu stáže sme sa tešili domov. No keď nastal deň odchodu, vôbec sa nám nechcelo. Zvykli sme si na systém práce, na krajinu, na ľudí a na prácu. Keď sme sa lúčili, mali sme veľmi pozitívne ohlasy na naše pôsobenie v ZZS KHK. Ak by niekto v budúcnosti váhal, či ísť alebo nie na stáž LLP Erasmus, rozhodne odporúčame. Dá to človeku nesukutočne veľa, čo sa týka odbornosti, ale aj zážitkov. Takže rozhodne neľutujeme, že sme šli na stáž. A ak by sa dalo, znova by sme tam šli.

Radovan Kriváž a Dáša Bielová, študenti odboru
urgentná zdravotná starostlivosť FZ PU

II. Letná stáž v Krakove

Sme študentky 2. ročníka, Fakulty zdravotníctva PU v Prešove, v magisterskom študijnom programe Ošetrovateľstvo – manažment. Prešovská univerzita nám prostredníctvom programu ERASMUS umožnila stráviť tieto letné prázdniny pracovne v poľskom meste Krakov.

Po splnení všetkých podmienok na absolvovanie praktickej stáže sme si mohli zbalíť pár vecí navyše a vybrať sa do krásneho európskeho mesta. V podstate sme si spravili „predĺžený víkendovo-letný“ pobyt, keďže to bol posledný májový víkend nášho odchodu, čo znamenalo „pár dní voľna“ k dobru pred nástupom do práce. Využili sme tak jedinečnú možnosť trojmesačnej praktickej stáže a dňa 30. 05. 2008 sme plné očakávania nastúpili do vlaku smer Krakov. Nasledovalo zopár prestupov vlakom, nejaký ten taxík, ktorý s nami blúdil ulicami *Prokocima*, ale nakoniec sme úspešne dorazili do cieľa našej cesty, ktorým bol hotel *Kurczaba*. Hotel nebol najnovší, vlastne mal zopár desiatok rokov navyše, no na naše prekvapenie sme ako jediní z celkového

Potulky Krakovom

počtu ubytovaných sestier mali zrekonštruované ubytovanie. Ako to už pri takýchto „akciách“ býva, celý pobyt sprevádzal rad mailov, telefonátov a vymenených skype správ s našimi rodinami či priateľmi.

Praktickú stáž sme absolvovali v **Uniwersytecki Szpitalu Dziecięcy** na Pediatrickej klinike. Je to poľsko-americký inštitút, prvá pediatrická klinika v Poľsku vôbec. Pracovný čas sme mali pevne určený. Začínal zvyčajne ráno o siedmej hodine. Prvý júnový týždeň na Deň detí nemocnica zorganizovala akciu pre hospitalizované deti – výlet do **ZOO** v Krakove, na ktorom sme sa zúčastnili aj my. V areáli nemocnice čakal autobus, ktorý nás dopravil priamo do ZOO, kde nás pred bránou vítali prevádzkovatelia tunajšej zoolgickej záhrady, tiež zvieratká – slony a maličký šimpanz, ktorého sme chvíľu pestovali v našich rukách. Bol to neopísateľný pocit držať na rukách opičku so zvláštne chlpatým kožušekom. Bfříí!!! Na konci turistického chodníčka na nás čakalo veľké prekvapenie v podobe pohostenia a pravej poľskej opekačky. Súčasťou nášho pobytu bolo aj spoznávanie miliónového krakovského mesta plného života, hrdého na svoju dlhú a slávnú históriu, na bohaté dedičstvo svojich predkov a krásnu architektúru. Krakov ako dôležité centrum obchodu, kultúry a vzdelávania je tiež známe svojimi nespočetnými reštauráciami a kaviarňami. Všetky tieto zaujímavosti sme mali možnosť spoznávať vo voľnom čase, keď sme celé víkendy a časti dní behali po centre Krakova a navštívili rôzne pamiatky, pekné kostoly, múzeá, galérie či sochy významných historických osobností Poľska. Chodievali sme na kultúrne podujatia a venovali sa našim študentským povinnostiam. Mali sme možnosť spoznať hlavné námestie **Rynek Główny**, bývalú židovskú štvrť **Kazimierz**, obrovské obchodné centrum **Krakovskú galériu**, **Sanktuárium Božieho milosrdenstva**, divadlo **Juliusa Slowackiego**, kráľovský zámok na kopci **Wawel**, ktorý sa vypína na nábřeží rieky **Wisla**, draka **Wawelského smoka**, obrovský gotický chrám **Baziliku sv. Panny Márie**, **Jagellonskú univerzitu**, impozantnú národnú svätyňu Poľska **Wawelskú Katedrálu**, najstaršie nákupné centrum na svete **Odevnú sieň**, renesančnú budovu **Sukienice**, kde majú svoje malé obchodíky najrôznejší remeselníci a drobní trhovníci, **pomník** poľského literáta **Adama Mickiewicza**, sofnú baňu **Wieliczku**, pričom nám sprievodcu v jednom prípade robila vedúca sestera z neurológie a naša kolegyňa z neurochirurg-

gického oddelenia, ku ktorej sa pridala druhá časť výpravy, pozostávajúca z jej dlhoročných priateľov. Samozrejme, skončili sme aj v poľských baroch či diskotékach. O zábavu bolo vždy postarané! Okrem iného sme sa bavili aj o rozdieloch medzi slovenským a poľským jazykom. Je ich dosť, napríklad ako zaujímavosť spomeniem, že poľským nohavičiam sa hovorí „spodnie“ a hľadaniu sa zas hovorí „szukanie.“

Nakoniec nadišiel obávaný 30. august, ktorý znamenal, že sa musíme vrátiť domov, keďže septembrom sa začína nový akademický rok a my musíme pokračovať v štúdiu. Do odchodu vlaku nám zostávali posledné minúty, sekundy...

Mali sme možnosť vidieť ľudí, za ktorými budeme smútiť. Tento odchod bol pre nás nesmierne ťažký, samozrejme spojený so slzami a dlhým lúčením sa. Ani tento trojmesačný pobyt nám nestačil, aby sme dokonale spoznali kultúru tohto mesta.

Na záver azda už len konštatovanie, že teraz nám už nič nebráni v tom, aby sme sa tam raz vrátili natrvalo. Dovtedy však musíme ešte veľa „trénovať“ v školských aulách.

III. Letná stáž v kúpeľoch Bohdaneč

V Pardubickom nížinatom kraji v povodí rieky Labe, obkolesené menšími i väčšími jazermi, sa nachádzajú kúpele Bohdaneč, zamerané na liečbu pohybového aparátu. Nachádzajú sa v rovnomennej obci Lázně Bohdaneč hneď pri krajskom meste Pardubice. Práve tieto miesta sa stali na tri mesiace našim domovom a pracoviskom.

My traja, Daniela, Mária a Pavol, študenti Fakulty zdravotníctva v Prešove, sme tu absolvovali letnú odbornú stáž v rámci študijného programu Erasmus. Predchádzala jej dôkladná teoretická príprava na našej fakulte a rektoráte Prešovskej univerzity.

Stáž sa pre nás začala nástupom 2. 6. 2008. Deň predtým nás ubytovali na univerzitnom internáte v Pardubiciach. Bývali sme medzi študentmi prevažne českými, ale aj mnohými zahraničnými. Obedy sme mali zabezpečené v kúpeľoch. V kúpeľoch nás prijali ako rovnocenných partnerov na úseku rehabilitácie, ktorý viedol vedúci fyzioterapeut, v tomto prípade lepšie povedané vedúca fyzioterapeutka. V priebehu troch mesiacov sme prešli všetkými pracoviskami počnúc elektroliečbou cez balneoterapiu, bazén, liečebnú telesnú výchovu, individuálnu aj skupinovú, fitnesscentrum, ba vyskúšali sme si aj masáže. Všetci boli k nám ústretoví, milí a priateľskí. Rovnako dobré vzťahy sme mali aj s pacientmi, hlavne pri individuálnej liečebnej telesnej výchove. Naša pracovná doba bola od pondelka do piatku. Časový horizont sa menil v závislosti od pracoviska, na ktoré sme práve boli zaradení.

Voľný čas sme trávil rôzne. Cez týždeň sme poobede často chodili na miestne rybníky, jazerá a kúpaliská. Celé leto sa v Pardubiciach premietali filmy v prírodnom kine, ktoré sme tiež hojne navštevovali. V meste

je zastúpená kultúra aj šport. Nachádza sa tam divadlo, v ktorom hrajú veľmi kvalitní českí herci. Šport prezentujú hlavne hokejisti a basketbalisti.

Okolie Pardubic tiež poskytuje veľa možností ako tráviť voľný čas. Spomeňme stavebníctvo Prahu, krásnu historickú Kutnú Horu, safari v Dvůr Kralové a podobne. Keď sme nastupovali na stáž, trojmesačná doba sa nám zdala veľmi dlhá. Ubehlo to však veľmi rýchlo ako všetko, čo je príjemné, zaujímavé a dobré. Nadviazali sme tu nové kontakty, priateľstvá a z odbornej stránky nám táto stáž umožnila prakticky využiť teoretické vedomosti nadobudnuté štúdiom. Obohatila nás odborne aj ľudsky a sme radi, že sme ju absolvovali!

Daniela Juhásová, Mária Husovská a Pavol Kováč,
študenti odboru fyzioterapia, FZ PU

IV. Letná stáž Drážďany

Ked' sme sa prihlasovali na letnú stáž, neverdeli sme celkom, čo všetko si pod tým máme predstaviť. Poskytli nám síce množstvo informácií na priblíženie stáže, ale aj napriek tomu sme boli plné pochybností. Strach sa vtriedil so vzrušením spoznať niečo nové.

Naša trojmesačná stáž prebiehala v krásnom a historickom meste Drážďany v Nemecku. Po príchode sa nás ujal náš mentor, slovenský lekár Dr. Novotný. V očiach nám videl strach, obavy z nového prostredia, ale aj radosť a túžbu spoznať a naučiť sa niečo nové. Bol to práve on, kto nás zoznámil s našim novým domovom, novou prácou, s vedením nemocnice, ale hlavne nás ubezpečil, že táto stáž nám pomôže v osobnostnom a odbornom raste. Vtedy sme tomu ešte neverili, ale jeho slová sa nám potvrdili počas tých troch mesiacov, ktoré sme v nemocnici strávili. Stáž sme absolvovali na dvoch oddeleniach, a to na urologickom oddelení a na anesteziologicko-resuscitačnom oddelení; každá z nás sama, čo sme neskôr považovali za výhodu. Tým, že sme na oddelení boli samy, museli sme sa naučiť samostatnosti, ale hlavne rýchlejšie sme sa zdokonaľovali v nemeckom jazyku. Stali sme sa súčasťou zdravotníckeho tímu, ktorý svoju prácu vykonával efektívne a s dobrým pocitom. Sestry, lekári, ale hlavne pacienti k nám boli veľmi ústretoví a trezliví. Milým slovom nám veľakrát dodávali odvalu v našich neistých krokoch. Obe oddelenia boli výnimočne niečím iným. Na urológii sme mali možnosť vidieť operáciu robotom, ktorý sa volal Da Vinci. Bolo to veľmi pôsobivé a vzrušujúce zároveň. Anesteziologicko-resuscitačné oddelenie malo iné špecifiká. Ráno, keď sme nastupovali do služby, nikdy sme nevedeli, čo nám deň prinesie. Každý pacient bol iný, každý si vyžadoval osobitú starostlivosť.

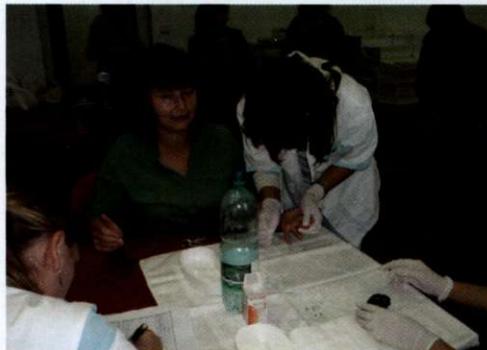
Naša stáž nebola len o rannom vstávaní a usilovnej práci, ale aj o zábave a poznávaní. Vo voľnom čase sme spolu s našimi novými známymi spoznávali mesto a miestnu kultúru. Na tejto stáži sme nadobudli nové skúsenosti, odborné zručnosti, naučili sme sa disciplí-

ne, spoznali množstvo ľudí, ale hlavne rozšírili sme si náš obzor. Stáž nás ubezpečila v tom, že povolanie, či skôr poslanie, ktoré sme si zvolili, je práve to, ktoré chceme v budúcnosti vykonávať.

Lenka Motýľová a Darina Onofrejová,
študentky odboru ošetrovateľstvo, FZ PU

Podpora zdravia – meranie hladiny glykémie

Diabetes mellitus 2. typu radíme medzi civilizačné ochorenia s neustále narastajúcou celosvetovou incidenciou. Za posledných 20 rokov vzrástla prevalencia na 7-násobok, čím sa zaťažujú zdravotnícke systémy, pacienti a ich rodiny, ktoré sa stretávajú často s finančnými, spoločenskými a emocionálnymi následkami tohto ochorenia.

Meranie hladiny glykémie

Minimálne 50 % diabetikov o svojom ochorení nevie. Za príčiny epidemického nárastu diabetu sa okrem lepšej diagnostiky považuje: starnutie populácie, nezdravý životný štýl, poruchy výživy, hyperlipidémia, hypertenzia, nadváha a obezita, alkohol a chronický stres. Eliminovaním vonkajších, ovplyvniteľných rizikových faktorov je možné tento negatívny trend spomaliť až zastaviť. Je preto dôležité vykonávať systematickú osvetovú činnosť s cieľom zvýšenia zdravotného uvedomenia obyvateľstva a podchytenia včasného štádia ochorenia. Za týmto účelom prebieha aj celoslovenská akcia merania hladiny glykémie u zamestnancov daňových úradov na Slovensku. Dňa 25. 9. 2008 bola táto akcia realizovaná na troch daňových úradoch v Prešove a jednom daňovom úrade v Sabinove. Akcia sa vykonávala pod gesciou Zväzu diabetikov Slovenska v Prešove v spolupráci s Fakultou zdravotníctva Prešovskej univerzity v Prešove. Preventívne bolo vyšetrených 200 zamestnancov. Počas samotného vyšetrenia študentky FZ PU informovali o fyziologickej koncentrácii glykémie, správnej životospráve a ovplyvniteľných rizikových faktoroch DM. Môžeme konštatovať, že sa u všetkých zúčastnených stretla s pozitívnou odozvou a veríme, že podobné akcie budú realizované aj v budúcnosti.

Mgr. S. Mrosková, Mgr. D. Balková, PhDr. S. Cibříková,
FZ PU

Maľovaním k zdraviu

Všetko sa to začalo na hodinách projektovania, ktoré sme mali s PhDr. J. Vorobelom. Navrhol, aby sme dovedli náš „skúšobný“ projekt do konca a aj ho zrealizovali. Tak sme na ňom teda popracovali a požiadali Komunitnú nadáciu o grant na projekt, ktorý dostal názov „Maľovaním k zdraviu“.

Maľovanie trávičky

Komunitná nadácia nám grand udelila, tak sme sa mohli pustiť do realizácie. Chceli sme vlastne spojiť budúcich sociálnych pracovníkov so samotnou sociálnou prácou, ale trochu iným spôsobom ako v škole na prednáškach. Naším nemenej dôležitým cieľom bolo obohatiť bežné dni deťom z Detského centra Domček Pre Teba na Cemjate.

Celý projekt vyvrcholil v piatok 14. novembra 2008 v priestoroch knižnice Slniečko na Hlavnej ulici v Prešove. Deti z Cemjaty naše pozvanie radi prijali. Niektoré už od skorého popoludnia, iné po splnení svojich povinností maľovali zanietené steny v priestoroch knižnice. Každý starostlivo pracoval na svojom obrázku a najmenšie deti dostali za úlohu namaľovať trávičku. Samozrejme sme sa nevyhli tomu, aby sa trávička dostala až do nebička, ani pofarbeným kolienkam. No deti všetko hrdinsky zvládli a nakoniec aj najmenší Edko po dokončení svojej trávičky, skonštatoval: „Hm... aj vy ste pekný obrázok namaľovali.“ Tak sme boli všetci radi, že aj okrem tváričky, za ktorú vďačíme tým najmenším, sa nám naše dielo podarilo. Strávili sme spolu pekný piatok a veríme, že náš projekt bude mať pokračovanie.

Za to, že sme tento projekt mohli zrealizovať, sme veľmi vďační Komunitnej nadácii Prešov, pretože bez jej podpory by sa nám to nepodarilo. Moja vďaka patrí aj Knižnici Slniečko a ochotným ľuďom z nej, ktorí sa podieľali na príprave aj priebehu tejto akcie. Samozrejme,

ďakujem detičkám z Domčka Pre Teba, lebo boli skvelé a všetkým mladým ľuďom (a neboli to len študenti sociálnej práce), ktorí sa do projektu zapojili. Im ďakujem za to, že dali prednosť maľovaniu s detičkami pred všetkým „piatkovým“.

Zuzana Vargová, PBF PU

Zdravý životný štýl žiakov mladšieho školského veku

Študentská vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou na Pedagogickej fakulte PU

13. – 15. októbra 2008 sa na pôde Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove konala študentská vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou. 5. výročie Vedeckého krúžku študentov PF PU a spoločná téma Zdravý životný štýl žiakov mladšieho školského veku boli dôvodom, pre ktorý sa stretli poľskí študenti z Raciborze a Opole, českí študenti z Univerzity Palackého v Olomouci a samozrejme my, študenti PF PU v Prešove, a to Lenka Rohalová, Sisa Kleinová, Mirka Martinková, Adka Sokolová, Michal Balík, Peško Gönci, Helenka Strelcová a ja – t. j. Zuzana Smolková. Samozrejme, v neposlednom rade treba spomenúť naše „najvyššie“: pani magisterku Hedvigu Kochovú a pani docentku Renátu Bernátovú.

Tejto konferencii predchádzali dni plné stresu, príprav, obáv, ale aj dni plné srandy, smiechu a zábavy. To určite poznáte aj z vlastných skúseností, keď chystáte niekomu prekvapenie a ste plní očakávania, ako to dopadne.

Ani sme sa nenazdali a bol tu prvý deň našej konferencie. 13. október 2008, všetko pekne prichystané, vyzdobené, len aby to dobre dopadlo.

Začali sme slávnostným otvorením konferencie. Slova sa ujal náš pán dekan doc. PhDr. Milan Portík, PhD., a pani prodekanica doc. RNDr. Renáta Bernátová, PhD. Pani magisterka Hedviga Kochová oboznámila účastníkov s programom popoludnia. K výskumnej téme Zdravý životný štýl žiakov mladšieho školského veku, ktorou sme sa zaoberali celý rok, všetci účastníci prezentovali svoje príspevky. Ako prví sa ujali slova domáci študenti. Povieť vám, tréma ako nikdy. Strašne som sa bála, ale nielen ja. Pre mnohých to bola prvá prezentácia na konferencii takéhoto rázu. Uf, ale malo to svoj zmysel, keď sme odprezentovali, bol to super pocit. Nasledovali príspevky českých a poľských študentov. Tento namáhavý deň, pre nás plný príprav a pre účastníkov plný dlhého cestovania, k tomu pracovné popoludnie, všetkých dostatočne vyčerpal. Rozlúčili sme sa, popriali si dobrú noc a každý sa pobral svojou cestou. Nieko na intrák, iný autom domov a iný zase autobusom.

A je tu krásne ráno druhého dňa našej konferencie, 14. október 2008. Na zastávke MHD stojí hĺstka mladých ľudí. Pochtivo čakajú na autobus, ktorý ich má odvieť do materskej školy, v ktorej strávia dopoludnie (škoda, že som tam nemohla ísť spolu s nimi). Po obede bola prehliadka mesta Prešov. Poobedňajšie pracovné stretnutie bolo venované ďalšiemu výskumu, vytvárali sme

dotazník, rozhodovali o tom, ktoré položky sú vhodné, ktoré nie, kde a kedy bude prebiehať pilotáž a potom samotný výskum na základných školách. Teraz už aj u žiakov na druhom stupni. Pri rozhodovaní o tých otázkach sa mi najviac páčilo, že každý mohol

kadentným úškrnom Monsieur Baudelaire. Hľadáme sa v nekončiacich príbehoch, veršoch a súvislostiach.

Piatok, 13. 5. 2008

ZULU 8:30 – Štátna skúška z francúzskeho jazyka a literatúry

Účinkujú:

Simona Fochlerová

Viktória Juhásová

Simona si pospevuje Pieseň o Rolandovi. Viktória spieva svoj posledný Testament. A je koniec. Za odmenu, okrem prvého B z titulu Bc (aj s bodkou), dostávame (ne)slušný návrh Doc. PhDr. Zuzany Malinovskej, CSc. Dva dni na dvore. Luxusnom dvore. Zástupcovia Európskych spoločstiev. Páni a dámy v talároch, zástavy, znaky váh, meča a koruny z dubových listov. Evropeae a carbonis ferriqve commvnitas. CVRIA. Odklepnuté. Kupujeme letenky.

5. október 2008

SAD Michalovce, 9.15 hod., Košice, nástupište 3, smer Bratislava

Osem hodín smradu, tepla, strpnutých častí tela... Jonáša a Jašíka pravidelne striedame s Jamesom Bluntom a Kenzou Farah.

17.30 Bratislava, Račianske mýto. Simona v agónii – niečo jej padlo do oka. Dostala ju bratislavská smietka. Ukruťné bolesti, úvahy o sklenom oku a zúfalé „Chcem ísť domov.“ Posledná nádej – výplach s vodou na letisku. Nič. Čas utrenia: hodina. Vyhľadávame prvú pomoc. Nieto. Voláme známemu: „Stiahni vrchné viečko na spodné a celý čas pozeraj hore.“ Záznak. Rakúsovske samozrejme za nesamozrejme: „Ja vidím!“

19.40 Letisko M. R. Štefánika, Bratislava. Zraz: doc. PhDr. Zuzana Malinová, CSc., tri budúce *timočnice*: Bc. Miroslava Badidová, Bc. Mária Klimešová, Bc. Monika Antušová a dve učiteľky kombinácie slovenský jazyk a literatúra – francúzsky jazyk a literatúra Bc. Viktória Juhásová, Bc. Simona Fochlerová.

Letíme! (Chválabo hu sme došli, aj keď sme leteli spoločnosťou Ryanair)

Vo Frankfurte sa schádzame so skupinou Rastignacovcov (*pozri príbeh mladého študenta práva Eugéna Rastignaca. In: BALZAC, Honoré de: *Père Goriot*, Paris, Werdet 1835). Na parkovisku nás už ale čaká Monsieur Dohotelazanes. Dve hodiny cesty a konečne stojíme. Auberge de la jeunesse alias slovenský štvorhviezdičkový hostel. Blesková očista a vytúžený rajský spánok.

6. október 2008

Dva dni v Luxemburgu práve začínajú. Deň Škaredý. Vonku prší. Naša izba je v suteréne. Spolubývajúca nextJUDr, originál od Matela. Ako z filmu Pravá blondínka sa už polhodinu pripravuje. Mejkap v štýle 80. rokov, blúzka s volánikmi, hadie topánky na vysokom opätku, motýlik na krku – flirtujúci doplnok odhaleného dekoltu. Vysvetľuje nám, budúcim učiteľkám, aký je dôležitý zovňajšok právnik (chvíľami sme mali pocit, že najdôležitejší). Aké dôležité je vedieť udržať si pozornosť. Akú dôležitú rolu zohráva právo v živote človeka. Aké dôležité je byť právnikom!

9. 00 – Súdny dvor

Obrovská sivá budova. Aj zvnútra. Nekončiate chodby, schodiská... Privítal nás sympatický pán sudca JUDr.

Príprava šalátov

vyjadriť svoj názor, súhlas, nesúhlas, navrhnúť zmenu bez obáv, že ho niekto bude kritizovať. Pre mňa osobne to bol jeden obrovský zážitok, na ktorý len tak ľahko nezabudnem. Vlastná príprava zdravých šalátov a nátierok bol ďalší spoločný program tohto popoludnia. Po dokončení, ale pred samotnou konzumáciou sa začal medzinárodný volejbalový turnaj, ktorý vyhrali Česi. Samozrejme, že sme ich nechali vyhrať. © Nasledovala ochutnávka našich špeciálov. Chutili fantasticky. Tento krásny deň sme zavřili bowlingom. V tomto prípade už nešlo o súťaž, skôr o zábavu. Niekomu sa darilo, niekomu menej, ale nakoniec sme boli všetci jedničky. ©

A je tu koniec. 15. október 2008. Poďakovanie, odovzdanie certifikátov, vymieňanie adries, lúčenie, ale aj pozvania na ďalšie stretnutia a konferenciu.

Ani som sa nenazdala a bol tu odchod. Veľmi rýchlo to ubehlo, bolo to krásne, no keď sme sa lúčili, bolo mi smutno. Hoci sme sa poznali len krátko, bolo nám spolu veľmi dobre (aspoň mne). ©

Táto konferencia bola mojou prvou v živote. Už teraz viem, že na ňu tak skoro a možno že nikdy nezabudnem. Chcela by som ešte na záver povedať, že to nebola len taká obyčajná konferencia, bola to naša konferencia. © Odporúčam každému zažiť niečo také zmysluplné, ako sme zažili my, hoci sme mali povinnosti na úkor školy, ale o to viac to človeka poteší. Ak máte podobnú možnosť podieľať sa na organizovaní niečoho v škole, neváhajte a pridajte ruku k dielu, určite neofutujete.

Zuzana Smolková

Stratení a znovunájdení v európskom Súdnom raji

Máj 2008

Za bieleho svetla nás prenasleduje Stendhal. Na lavičke v parku sa stmieva. Vážnivo sa vrháme na otca Goriotu. A v posteli, medzi kvetmi zla, nás už čaká s de-

Ján Kľučka, inak profesor medzinárodného práva v Košiciach. Stručne, rýchlo, ale za to srdečne a pútavo. Nahrádza ho však JUDr. Monsieur Pecho: referendár kabinetu, náš zaniatený Petrik (Študoval v Paríži, Strasbourg, Bruseli a pod.). Po 15. minútach prejavu (v našej rodnéj reči) sa strácame: deskriptívne známky, ochranné známky, legislatívny proces, komunitárny rozpočet, prejudiciálna otázka... Mapujeme situáciu. Chvalabohu! Obom nám je jasné, že sme na tom rovnako. Naše *tlmočnice* sa ešte držia. Nariadenie 1049/2001... faktické analýzy... kúpa podniku, náhrada škody... Potrebujeme vzduch. Kávu. Redbull. Facku. Už ide!!!

Monsieur Calot Escobar, vedúci sekcie prekladu – naše vykúpenie. Odvádza si nás do sály pre návštevníkov č. 2. Hovorí o jazykovom systéme Súdneho dvora. O dôležitosti multilingválnosti. Každá krajina EÚ má svojich zástupcov, ale rokovania prebiehajú výlučne vo francúzskom jazyku. Prítomní sú však často aj nefrankofónni. Súdny dvor eviduje úradných 22 jazykov plus jeden (írštinu). A to už je priestor pre *tlmočnice*. NAŠE *tlmočnice* z FF PU ☺. No ani my, budúce učiteľky SJ – FJ, sme sa v záplave jazykových informácií neustratili. Dokonca sme sa naučili, že právnik lingvista nerovná sa prekladateľ, resp. *tlmočník*. V praxi to znamená, že ak by naše *tlmočnice* chceli prekladať na súdnom dvore, museli by okrem piatich rokov FF PU študovať ďalších 5 rokov právo a popritom vedieť aktívne minimálne ešte jeden jazyk a dokonale ovládať svoj materinský – to jest slovenčinu. Samozrejme, ak by sa uspokojili s neskutočne namáhavou prácou akváriových rybičiek (to jest *tlmočenie* v kabínkach), museli by mať aspoň niekoľkoročnú prax v odbore, plus absolvovať špeciálne výberové konanie. Z toho vyplýva, že ideálny kandidát na post prekladateľa Súdneho dvora by mal byť študent, ktorý študuje denne slovenčinu, francúzštinu, potom dvojjazyčnú ľubovoľnú kombináciu (napr. nemčina/írštinu) a k tomu, aby sa veľmi nenudil, právo. (Keby ešte ovládal medicínu, ktovie akú funkciu by mohol na súdnom dvore zohrávať.)

Prišla najkrajšia, najočakavanejšia chvíľa Škaredého dňa. Jedáleň. Obrovská. *Paté de thon. Poulet de l'olivier. Marbré au chocolat*. Neobmedzená kvantita a kvalita. Chvilami sme sa cítili ako v miesnosti č. 94 na prednáške profesora Sabola. Uvoľnená debata v kruhu prominentných advokátov, sudcov a právnikov.

14.00 – Madame Jánošíková preberá slovo za generálneho advokáta JUDr. Mazáka. Mimočodom, mali sme šťastie, SR bude mať najbližšieho generálneho advokáta asi o pol storočia (podľa abecedného poradia krajín EÚ). Objasňuje nám jeho úlohu na Súdnom dvore. Prednáša v slovenčine, všetci rozumejú. My sa tak tiež tvárimo. Ale za to – všimli sme si, aká vysoká koncentrácia rýdzo slovenských mien: Kľučka, Jánošíková, Mazák, Šváby.

16.20 Monsieur Hamai – vedúci slovenskej *tlmočnickej* jednotky. Zaviedol nás priamo k zdroju *tlmočenia*. Kabíny. Nevie, čo robia tety *tlmočničky* trpiace klaustrofóbiou, keď sú počas procesu uzavreté v týchto malých červených škatuliach. Ale naše slovenské tety *tlmočnice* taký problém evidentne nemajú. Zavrú sa tam a stanú sa z nich na desiatok minút stroje.

Informácia prijatá – dekodovaná – pretransformovaná do iného jazykového kódu – vysielaná ďalej. Pýtame sa: Kde sú Nobelove ceny za dobrovoľnú schizofréniu? © Madame Záborská (áno, správne sa vám vybavujú matičné roky v 60. rokoch) a Madame Matušková (žeby nejaká súvislosť s pánom Jánom – hymnozostaviteľom?) nám však s radosťou prenechali na pár minút svoje kráľovstvo. Aj s vybavením. Mikrofóny. Slúchadlá. Pomocné papiere. Veľa pomocných papierov (v našom prípade). Chvilami sme mali pocit, že musíme ujsť ako elektrikár alebo iný odborník riešiaci problémy s prekročením vysokej hranice napätia. No stačilo sa pozrieť na spokojný výraz našej pani doc. Malinovskej (úsmev na tvári hovoril za všetko) a *tension* začala rapídne klesať.

Večer nás okrem hladných Rastignacov čakali uličky Luxembourgu. Mali sme to šťastie, že sme bývali priamo pod mostom. Roklinka. Ale milá roklinka. Voňala jeseňou. Stačilo pozrieť hore. Všetko bolo priamo nad nami. Pokus o slnko. Zatiahnuté závesy. Napoleonove hradby. Žiaden vietor. (Pre to všetko – šťastie ☺). No dostali nás. Namotali nás všetkých na svoju vôňu. Špagety. Malá pizzeria na rohu uličky. Monsieur Násobsluhujúci sa aj napriek pokročilej nočnej hodine netváril ako slovenská predavačka len začínajúca svoju zmenu. Potom sme sa ale aj my na chvíľu zbavili statusu *pauvre Rastignac* a nech si je konverzný kurz eura 30, 126 Sk, Monsieur Násobsluhujúci si zaslúži nevyťahovať eurokalkulačky.

7. október 2008

Posledné hodiny pred odletom sme, samozrejme, strávili na súdnom dvore. A aj keď sme opäť boli zavalení množstvom informácií o súdnych procesoch, čas nám neskutočne rýchlo zbehol. Ale zase, nie až tak, aby sme si nestihli uvedomiť, že slovenčinu našu, aj keď veľké uplatnenie v spoločenstve EÚ nikdy mať nebude (povedzme si rovno, pravdepodobne ani v iných nadnárodných spoločenstvách), si my, budúce pani učiteľky, len tak nedáme! Pevne v to veríme, že sa stane našim chlebíkom (dúfame len, že pri zostavovaní najbližších štátnicových okruhov sa na nás bude myslieť trochu skôr ako mesiac pred *magistrovaním*).

Ale nikdy nevieme... Možno sa niekto z nás na Súdnom dvore ešte objaví... len už nie so štitkom *Visiteur*...

Nevyriešené záhady okolo tohtoročného AP

Aby som neopakoval vďaky – hoci oprávnené – a nerekapituloval to, čo zrekapitulované bolo – skrátka, aby som zbytočne nenosil sadeničky do lesa – poviem len toľko, že zorientovať sa a pochopiť to, čo hýbalo tohtoročným AP, pre mňa zostáva záhadou.

Napríklad som sa vybral na stretnutie s prozaičkou Inge Hrubaničovou, laureátkou ceny Anasoft litera, a Erikom Grochom, ktorého predstavovať netreba, a na svoje veľké prekvapenie som bol veľmi sklamaný rozpačitosťou smerovania, či aspoň formulovania niečoho, čo by stálo za to, aby som dve hodiny sedel v zasadačke dekanátu. Inge nebola schopná niečo ponúknuť (čo je to tá Anasoft, keď toto je laureátka?) a Groch akoby nevládal alebo nemal chuť. Viac zo zotrvačnosti som teda šiel aj na ďalšie literárne posedenie a čítanie, tentoraz s ďalším laureátom Anasoftu Víťom Staviarskym. Čo je to ten Anasoft, keď sa tam vmestí aj šťavnatý a živý Víťo? Ďalšie dve hodiny, tentokrát príjemne strávené. Stretnutie s človekom, ktorý nepotrebuje textovo gestikulovať, aby mystifikoval svoju (ne)schopnosť vypovedať. Práve naopak. Bezprostredný, počúvajúcí, bohatý a prekvapivo skromný chlap. Len dodám osobný postreh, že profesor Stanislav Rakús síce moderátorom nebol, ale aj tak som mal pocit, že sa pomyselne vektory pozornosti zbiehajú k nemu. Vytvoril uvoľnenú atmosféru. Čo z toho vyplýva? Nevieť. To, čo malo byť zárukou kvality, ňou nebolo, a čo až také známe nebolo, prekvapilo.

Vyberiem sa vám napríklad na divadelné predstavenie. Akademia teatralna Białystok, Poľsko: Baw sie, zmi-jo, baw. Po asi štyridsiatich piatich minútach rušivého smiechu za mnou sediaci dvojica poznamenala, že ničomu nerozumela. A to sa smiala na vrcholne tragických symbolických zobrazeniach rozpadu ľudskej psychiky a ľudskosti vôbec. Podotýkam, že bravúrne zvládnutých. Zasiachnutý predstavením a – žiaľ – aj reakciami publika, som sa vybral na predstavenie zas. Tentoraz to boli tri jednoaktovky Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Prvá – „Radšej zomrieť, ako nemilovať“ – by sa dala akceptovať ako nie celkom úspešná snaha o manifestovanie nezmyselnosti všetkého. Nie celkom úspešná, lebo na úspešnosť by potrebovala väčšiu dávku irónie a odstup od pasáží, ktoré ironicky myslené boli,

rovnako ako ironicky treba čítať aj názov. A napadá mi otázka, či predvádzaný nihilizmus nie je len spôsob, ako maskovať netvorivosť. Tá druhá – „Príbeh jedného zúfalstva“ – bola neuveriteľne gýčovo spísaná tenenovelová zápleтка s transcendentným presahom do života po smrti. Dá sa toto stráviť? Pravdepodobne dá, len treba na začiatok zaradiť koitus a sledovanosť máte zaručenú. O tretej neviem. Z úcty k svojmu času som odišiel na čosi/čokoľvek iné. Samozrejme, publikum sa bavilo rovnako dobre ako predtým. Čo to znamená? Nevieť. Hádajte, kto vyhral cenu na galavečere? Univerzita Konštantína Filozofa z Nitre. Prekvapení? Nie ste sami. Prekvapení by boli aj Nitrania, keby sa na galavečeri zúčastnili. Nezostali, lebo pravdepodobne výhru ani nečakali. Za čo aj? Konštantín Filozof si – zdá sa – nepretrpel svoje len za života. Aj po smrti sa trápi, čo za tradíciu to založil. Len dodám, že aj v mienkotvorných APečkovinách bolo predstavenie „Baw sie, zmi-jo, baw“ označené ako vtipné. Dúfam, že to bola jazyková bariéra, ktorá nedovolila chápať. Ja viem: klamem sa, aby som sa utešil.

Bez Adelky Mitrovej akosi vyšli/nevyšli APečkoviny. Celkovo však akoby napriek zvyčajnému festivalovému chaosu všetko dobre dopadlo. Na koncerte Trojky Zuzany Homolovej som sa dočkal aj započúvaného publika, zasmial sa aj sám na predstavení VŠMU „Oko za oko“ a nakoniec síce nevedel, podľa akého pakľúča to všetko pochopiť, ale čosi som sa predsa dozvedel. Treba to všetko skúsiť na vlastnej koži, hlavne, možno aj smiechom rozvibrovanej bráni. A svoju neschopnosť porozumieť na prvýkrát radšej korigovať kritickým myslením (čo je ťažká robota), ako zmyslupustým smiechom. Našťastie, oboje sa dá predstierať (čo je tiež ťažká, ale zbytočná robota).

Josef Palaščík, FF PU

Bez Adelky Mitrovej akosi vyšli/nevyšli APečkoviny. Celkovo však akoby napriek zvyčajnému festivalovému chaosu všetko dobre dopadlo. Na koncerte Trojky Zuzany Homolovej som sa dočkal aj započúvaného publika, zasmial sa aj sám

Akademický Prešov 2008

Nezačnem vetou Kde bolo, tam bolo, pretože AP sa ani trochu nepodobá na rozprávku. Vieme, že rozprávka je ideálom, harmonickým svetom, kde síce existujú vedľa seba dobro so zlom, ale nakoniec jedno z nich predsa zvíťazí. Aj preto prichádza satisfakcia, príjemný pocit, ubezpečenie, povzbudenie, že svet naozaj môže fungovať na rozprávkových princípoch. Ideál je síce nedosiahnuteľný, ale musíme k nemu smerovať.

V prvých ročníkoch (nie že by som bola párkrát v pr-

Akademický Prešov 2008: divadlo Vydi, Nitra

vom, ale oproti piatemu sú všetky prvé) mi naozaj AP pripadalo ako rozprávka. Celý týždeň plný kvalitných predstavení zahraničných aj domácich, prednášok z literatúry či divadla, tlačenie a skladanie Apečkovín na piatom poschodí, pendlovanie medzi DJZ a DADkom, večery v atmosfére Agátov, Balád alebo zahraničia – Mexiko a k tomu všetkému ešte žiadna škola.

Tento ročník AP, možno preto, že bol 42. v poradí, pôsobil unaveným dojmom. Menej predstavení, menej kvalitných (je to však relatívne, pretože som sa nezúčastnila na úplne všetkých predstaveniach, je tak možné, že práve tie, ktoré som nevidela, boli tie kvalitné). Dojem z celého festivalu kazilo aj študentstvo, ktoré sa na predstaveniach zúčastňovalo. Kto týmto mladým ľuďom vysvetlí, že aj smiech na nadávkach (hoci aj pretlakových), ktoré sú vzhľadom na performance absolútne nefunkčné, vytvára o nich obraz (a nie príliš lichotivý). Takto naše publikum zrejme vnímali aj zahraničné divadlá (ktorých úroveň podržali dve talentovanejšie poľské herečky), pre mňa nezabudnuteľný zážitok z poľského predstavenia Baw sie zmij, baw... Znak = niečo, čo zastupuje niečo iné... To, či to diváci vedeli alebo nie, sa hneď ukázalo... Ak by totiž aspoň niektorí vedeli, že divadlo je znakom, to znamená zastupuje čosi, je dokonca symbolom... nepripadalo by im vtipné vzájomné ubližovanie si, týranie, prítomnosť zla SYMBOLIZOVANÉHO hlavou bábiky... Takisto ak si uvedomujete (to je zrejme pre niektorých také zafazujúce, že sa o to radšej ani nepokúšali), že bábiky sú zástupnými predmetmi pre dievčatá, zrazu vám to nemôže pripadať vtipné!!! To znamená, že ak jedna z dievčat pichne ceruzku do hlavy bábiky, akoby to urobila človeku, svojej kamarátke. Zrejme to bude pre niektorých zničujúce, ale myslieť sa musí (dokonca aj v divadle).

O I. Hrubaničovej, ktorá predstavovala svoj debut, sme sa nedozvedeli veľa. Obraňovala sa proti negatívnej recenzii v Romboide, ktorá väčšine z nás zostala neznámou, tak ako aj kniha, o ktorú vlastne šlo (idealisticky dúfam, že to bolo len kvôli tomu, že autorka potrebovala stihnúť vlak do Bratislavy). Prečítaním dvoch „básničiek“ (ako ich nazvala sama autorka) a jedného prozaického úryvku nespravila v mojich očiach svojej knihe dobrú reklamu. Text je zložený z dramatického, epického aj lyrického, písaný poéziou, prázou aj formou dramatického dialógu. Je samozrejme, že dielo toto všetko obsahovať môže, v tomto prípade mi to však pripadalo akoby autorka použila všetko, pretože čosi z toho predsa musí byť dobré, niečo z toho vyjde. Aj téma – láska dvoch žien – sa mi zdá zvolená programovo – a lá Hvorecký.

Erik Groch nám pripomenul, aký je dnešný svet nevľúdny, pretechnizovaný, „že ak sa chce v lese rozhladiť, nemôže to spraviť bez toho, aby zahliadol nejaký stĺp elektrického vedenia“. Tento postoj je tematizovaný aj v jeho poézii, v ktorej však nebojujú so súčasnosťou, ale snažia sa hľadať hodnotné veci v sebe a okolo seba. Je však ťažké nevnímať to ako pózu, najmä vtedy, keď autorovi počas čítania básni autora, ktorý debutoval zbierkou, zazvonil špičkový mobil, on ho dokonca vstávajúc zo stoličky zdvihol a začal si pokojne vybavovať odvoz domov, na svoju kopanicu.

Tretí z autorov, ktorému sa najviac podarilo vťahnúť

do debaty aj literatúru – Jozef Palaščák, bol preto oprávnené nespokojný a rozhodný. Veľmi málo ľudí, z tých, ktorí sme tam zostali, malo ešte silu, energiu a chuť vnímať verše, ktoré nikoho necitovali, neboli pozbebrané a pozliepané z iných kníh, ktoré chceli čosi zašepkať. Prekričali však text Ingy Hrubaničovej, nahnevaný a „exkluzívny“ nevyberaným slovníkom či prerábaním Kraskových veršov, a rozprávanie Erika Grocha, prerývané, akoby sa do rozprávania nútil, zdĺhavé a pre mňa málo obsažné. Oceňujem však čítanie veršov v autorskom podaní.

Stretnutie s autorom a bývalým režisérom Víťom Staviarskym bolo naozaj besedou, rozprávaním obohajúcim a aktuálnym. „Vrcholom“ pre mňa bolo, keď sa počas Textepilu trištvrťina hľadiska zdvihla a chystala sa odísť, nevediac, že ďalšie predstavenie sa nezačne, kým sa to predchádzajúce neskončí.

Zmeny v programe na poslednú chvíľu či tlačenie sa pred Malou scénou DADKA s dúfaním, že zostane miestom aj pre Vás, sa už stávajú tradičnou súčasťou podujatia, tak ako aj neprítomnosť niektorých zástupcov inštitútu estetiky na predstaveniach.

Je možné, že tento celkový pocit z tohtoročného festivalu je len zhlukom týchto malých negatívnych, znepekujúcich reflexií. Dúfam, že moja kritickosť je spôsobená teoretickým či skúsenostným postupom, že po únave a zimnom spánku nás čaká svieži ďalší ročník pod vedením organizačného tímu, ktorý sa hádam rozrastie. Je totiž jednoduché zúčastňovať sa na AP bez účasti na jeho organizácii. Estetikári – tento festival s dlhou tradíciou je totiž nielen pre nás, ale mal by byť aj s našou pomocou.

Táto kritika nemá byť znehodnocovaním výsledku práce organizátorov, má byť spätnou väzbou, niečím, čo posunie veci dopredu. Nepísala by som ju bez viery, že to môže a chce byť lepšie. Kráčanie za ideálmi totiž tvorí zmysel nášho života.

Daniela Lešová, FF PU

Niečo sa deje alebo Pár slov k tohtoročnému AP

AP, to sú pre mňa predovšetkým študenti, z ktorých raz budú osobnosti, a osobnosti, ktoré boli študentmi bez toho, aby na svoju mladosť zabudli. Keďže už môžem aj ja, hociako nepresne spomínať, nevyhne sa porovnávaní tohtoročnej atmosféry s minuloročnými skúsenosťami.

Koniec 80. rokov, s presahom do začiatku 90. rokov Sťahujem sa z Bratislavy na „ďaleký Východ“ a presne tak sa aj cítim: ako človek, ktorý v cudzej krajine nikoho nepozná a očakáva kultúrny šok. Ten som zažila, no opačný, než som predpokladala – atmosféru, ktorú som „v malom“ zažila v našom najväčšom meste, predovšetkým v divadle U Rolanda, som zrazu mohla „vo veľkom“ vychutnávať v menšom meste, najmä v DAD-e. Také davy študentov na divadelných predstaveniach, obdobnú chuť vnímať umenie a obrovské applauzy som na vlastnej koži zimomrivo precitovala prvý raz. Podobná nálada bola aj na hodnoteniach vlast-

nej tvorby, kde som sa postupne stretala s osobnosťami a študentami, v ktorých sa dali tušiť budúce osobnosti. Počúvať interpretácie študentských textov, a vôbec, prvý raz vidieť Stanislava Rakúsa, bolo nespierne inšpirujúce, podobne ako niektoré kritické poznámky Pavla Hruza či reflexie Juraja Briškára. A študenti sa radi nechali vyprovokovať: bez ohľadu na autoritu učiteľa, vedca či spisovateľa obhajovali zo všetkých síl texty, ktoré boli pre nich, aspoň ja mám ten pocit, životne dôležité a nevyhnutné.

Koniec 90. rokov, s presahom do nového tisícročia

Viaceri študenti, ktorých som poznala aj prostredníctvom ich AP-čkovej tvorby, sa stali mojimi kolegami (Peter Karpinský, Ján Gavura, Pavol Markovič, najnovšie Marcel Forgáč) a spoluprotkami (vyjadrenie asi dvadsaťpäťročného Janka Gavuru v jednom hodnotení: „Keď som ja bol mladý...“ nemožno nespomenúť). Zvykla som si na kultúrny šok, zvaný AP, no tiež na fakt, že študenti na divadelných predstaveniach sa už ľahko zmestia do divadelných sál, ba že v nich zostávajú niektoré neobsadené sedadlá, najmä v sobotu a nedeľu, lebo čoraz viac študentov uprednostňuje papučovú kultúru pred hoci renomovaným poľským súborom. Ešte stále však prichádzali na hodnotiace semináre študenti s vlastným názorom, schopní polemizovať s porotcami, ktorí sa im zdali – často nielen prirodzene, ale i oprávnené – staromódni, obhajujúci vlastnú poetiku, ba prezentujúci postoj k osobe, nie k textu. Počet súťažiacich vo vlastnej tvorbe stúpil, dobrých autorov bolo stále ako šafranu, no vďaka za nich.

Tento rok

Oslovujem študentov – slovenčinárov, masmediálnikov, ale i fyzikov, medikov, ekonómov, architektov, právnikov..., niektorých osobne, iných sprostredkované cez učiteľov, vypisujem nekonečné maily, posielam pozvánky... AP sa medializuje, komputerizuje, mobilňuje, a predsa, súťažiacich (vo vlastnej tvorbe, recitácii, v divadlách) je menej, napríklad na celej fakulte humanitných štúdií sa nenájdete jediný študent, ktorý by poslal svoje básne alebo prózy... Na otázku Nenapísali ste niečo tento rok? mi čoraz viac študentov odpovedá záporne, nechápem prečo, dá sa Autorovi nepísať? Niežeby bolo tragédiou, že súťažiacich vo vlastnej tvorbe je o desať menej ako minulý rok, skôr ma irituje apatia a nezáujem väčšiny študentov. Odmietam uveriť, že študenti sú iní, respektíve, že aspoň niektorí nebudú osobnosťami, ako tomu bolo kedysi, ale čo sa potom deje? Prečo na takmer štvorhodinovom hodnotení vlastnej tvorby nepočuť jediný nesúhlasiaci hlas? Žeby porota bola tentoraz absolútne neomylná alebo natoľko rázna, až sa jej podarilo umlčať všetkých, asi tridsiatich prítomných? Alebo sa chvála počúva radostnejšie ako negatívna konkretizácia? Mám na mysli pozitívne hodnotenie básní od Jána Gavuru a Zoltána Rédeya, ktorí nechceli byť arbitrami, a tak, hoci hovorili veľmi konkrétne, výsledky vyhlásené na galaprograme boli pre zúčastnených autorov minimálne prekvapujúce: seminár totiž vyznel ako jeden veľký kompliment autorom, ktorí sa, keď už nič iné, aspoň pokúšajú tvoriť... Večná dilema porotcu, ktorý sa rozhoduje, akým

jazykom má hovoriť s autormi, aby ich úplne neodradil od písania, ale, ruku na srdce, treba nám grafomanov? Vladimír Barborík tento problém nemal: ak si myslieť, že poviedka je nevkusná, povedal to nahlas...

V podobnom – apatickom – duchu sa niesli besedy so spisovateľmi (Inge Hrubaničovou, Erikom Grochom, Víťom Staviarskym), Textepil s Egonom Tomajkom a jeho hosťami (Silvestrom Lavrikom, Karolom D. Horváthom, I. Otčenášom, P. Milčákom a J. Palaščákom) a čiastočne aj divadelné predstavenia. Akoby bolo jedno, či k nám hovorí vynikajúci autor, alebo literárny diletant, či hrá dobrý, alebo priemerný, ba zlý herec, respektíve, tleskať sa najmä tomu, kto je známy z Ordinácie v ružovej záhrade... Moralizujem? Prečo sa nikto neopýtal hoci Inge Hrubaničovej, či sa jej lepšie hrá, alebo píše; Erika Grocha, aký je rozdiel medzi básňou, ktorú napíše on, a tou, ktorej vety vypíše z knihy o vlkoch; Víta Staviarskeho, čím ho fascinuje sociálna periféria; Karola D. Horvátha, načo občas šokuje čitateľa; Jozefa Palaščáka, ako sa cíti v koži debutanta alebo hocičo iné? Aj keby študenti nečítali texty predstavovaných autorov, počuli, čo rozprávali, prečo potom ich reakciou bolo mlčanie? Z čoho vzniká únava, nezáujem či ľahostajnosť dnešných -saťročných? Niečo sa deje?

Doc. PhDr. Marta Součková, PhD., FF PU

5. akademické koncerty v plnom prúde

Keď v nás pred piatimi rokmi skrsla myšlienka organizovania festivalu zameraného na našu akademickú obec a pre našu akademickú obec, nenapadlo nám, že by mohol mať takú dlhú životnosť.

Všetkým priaznivcom ďakujem za morálnu, ale aj materiálnu podporu, veď bez nej by už určite neexistoval. O jeho opodstatnenosti svedčí aj fakt, že v tomto roku je to jediný dramaturgicky ucelený rad koncertov vážnej hudby v našom meste, pretože pre rekonštrukciu PKO – Čierny orol sa nekonal ani Prešovská hudobná jar a ani hudobná jeseň.

V mene všetkých organizátorov môžem spolu s riaditeľkou festivalu Mgr. Katarínou Burgrovou s potešením konštatovať, že aj v tejto pre vysokú kultúru nefahkej dobe sme opäť našli pre naše koncerty porozumenie na **Ministerstve kultúry Slovenskej republiky**, ktoré udelením grantu nášmu projektu prevzalo na seba úlohu hlavného finančného garanta nášho festivalu. Som rád, že aj touto cestou môžem vysloviť **Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky** hlboké poďakovanie za jeho štedrosť a súčasne vysloviť presvedčenie, že ani v budúcnosti sa od nás neodkloní. Určite je potešujúcou skutočnosťou, že dva z koncertov sú súčasťou riešenia grantového projektu MŠ SR KEGA 3/4118/06. Akademické komorné koncerty sa od začiatku svojej existencie pridrievajú jasnej koncepcie: dať príležitosť ukázať na našich koncertných pódioch mieru svojho talentu a usilovnosti vynikajúcim študentom našej alma mater. Ide o študentov, ktorí dosiahli v uplynulom období pozoruhodné umelecké výsledky. V tomto roku sa

môžeme pochváliť skutočne mimoriadnymi umeleckými úspechmi našich študentov v medzinárodnom meradle: gitarista Ladislav Fodor, študent už 5. ročníka, získal 1. cenu v kategórii iné nástroje na Celoštátnej súťaži pedagogických fakúlt so zahraničnou účasťou, ktorá sa konala v roku 2008 na Pedagogickej fakulte Univerzity Karlovej v Prahe, a huslistka Jana Krajčiová, študentka 2. ročníka, získala na tej istej súťaži v kategórii sláčikové nástroje 3. cenu! S potešením však môžeme konštatovať, že v premiére opäť zaznie aj skladba nadaného študenta Prešovskej univerzity Ladislava Fodora, študujúceho hudbu na Katedre hudby Fakulty humanitných a prírodných vied. Naplná sa tým tiež jedno z poslání nášho hudobného festivalu. Týmto mladým umelcom bude venovaný posledný záverečný koncert, ktorý zaznie 10. 12. 2008 v Centrálny študovni Univerzitnej knižnice Prešovskej univerzity v Prešove.

S finančnou podporou MK SR a niekoľkých sponzorov pripravili tento rok hlavní usporiadatelia – Prešovský hudobný spolok Súzvuk, Univerzitné pastoračné centrum Dr. Š. Heseka v Prešove a Univerzitná knižnica Prešovskej univerzity v Prešove – celkom šesť koncertov, ktoré sa začali 4. 11. 2008 a skončia 10. 12. 2008. Hlavnou koncertnou sálou, do ktorej usporiadatelia umiestnili štyri koncerty, sú už tradične priestory Univerzitného pastoračného centra (UPC) Dr. Š. Heseka na Jarkovej ulici č. 77. Možno povedať, že pre potreby nášho festivalu ide priam o ideálny priestor vhodný na komornú hudbu.

Náš festival sa začal 4. 11. 2008 o 19.30 hod. koncertom tradičného účastníka nášho festivalu, súboru starej hudby Musica historica Prešov, ktorý umelecky ve-

Musica historica Prešov

die pedagóg KHU FHPV PU Mgr. art. Karol Medňanský, PhD., hráč na violu da gamba. Ďalšími členmi súboru sú čembalistka Klára Ganzerová a speváčka Mgr. Dana Leščenková. Na koncerte zazneli diela barokových skladateľov J. Dowlanda, G. F. Händla, G. P. Telemanna, J. S. Bacha a ďalších.

Mimoriadne zaujímavý bol druhý koncert 5. 11. 2008 o 19.30 hod. v UPC, na ktorom si poslucháči vypočuli Bachove skladby takpovediac v autentickú zvukovú podobu. Pražský čembalista a staviteľ historických hudobných nástrojov Petr Šefl hral na kópii čembala Michaela Mietkeho, obľúbeného staviteľa čembál J. S. Bacha, ktorý sám vlastnil niekoľko jeho nástrojov.

Spolu s P. Šeflom na koncerte vystúpila speváčka Klára Vlaháčová-Kartáková. Obaja umelci uviedli výlučne duchovné piesne J. S. Bacha a čembalové improvizácie v Bachovom skladateľskom duchu. Oba koncerty boli súčasťou vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou *Vzájomné vzťahy a ovplyvňovanie vokálnej a inštrumentálnej hudby v 16. až 18. storočí v kontexte historicky poučenej interpretácie*, ktorá sa konala 5. 11. 2008 vo Veľkej aule v Metodicko-pedagogickom centre na Ulici Tarasa Ševčenka v Prešove.

Tretí koncert bol venovaný takmer výlučne hudbe 20. storočia, pričom výnimku tvorilo iba dueto *Z domoviny* pre husle a klavír od B. Smetanu. V dielach E. Suchoňa, L. Janáčka, B. Martinů, L. Koňavskej, F. Poulena, A. Párta a D. Šostakoviča sa predstavilo Dámske komorné trio TENEREZZA v zložení Dana Leščenková – spev, Blanka Pavlovičová – husle a Janette Katinová-Šingerová – klavír. Sme radi, že tento súbor pri príležitosti storočnice E. Suchoňa uviedol dielo tejto zakladateľskej osobnosti slovenskej národnej hudby. Na ďalších troch koncertoch ešte privítame Duo Farsa, ktoré tvoria gitaristi František Godla a Dušan Onody. Obaja umelci, pôsobiaci ako učители hry na gitaru na ZUŠ v Sabinove, uvedú prevažne vlastnú tvorbu. Poslucháči si ich budú môcť vypočuť 19. 11. 2008 o 19.30 hod. v UPC – v čase uverejnenia tohto príspevku vlastne už ich koncert zaznel.

Na našom koncertnom pódium dostávajú príležitosť aj pedagógovia Katedry hudby FHPV PU či umelci z nášho východoslovenského regiónu pôsobiaci aj pedagogicky v hudobno-vzdelávacích ustanovizniach. Sme radi, že sa prvý raz na našom festivale predstaví mladý prešovský klavirista, absolvent 3. stupňa vysokoškolského štúdia ArtD. na VŠMU v Bratislave v triede prof. Idy Černeckej, Stanislav Mirossay, pôsobiaci predbežne ako externý pedagóg Katedry hudby FHPV PU v Prešove. Veríme, že čoskoro bude internou posilou pedagogického kolektívu spomenutej katedry. V podaní Mgr. art. S. Mirossaya, ArtD., si na koncerte 26. 11. 2008 o 18.00 hod. v koncertnej sále ZUŠ J. Pöschla na Prostějovskej ulici v Prešove vypočujeme diela W. A. Mozarta, R. Schumanna a slovenského skladateľa J. Sixtu.

Záverečný koncert, ktorý zaznie 10. 12. 2008 o 15.30 hod. v Centrálny študovni Univerzitnej knižnice PU v Prešove, sa nesie má názov 6. adventný koncert Cameraty academica a jej hostí. Jeho celková dramaturgická koncepcia vychádza z poslania a zamerania celého festivalu. Svedčia o tom pozvaní mladí umelci, študenti KHU FHPV PU, ktorí mimoriadne úspešne, ako sme už spomínali, reprezentovali svoju alma mater na zahraničných súťažných pódiumoch.

Veľmi pozitívnu črtou doterajšieho priebehu 5. akademických komorných koncertov bola ich pekná návštevnosť. Pozývame preto našu akademickú obec – študentov, ale aj pedagógov – na zostávajúce dva koncerty. Naplní sa tým hlavný zámer festivalu – priblížiť hodnotné hudobné umenie príslušníkom našej akademickojej obce a širšej prešovskej verejnosti.

**Mgr. art. Karol Medňanský, PhD.
dramaturg 5. akademických komorných koncertov**

Nekrológ za prešovským Filmovým klubom

Netrpezlivo sa hniezdia ľudia. Davy ľudí vinúce sa pred pokladňou. Postupne sa zaplňajúce rady sedadiel, tety uchádzačky horúčkovo kontrolujúce vstupenky. Gong a dramatická, emocionálne silná hudba. Po schodoch zostupuje Igor Slivenský za búrlivého potlesku všetkých zúčastnených. Aj takúto podobu mali projekcie prešovského Filmového klubu.

Tento rok prešovský Filmový klub zanikol. Jeho nasledovníkom sa stali projekcie v rámci sekcie ART-MAX v novom kinovom multiplexe v centre MAX. Uzavrela sa tak jedna kapitola vo filmovom živote Prešova. Má tento nový priestor šancu nadviazať na najlepšie tradície svojho predchodcu? A aký zmysel môže mať v dnešnej dobe dévedéčok a filmov sťahovaných z internetu filmový klub?

Zmysel filmového klubu tkvie predovšetkým vo vytváraní komunity a špecifickej, neopakovateľnej atmosféry. Plné kino ľudí a sedenie na balkóne počas premietania kultového Lynchovho filmu *Divokosť* v srdci, ticho dýchajúca sála počas Kieślowského krehkého *Dvojákeho života Veroniky*, živelnosť Balkánu pri Kusturicovom filme *Čierna mačka, biely kocúr* a spontánne standing ovations po ňom, hlboká emocionalita balkánskeho folklóru pri intimnom počte divákov vo filme *List do Ameriky...* Takúto podobu mali prešovské filmové utorky. Naladenie, s ktorým ste vďaka spoločnému filmovému zážitku z Klubu odchádzali, bolo jedinečné a neprenosné.

Opýtali sme sa preto bývalých návštevníkov Filmového klubu v Prešove na ich zážitky a na zmenu priestoru klubových filmových projekcií.

1. Ako vnímate presun filmového klubu do obchodného a zábavného centra MAX? Máte pocit, že v tomto prostredí môže vzniknúť autentický filmový klubový priestor?

2. Spája sa vám s bývalým filmovým klubom nejaká spomienka, intenzívny filmový zážitok?

Alžbeta Verešpejová

1. Nechcem byť negativistická. Treba im dať šancu. Čo vnímam ako problémovjšie, je to, že MAX sa mi zdá ďaleko od centra aj študentského života. Nedokážem odhadnúť, aký potenciál klubového diváka ma sídlisko Sekčov a koľko „starých“ klubistov sa bez problémov presunie do MAXu. No v prvom rade je to však o dramatickej ponuke a prenose atmosféry, ktorá ľuďom pritiahne a pre ktorú sa tam budú chcieť stretávať. Ukáže to až čas.

2. Spomienok na bývalý filmový klub v DK ROH je dosť a dosť. Desať rokov som ho viedla a predtým aj potom som bola jeho vďačným divákom. Neboli to len filmy, ktoré som mala možnosť vidieť, ale dôležité boli pre mňa aj stretnutia a rozhovory po projekciách, keď sa nám akosi nechcelo vystúpiť z mágie filmu, ktorá nás zasiahla. To všetko bolo pre mňa veľmi vnútorne obohacujúce. A bol tu aj istý pocit vzácnosti zážitku. Vzácnosť vidieť niektoré filmy sme, myslím, pociťovali cel-

kom inak pred rokom 1989 ako dnes, keď ich dostupnosť je podstatne iná.

PhDr. Peter Karpinský, PhD.

1. Priznám sa, že v MAXe som ešte nebol a tak sa neodvažujem posudzovať tento presun. Jednako sa však, s ohľadom na sprostredkované informácie, ktoré mám, obávam, že takéto konzumné zariadenia sú istým spôsobom v protiklade k ideí filmového klubu, ktorý akoby a priori predpokladal nekomerčnosť, „intimnosť“ prostredia a možno aj istý typ konzervatívnosti.

2. Do filmového klubu som chodil od roku 1990 a pamätám si na časy, keď sme na premietaní filmu *Spartakus* boli len desiati, no na druhej strane si pamätám i na situácie, keď zástup ľudí čakajúcich na lístky sa tiahol naprieč celým DKačkom a tí, ktorí si vstupenky nekúpili vopred, nemali šancu dostať sa dnu. Pamätám si aj na dramatické nástupy vtedajšieho šéfa klubu Igora Slivenského, ktorý za zvukov Straussovho Zarathustru vystupoval na scénu. Vtedy nám to pripadalo trochu patetické. No neskôr, keď odišiel a klubové filmy sa začínali bez neho, uvedomil som si, že mi to chýba. S Igorovým odchodom odišla aj duša filmového klubu. Teraz som pre zmenu patetický ja, ale z klubu sa skutočne čosi stratilo. Prestal byť stretnutím s priateľmi a zostala z neho len obyčajná filmová projekcia, s akou sa možno stretnúť v každom jednom kine.

Mgr. Stanislava Zajacová

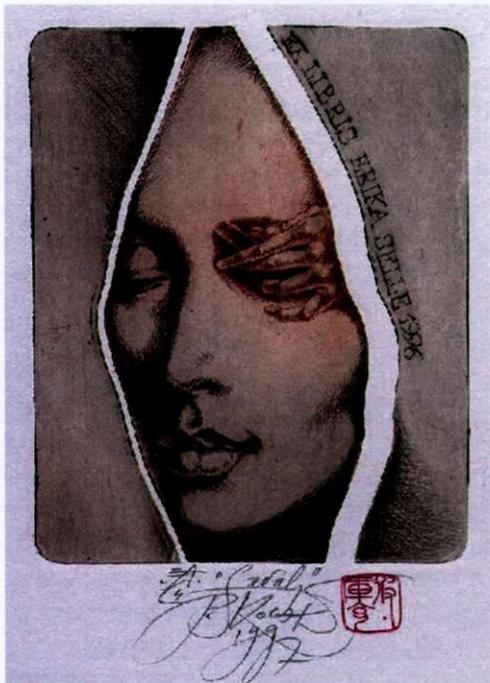
1. Presun filmového klubu do MAXu ma, pravdupovediac, trochu prekvapil. Aj napriek tomu, že mám občas chuť užiť si kino v „americom štýle“ s coca-colou a pop-cornom v komfortných sedačkách, myslím si, že autenticnosť starého filmového klubu to nahradí len veľmi ťažko. V MAXe mi vyhovuje, že si možno vybrať zo širšej ponuky filmov premietaných paralelne v niekoľkých kinosálach. Na druhej strane, tieto priestory zostávajú často poloprázdne a obávam sa, že dôvodom sú okrem iného už nie celkom študentské ceny lístkov.

2. Staré klubové utorky sa počas mojich študentských rokov stali tradíciou a príležitosťou pozrieť si nielen kvalitný film, ale aj neplánovane stretnúť priateľov či ostatných internátnych osadníkov. Časy, keď pred pokladnicou stáli húfy ľudí, pre ktorých sa začalo premietat' za dvadsať minút neskôr, sú už pravdepodobne dávno za nami. Práve táto masovosť (aspoň v mojom prípade) často umocňovala intenzitu filmových zážitkov. S bývalým filmovým klubom sa mi teda spája viacero príjemných, ale aj komických spomienok – napr. keď som si počas jedného zimného večera výborne pospala pri filme *Nebo nad Berlínom* a od tých čias sa mi nikdy nepodarilo pozrieť si ho do konca, hoci som tento pokus zopakovala ešte trikrát.

Môj ôsmy div sveta

Pamätám si, ako sme raz pred dvadsiatimi rokmi so spolubývajúcimi na vysokoškolskom intráku „Mlyny“ fantazirovali aj o tejto fajnovnej téme...

Sochár Milan mi s hlbokým zaujatie a oduševnením predkladal vznikanie a jeho ponímanie sóch slávneho Aristida Maillola, hlavne to, ako úžasne a nenapodobiteľne vtlačil do modelovaných hlinených modelov

Peter Kocák: Savaly

ženských aktov – energiu. Nekonečnú. Oči mu plápolali a ten „svätý“ oheň zapáčil aj mňa. Otvoril mi oči. Maillolove sochy som poznal, ale až on mi dokázal ich silu a jednoduchosť výrazu, skrývajúceho tajomstvo – expandujúcu hmotu, energiu večného tvorenia života. Reštaurátor Jožo – tiež modelár – rozprával o dokonalej technike odlievania vecí, živých i botanických tiel, ako sa dá odliat motýľ do zlata. Dokonaly zlatý motýľ do najjemnejších mikrodetailov. Ale iste sme pospomínali mnoho iných, vtedy pre nás žeravo zaujímavých záležitostí. Mnohých doslova fascinovala technika leptu prof. Albína Brunovského. Mnohých až deprimovala svojou dokonalou čistotou a ľahkosťou, pritom on sa chcel iba vyrovnáť starým majstrom poctivosťou tohto remesla. Len, samozrejme, v nadrealistickom, lyricko-expressívnom spôsobe zobrazenia.

Teraz som na nete narazil, nie náhodou, na grafické značky jedného slávneho čínskeho grafika. Sú to akési logotypy, piktoqramy, symboly, vtipné obrázky. Zavesil ich tam pod pseudonymom „Easyreader“, no podľa istých, mne skôr známych jeho diel, som ho okamžite identifikoval. Volá sa Xu Bing. O čo mu ide v tých piktoqramoch? Vytvára jazyk, globálny jazyk iba z obrázkov. Vyjadruje nimi nielen bežné podstatné mená a slovesá, ale aj oveľa ťažšie výrazy ako je – žiarlivosť, myslieť na niekoho, na niečo, túžiť po niečom. A sú tam aj značky – ľudské tváre – ako Elvis (Presley), Lenin, Einstein a ďalšie „hviezdy“, azda globálne známe. Maximálne zjednodušené a výstižné. Teda takýto spôsob písania, obrázkový, chce robiť do konca života a pracujú na ňom aj jeho študenti grafického designu na Central Academy of Art v Pekingu.

Tak si viem predstaviť mobil či notebook s fontom globálneho „Easyreaderu“. Ten text je pestrý, sú tu fareb-

né akcenty – ako nápoveda či pointa znaku – piktoqramu. Na amerických univerzitách sa súčasní lingvisti prorocky vyjadrujú o čínštine ako o jazyku budúcnosti. Tak teraz neviem, oni asi ako jediní majú odvekov obrázkové písmo, asi sa XU BING pokúša vytvoriť jeho novú obdobu v „global easyreader“.

Prof. XU BING (čítaj Sjú Pchíng) sa presadil v USA pred 12 rokmi svojím „objavom“ písania angličtiny „po čínsky“, teda štylizovanou latinkou, čínsky pôsobiacou latinkou do štvorcových znako-slov. Vydal tak najstaršie písomnosti Číny aj Maove básne, vystavil ich v najprestížnejších galériách v USA a Európe a získal najvyššie umelecké granty za svoju tvorbu.

Mgr. Peter Kocák

„Čítam všade, kde môžem mať otvorené oči...“

Či otvoríte knihu alebo okno, je to v podstate jedno. Vždy niečo udrie. Alebo utíchne. Blúznim alebo sa možno chcem len vyviesť z omylu, že knihe predchádza túžba po krásne. Takže, či otvoríte knihu alebo okno, je to v podstate jedno.

Áno, vždy niečo udrie alebo utíchne. Pozorný prieskum viet a slov je paralelou opretia sa o parapetnú dosku, s hlbokým nádychom i s jemným naklonením hlavy dopredu. Trochu póza, trochu rutina. Text sa hýbe ako vzdych, ako oblaky, ako oceán. Žije. Tiká. Pred vašimi očami sa trepotá príbeh, naberá na sile alebo chradne. A tak každá nová kniha je slávnosť, alebo... trúbenie. Prebúdza čitateľa, zväzda kritika.

Rozhodnuté! Laureátom ceny Anasoft litera 2008 je Milan Zelinka. Spomedzi siedmich finalistov vzišla do svetla lampa jeho próza *Teta Anula* ako dialóg medzi dielom a kritikou, v ktorom mocne rezonuje prísúdenie estetickéj hodnoty, alebo jednoducho – jedinečnosti. Tu sa predo mnou roztvára priestor na nové tenzie, lebo ocenené dielo vstupuje do dejín, hoci slovenských. Potvrzuje sa a odlišuje zároveň, sníva o nadčasovosti, spritomňuje svoj svet. Anasoft litera sa udeľuje za pôvodnú slovenskú prózu vydanú v uplynulom roku a má upozorniť verejnosť na kvalitné texty, propagovať ich, rozohrať impulzy i nastoliť tému pre odbornú a verejnú diskusiu. Odborná porota v zložení **Kornel Földvári, Michal Habaj, Martin Porubjak, Zora Prušková** a **Marta Součková** vybrala do finále spomedzi 82 minuloročne vydaných a automaticky nominovaných kníh 7 titulov (Cigánová Zuzana: *Šampanské, káva, pivo*, Havrilla Vladimír: *Filmové poviedky*, Hrubaničová Inge: *Láska ide cez žalúdok*, Klimáček Viliam: *Námestie kozmonautov*, Litvák Ján: *Bratislavské upanišády*, Staviarsky Viťo: *Kivader*, Zelinka Milan: *Teta Anula*). S Martou Součkovou, ktorá učí na našej (prešovskej) Filozofickej fakulte slovenskú literatúru a literárnu kritiku, som sa rozprávala o Anasoft, finalistoch, umení i o tom, ako je možné neustále žasnúť, no tiež o všetliom inom...

Nakoľko je podľa vás kritika umeleckého textu objektivizujúca jeho subjektívnej recepcie?

Môžeme sa spoľahnúť na to, že čas postupne znehodnocuje diela, ktoré zvedli iba povrchné publikum a naopak, že dejiny zvečnia dielo, ktoré si na začiatku pre svoju náročnosť nenašlo publikum vlastné?

Kritika umeleckého textu (ale i filmu, výtvarného diela, divadla atď.) je subjektívna len do tej miery, že kritik je tiež človek, raz unavený, nevyspatý, chorý, bez energie, inokedy dobre naladený, oddýchnutý, vyspatý, plný života... Recenziu musíte dopísať, aj keď sa vám práve nechce, vtedy iste tvoríte pomalšie a namáhavejšie, ako keď prekypujete energiou. Takisto vás ovplyvňuje osobná skúsenosť – inak vnímate text o láske, keď ste zamilovaná, ako keď sa práve (nedajbože) rozvádzate. Čitateľa však (ak vôbec) zaujíma výsledok, pod ktorý by sa nemala podpísať vaša momentálna nálada či životná situácia, tak ako v hociktorý inej práci. (Keď by vás operoval rozvedený nazlostý chirurg, očakávali by ste od neho rovnaký výkon ako od jeho šťastne ženatého kolegu a nikto by o subjektívite ani nerozmýšľal, kým v kontexte kritiky podobné otázky počúvam často...) Dobrý kritik by mal byť tak trochu ako stroj a zabudnúť, metaforicky povedané, na vlastnú zamilovanosť, trápenia, materstvo či zlú náladu. Autori sa proti negatívnej kritike zvyknú brániť argumentmi typu „Však vy ste nezažili druhú svetovú vojnu, ako môžete posúdiť sugestivitu jej spracovania v mojej knihe?“ alebo „Kritik zo západu nemôže pochopiť knihu z východu.“, ale to sú väčšinou výhovorky, ba nezmysly. Ak by sme ich prijali, slovenskí vedci by nemohli recenzovať texty zo svetovej literatúry, ženy by písali len o ženskej lektúre, postmodernisti o postmodernistoch, no, vznikol by celkom krásny svet, v ktorom by kritici potľapkávali po pleciach autorov a naopak.

Kritika, napriek všetkým subjektívnym dispozíciám jej autora, je objektívna. Ak by som neverila, že recenzie, ktoré píšem, sú exaktne, nemohla by som ich publikovať: radostne vykrikovať do sveta svoju „pravdu“ o texte by predsa mohol hocikto. Objektívna kritika je daná, takisto ako v hociktorom inom vednom odbore, samotným materiálom, hocoko škaredo a „nezážitkovo“ pomenovanie materiál vyznieva. Kniha vás spoľahlivo vedie a nepustí, podobne text nasmerováva autora – valach (vo Švantnerovej *Málke*) nemôže hovoriť vozvýšene ako Sládkovič, dospelá žena by nemala argumentovať jazykom dospievajúceho dievčata (v *Pokušení* od Figuli), modalita v texte sa nemení náhodne, pokiaľ nejde o paródiiu atď. Všetko, čo o diele tvrdíte, by ste mali dokázať, konkretizovať na ňom samom, nedostatky i pozitíva. Pravdou je, že rôzne kritiky na ten istý text sa často diametrálne líšia, azda preto, že v recenziách prevládajú aj iné ako estetické kritériá: na Slovensku napríklad osobné priateľstvo s autorom, podľahnutie módnym trendom, očarenie sofistickovanosťou či komplikovaným tvarom, no tiež elementárne lajdáctvo príležitostného recenzenta, ktorý niekedy ani nedočíta knihu.... Ak sa názory vedcov rôznia, čas ukáže, či dielo pretrvá, prežije svoju dobu, autor vydá ďalšie knihy, ktoré ho „usvedčia“, pomíne dominancia istého smeru a i. Úplne spoľahnúť na čas sa však podľa môjho názoru nedá: doteraz existujú knihy, ktoré sa

mýtizujú a nezaslúžia si to; niekedy zase výborné dielo odpočívajú pod prachom v knižnici...

Zamilujeme si veľa vecí: oblečenie - pre jeho farby alebo dotyk na telo, kaviereň - pre jej obrazy na stenách či pôvab obsluhy, vôňu - občas iba pre človeka, ktorého obaľuje. Plodí vôbec literárna teória lásku k literatúre?

Myslíte, že by kvôli mne či dokonca mojim vedeckým textom študenti začali milovať literatúru? (smiech) Krásna predstava, hneď by sa mi lepšie učilo... Keby existovalo viac takých čitateľov, ktorí by si na základe vynikajúco napísanej, osobnostnej recenzie vyhľadali, ba kúpili knihu, o ktorej sa v nej hovorí, bolo by autorom aj kritikom dobre na svete.... Asi vás sklame, ale neverím, že človeka možno naučiť – prostredníctvom teórie – mať rád literatúru, hoci sa dá zvýšiť citlivosť percipienta na text, a to jednak samotným čítaním umeleckých textov, jednak štúdiom sekundárnej lektúry. To je ako s farbami a vôňami, ktoré spomínate: keď nemáte rada žltú, môžem vám vedecky vysvetľovať, že má na vás pôsobiť optimisticky, ak vám vonia jazmín, asi vás neprehovorím, aby ste používali ovocné vône. Tým, samozrejme, nepopieram zmysel literárnej vedy, ale tvrdím, že, parafrázujúc slová Stanislava Rakúsa, literatúra by sa mala vyučovať ako umenie. Ak totiž zle učíme literatúru, aj človek, ktorý rád číta, môže časom knihy znechutene odložiť. To platí v školskej praxi, keď sa (myslím) šiestaci učia naspamäť *Zuzanku Hraškovie*, lebo ju napísal známy slovenský bard, a deviatci recitujú *Mor ho!*, hoci by v tom veku radšej bojovali proti týranu zvierat ako prostredníctvom literatúry za slovenský národ... Niekedy vás láska k umeniu privedie k literárnej teórii, respektíve literárnej vede, ktorá vám pomôže argumentovať, vyjadrovať sa, pomenovať problémy. Osobne som natoľko deformovaný čitateľ, že čítam rovnako rada literárnovedné publikácie ako umelecké texty: porovnávanie vlastnej čitateľskej konkretizácie s cudzou kvalitnou interpretáciou ma baví viac ako napínavý film.

Ktorá nominovaná kniha vás rozosmiala a naopak, ktorá vás možno dojala? Prečo? Je to vôbec možné – rozosmiať, či nebodaj rozplakať kritika pri práci?

To je dobrá otázka, pretože ak čítate profesionálne, málokedy sa smejete a ešte menej vás text dojíma, paradoxne, skáčete od radosti, keď vás kniha rozplače... Musím sa priznať, že občas závidím naivným čitateľom identifikáciu s textom: mňa dokáže emóčne zasiahnuť máloktorá kniha, povedzme z 82 vľahajších próz sedem, a aby bolo všetko ešte zložitejšie, nemusí ísť práve o finálovú sedmičku... S knihou sa smejem priemerne raz za rok. A plačem? Úprimne? Neplakala som nad knihou asi desať rokov, vreckovky vyťahujem viac v divadle alebo v kine (a to som v kine nebola dva roky), ku knihám som často cynická, „zlá“, rýchlo objavím autorovu hru na city i literárnu exhibíciu. S prózou neviem odдыхovať, na prácu s ňou zabudnem vo výnimočných (vysokokvalitných) prípadoch, aj vtedy však v texte podčiarkujem, škrtám, dopisujem do neho. Napriek povedanému ma literatúra dojíma, no moje dojatie sa neprejavuje slzami, ale hoci melancholickým premýšľaním... Viac ako polovica tohtoročných nomi-

novaných kníh disponovala komickým potenciálom, každá na inej úrovni: *Kivader* ma vskutku rozosmiel, pretože keď som začala Staviarskeho „podozrievať“, že nezvládol štatút postavy (rozprávač sa príliš zaujímal o retardovaného Rudka a celú jeho rodinu), vysvitlo, že narátor sa staral o svojho potenciálneho syna (tým pádom bola mentalita človeka zobrazená veľmi presne). Klimáčkov čierny humor, grotesku a iróniu mám rada, no v *Námestí kozmonautov* sa humorné situácie dali anticipovať. Svojský komický efekt vytvára aj Havrilla vo *Filmových poviedkach*, tieto však nevyhovujú mojim vkusovým kritériám (podotýkam, že hodnotovým áno). Dojala ma najmä *Teta Anula*, možno preto, že veľké dejiny (napríklad deportácie Židov) vidí Zelinka prostredníctvom osobnej pamäti „malého“ človeka (motív kôz protagonistky). Teta Anula je krásny človek, akého v literatúre objavíme málokedy, so silným sociálnym cítením, ktoré je individuálne, preto uveriteľné, jej otázky preto intenzívne pôsobia na čitateľa: „*Jakí zme to my ľudé? Načo chodzíme do kostela, ket sa nevíme zastat ani len tých pár ľudí, ket sa jím robí krivda? Šak nám to nygdo neotpuscí.*“ Aj druhá časť Cigánovej knihy, *Káva*, to beznádejné stretávanie sa osamelej ženy s mladým mužom vo výťahu, plné erotického dusna, nás zasahuje. Hrubaničovo zasa atakuje na naše pocity: „... dávaš mi toľko nehy, ešte nikdy nikto v živote ma nezahrnul toľkou nehou.“ Banálne? Tematizáciou vzťahu žena – žena sa potenciálna trivialita vytráca v „komplementárnom mičaní“... V neposlednom rade, pri čítaní Litvákových *Bratislavských upanišád* (hoci mám oveľa radšej jeho *Samoreč*) mi bolo celkom ľúto, že život, ktorý vedie Litvákovi protagonistovi, „*budú chcieť zakázať alebo prekaziť.*“ Prečítajte si, prečo, lebo sa nám rozhovor rozrastie a čitateľov unudíme...

s Doc. PhDr. Martou Součkovou
sa zhovárala Mgr. Anna Višňovská

Vracajú deti tam, kam patria – do rodiny

Bližšie sa Vianoce, ľudí prosiacich o pomoc v uličiach mesta pribúda a my si ich začíname viac všimáť. Upokojujeme svoje svedomie tým, že im do vystretej dlane položíme peniaze. Bez toho, že by sme vedeli, či prosiaci človek pozná ich hodnotu.

Viac ako inokedy pomáhame ľuďom, ktorí si sami nepomôžu a medzi ne patria aj opustené deti. Pamätám si predvianočné „výlety“ do detského domova. S mamou som tam chtiac-nechtiac nechávala vrece oblečenia, z ktorého som už vyrástla a viac nechtiac ako chtiac som k nemu musela priblížiť zopár hračiek, ktorých som sa musela zriecť. Na chvíľu ma z vykonaného dobrého skutku zalial ešte lepší pocit. Vôbec som sa nestarala, kto bude nosiť moje tričká a česať moje bábiky. Práve v ich prípade by bola pozornosť a čas viac ako peniaze.

Existuje občianske združenie, ktoré robí veci inak a pomoc deťom v detských domovoch posunulo ďalej, než je zabezpečenie ich materiálnych potrieb. Začiatkom

tohto roka sa v médiách objavila reklamná kampaň „Opusteným deťom nedávame hračky“. Týmto sloganom chcelo Občianske združenie *Návrat* vyjadriť len to, že najlepším darčekom je rodina. Hoci aj náhradná. Jednou zo šiestich regionálnych kancelárií tejto organizácie je aj Centrum *Návrat* v Prešove. V roku 1997 vzniklo ako prvá pobočka bratislavského Centra. Okrem vyhľadávania náhradných rodín sa stará aj o sociálno-psychologickú prípravu budúcich rodičov. Po tom, čo sa rodičia a deti nájdú, pomáha riešiť ich rodinné problémy pomocou poradenstva, pravidelných mesačných klubov a víkendových pobytov. Tiež spolupracuje na vytváraní nových foriem náhradnej rodinnej starostlivosti. Ľudia z *Návratu* robia všetko preto, aby sa starostlivosť o opustené deti presunula z detských domovov do rodín.

Pomocou spomínanej reklamnej kampane sa mohli ľudia dozvedieť viac o adopcii, ktorá dáva náhradným rodičom práva biologických rodičov. Začiatkom novembra začal *Návrat* informovať o inom druhu pomoci – o pestúnskej starostlivosti. Pestúni sa o dieťa starajú, čiastočne im finančne prispieva štát, nie sú však zákonnými zástupcami dieťaťa. Tími naďalej zostávajú jeho biologickí rodičia, ktorí sa môžu pokúšať o jeho opätovné získanie.

Informujú pomocou rozprávky

Projekt *Pestúni* podporila aj scenáristka a publicistka Zuzana Mojžišová divadielkovým prevedením svojej rozprávky *Dve – tri prasiatka*. Známý príbeh o troch prasiatkach, ktoré si stavali rôzne kvalitné domčeky, by vraj vôbec nevznikol, keby si mama k dvom svojim „prasiatkam“ ešte jedno neadoptovala. Sama autorka o rozprávke hovorí: „Jej zmyslom je, že náhradní rodičia stoja pred ťažkou úlohou – adoptovanému dieťaťu a popri prípade aj jeho súrodencom treba túto situáciu nejakým spôsobom vysvetliť. Sme zvyknutí na to, že mama je tehotná a narodí sa jej dieťa. Tak je to v rozprávkach, všade. Toto sa deti prirodzene naučia. O adopcii treba hovoriť, lebo nie je prirodzená. Touto rozprávkou som chcela dosiahnuť aj to, aby mali rodičia, adoptované deti, popri prípade aj biologickí súrodenci nejaký základ, od ktorého sa môže táto debata odvíjať.“ Na otázky verejnosti je priestor po divadelnom predstavení, s ktorým Zuzana Mojžišová spolu s N. Kušnierikovou a E. Filovou cestujú po celom Slovensku.

Darujú vzťah

Autorka rozprávky má okrem svojich dvoch biologických detí doma už osem rokov jedno adoptované a o vianočnej „nablýskanej“ pomoci opusteným deťom nemá najlepšiu mienku: „Promočné akcie rôznych firiem, kde prídu celebrity a fotia sa s nimi a rozdávať darčeky, sú pre deti kruté. K tým darčekom deti v domoch nemajú vzťah, lebo to nie je ich. Lebo keď odtrhnú barbine hlavu, bude ďalšia barbina. Doma jej odtrhnúť hlavu nemôžete, lebo ďalšia nebude, lebo mama musí kúpiť mäso a banány.“

Jednorazová pomoc učí opustené deti krátkodobým a mizivým vzťahom. „Normálny“ svet ale predsa stojí a padá na vzťahoch dlhodobých a pevných.

Zuzana Kováčová, FF PU

Putovanie za nachádzaním

Niektoré veci nás naplňajú na povrchu, iné veci nás naplňajú v hĺbke. Tie prvé sa dajú kúpiť, tie druhé sa dajú prežiť. Na tie prvé existuje reklama, tie druhé si človek musí nájsť sám.

(H. Rýsová)

Keď sa pomaly prederieme ulicami prešovského sídliska, lakonicky nazvaného Dvojka, a prekonáme panelákovú hranicu, ocitneme sa v poprepletaných uličkách, ktoré lemujú nízke domčeky. Vznikli údajne ešte v predvojnových časoch ako gardistické domy a pri každom z nich bola záhrada so zasadeným orechom. Za nimi sa reliéf krajiny prudko dvíha a cez ulice s poetickými názvami ako Čerešňová alebo Jablonoňová stúpame k starým mestským sadom a záhradám. Pri troche šťastia tu môžeme vyplašiť srnku alebo vidieť na číslom horizonte loviť myšiaka.

Krajina je k nám vlúdna. Roztvorí sa pred nami z troch strán. Nie je to bombastická kulisa, ktorá by sa dala použiť ako reklama na cigarety Marlboro. Výhľad je miestom stretnutia prírodných i mestských fenoménov. Červené more striech prešovských mestských domov akoby čakalo na zjavenie Mojžiša, zostupujúceho niekde zo Stráže, aby sa pred ním rozostúpilo. Mikuláš i Krstiteľ sa bez protestov opierajú o zelený horizont zabudnuto pohanských Slanských vrchov. Je takmer nemožné vysvetľovať niekomu, koho neupokojujú mierne zvlnené tvary týchto kopcov, že krajinu netreba vylepšovať tridsiatimi metrami toho najsvätejšieho betónu. Kráčame po úzko vyšľapanej cestičke, ktorým možno kedysi sedliaci vozili svoje výrobky na prešovské trhy. V čase, keď väčšinu nemrzí zánik a ničenie tatranského lesa či architektonických artefaktov, sa javí banaťovať za miznutím a strácaním slov, ktoré boli súčasťou našich životov, ako nenapraviteľné donkichotstvo. Tak aj slovo úvoz držia pri živote už len nepatrné stopy hlíny márne zápasiace s životaschopnou trávou. Sledujúc jej líniu prechádzame popri prešovských záhradkárskejších kolóniách. Pred nami sa zo zeme pomaly vynárajú obrysy prešovskej Kalvárie.

Vrátíme sa o niekoľko storočí dozadu. Počas šestnásteho a sedemnásteho storočia v Prešove buble živelný nepokoj. Po prešovskej, málo zamatovej revolúcii, ktorá kruto účtuje s jej účastníkmi na prešovských jatkách, sa v Prešove na druhý pokus usádzajú jezuiti. Mníšsky rád, ktorý má ďaleko od čistej františkánskej chudoby a radosti či dominikánskej prítomnosti, pochopil, že chápať duchovné veci sa nedá iba rozumom, že je potrebné doň zapojiť aj zmysly a telo. Z toho dôvodu je v prejavoch jezuitskej zbožnosti prítomný dôraz na trpiaceho Krista. Súčasťou organizačnej štruktúry rádu sú preto Kongregácie svätej agónie, ktoré upomínajú na Kristov smrteľný zápas. Pobožnosti v rámci týchto kongregácií vychádzajú v ústrety v tých časoch obľúbenému ľudovému typu zbožnosti, ktorú možno považovať za predchodcu krížovej cesty. Ide o pobožnosť tzv. Siedmich pádov, pri ktorej veriaci prežívajú Kristovo utrpenie nielen skrz rozjímanie či modlitbu, ale aj fyzickou účasťou vlastného tela na Kristovej ces-

Zuzana Kováčová: Výhľad z prešovskej Kalvárie

te vykúpenia. Počas týchto obradov pútnici dokonca kopírujú vzdialenosti medzi jednotlivými zastaveniami podľa priestorových parametrov v Jeruzaleme. Na území Slovenska prvá Kalvária vznikla v cirkevnom hlavnom meste, Trnave, ďalšou bola Kalvária vedúca z Banskej Bystrice do Španej doliny, ktorá vznikla na podnet obyvateľstva vystrašeného tureckými nájazdmi. Neskoršie Kalvárie už využívali hornatý charakter krajiny, ktorý priniesol so sebou aj symbolický potenciál v podobe putovania zdola nahor. Bolo zaujímavé, že stavby Kalvárií neboli financované len vtedajšími stredovekými developermi, to jest šľachtou a kniežatami, ale aj zo zbierok chudobného obyvateľstva. Ich výstavba preto často trvala aj niekoľko desaťročí, čo však v ľuďoch udržiavalo vedomie pokory.

Podobný osud má aj prešovská Kalvária, ktorej podoba sa formovala v troch vlnách výstavby. Idea Kalvária pochádza už z roku 1721, keď sa postavila prvá kaplnka s motívom Ježiša Krista na Olivovej hore a na kopci sa vztýčil kríž. Počas druhej vlny sa začalo so stavbou centrálneho kostolíka. Najvýraznejšie však do jej osudov zasiahol páter F. Perger. Toto meno sa dodnes spája predovšetkým so staršou sestrou prešovskej Kalvárie, s Kalváriou v Banskej Štiavnici. Práve pod jeho vedením dostala Kalvária v Prešove svoju charakteristickú vizuálnu pečať a v priebehu piatich rokov sa jej výstavba zavŕžila. Príbuzenstvo oboch Kalvárií potvrdzujú okrem typickej červeno-bielej farby aj také architektonické momenty ako Kaplnka svätých schodov, Scala sancta, postavená podľa vzoru schodov Lateránskej baziliky v Ríme, po ktorých sa chodilo kolenačky, alebo kaplnka Ecce homo, stojaca pod najvrchnejším valom. O obľúbenosti prešovskej Kalvárie svedčí okrem iného aj fakt, že ešte v prvej polovici 20. storočia sa tu konali štyri púte ročne.

Čím možno okrem tradičnej zbožnosti tento fenomén obľúbenosti Kalvárií vysvetliť? Čím sa Kalvárie prihovárajú ľuďom dnes? Nejde len o pripomienku Kristovej najznámejšej cesty, kráčaním sa zaraďujeme do zástupu našich nomádskych predkov a táto cesta nám pripomína, že týmto svetom len prechádzame.

Post scriptum: Keby sme sa zahrli takú hru, pri ktorej by nám zaviazali oči a rozviazali ich napríklad až v prešovskom Maxe, asi by sme nevedeli, v ktorom meste sme. Keby sme si to zopakovali na kalvárskom kopci, vedeli by sme, že sme v Prešove. Na prešovskú Kalváriu globalizácia ešte nedorazila.

Mgr. Martina Ivanová, PhD., FF PU

Obsah:

príhovory k Vianociam	1
kalendárium	2 – 9
téma čísla	10
Tvorivosť	
náš človek	11 – 15
Nosiť v sebe kúsok detstva znamená úprimnosť (rozhovor so Zuzanou Stanislavovou)	
Chcem, aby sa na vysoké školy vrátil tvorivý duch (rozhovor s Karolom Horákom)	
akcie a projekty	16 – 22
Volanie Ukrajiny	
O inováciách vo vyučovaní jazyka a literatúry alebo O soštoch a Svätoplukových prútoch	
Študenti občianskej a etickej výchovy FHPV PU v Európskom parlamente	
Gréckokatolícka cirkev na Slovensku vo svetle výročí	
Čo všetko je schopný učiteľ urobiť pre svojich žiakov (alebo ako bolo na súťaži záchranárov)	
Rok sv. Pavla	
univerzitná knižnica	23 – 24
Reportážna fotografia a jej výtvarné aspekty	
Blúdenie medzi šesťdesiatym ôsmym a osemdesiatym deviatym	
Výstava „Cyrilika – nová abeceda Európskej únie“ na PU	
mojich 7 divov	25 – 27
Na ceste k založeniu Katedry gréckeho jazyka a kultúry PBF PU	
Ste tichá sila (rozhovor s gréckym lektorom Apostolosom Sourlandsisom)	
Publikácie	27 - 28
Kniha pre každého učiteľa (Š. Vendel: Pedagogická psychológia)	
Psychológia manažmentu (V. Kovačič)	
absolvent	29 – 33
Každý slobodný a premýšľavý človek má v tejto spoločnosti cenu zlata	
Účinkovanie v študentskom divadle bola pre mňa druhá vysoká škola	
zoči-voči	34 – 37
Akreditácia (rozhovor prof. PhDr. Petrom Kónyom, PhD.)	
Rozhovor s riaditeľom ŠDaJ PU PhDr. Ivanom Benkom	
fórum	38 – 43
Čriepky z letných stáží študentov FZ PU	
I. Stáž v ZSS KHK	
II. Letná stáž v Krakove	
III. Letná stáž v kúpeľoch Bohdaneč	
IV. Letná stáž Drážďany	
Podpora zdravia – meranie hladiny glykémie	
Maľovaním k zdraviu	
Zdravý životný štýl žiakov mladšieho školského veku	
Stratení a znovunájdení v európskom Súdnom raji	
na pulze divadla	44 – 46
Nevyriešené záhady okolo tohtoročného AP	
Akademický Prešov 2008	
Niečo sa deje alebo Pár slov k tohtoročnému AP	
na pulze hudby	46 – 47
5. akademické koncerty v plnom prúde	
na pulze filmu	48
Nekrológ za prešovským Filmovým klubom	
na pulze výtvarného umenia	48 – 49
Môj ôsmy div sveta	
na pulze literatúry	49 – 51
Čítam všade, kde môžem mať otvorené oči (rozhovor s Martou Součkovou)	
dianie v meste	51
Vracajú deti tam, kam patria – do rodiny	
genius loci	42
Putovanie za nachádzaním	

Vydavateľ: Prešovská univerzita v Prešove

Redakcia: Mgr. M. Ivanová, PhD. (šéfredaktorka), Mgr. S. Pariláková, PhD.,
Mgr. A. Mitrová, PhD., Z. Kováčová

Redakčný kruh: doc. PhDr. I. Kovalčíková, PhD., PhDr. L. Adamová, prof. PhDr.
P. Kónya, PhD., ThDr. PaedDr. Ing. G. Pafa, PhD.,
PhDr. PaedDr. M. Ferencová, PhD., Mgr. R. Rusňák, PhD., Mgr. P. Kochan, PhD.,
PaedDr. K. Lukáč, PhD., PhDr. I. Ondriová, PhD.

Logá rubrik: Ivana Gibová

Grafický návrh hlavičky časopisu: Peter Slávik – PS grafika

Sadzba: Ing. Ladislav Nagy

email: redakcia@unipo.sk

Tlač: Tlačiareň Kušnir Prešov

Tento univerzitný časopis Na PUIze je pokračovaním časopisu akademickej
obce PU v Prešove.